PROGRAM HOSPODÁRSKEHO A SOCIÁLNEHO ROZVOJA MESTA RAJEC

aktualizácia 2026 - 2035

Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja mesta Rajec - aktualizácia 2026-2035

Mesto Rajec
Námestie SNP 2/2, 015 22 Rajec
IČO: 00321575
DIČ: 2020637102

2025 © Rajec

OBSAH

Obsah 2
Zoznam tabuliek 2
Zoznam grafov 3
1 Úvod 4
1.1 Charakteristika rozvojového dokumentu 4
1.2 Metodológia spracovania 6
1.3 Východiská 6
2 Analytická časť 9
2.1 Náčrt histórie mesta 9
2.2 Základná charakteristika mesta Rajec 10
2.3 Lokalizácia 10
2.4 Vymedzenie územia mesta a zázemia 11
2.5 Fyzicko-geografické aspekty územia regiónu 13
2.6 Infraštruktúra 17
2.7 Technická infraštruktúra 21
2.8 Sociálna infraštruktúra 25
2.9 Obyvateľstvo 30
2.10 Hospodárstvo a ekonomická základňa 39
2.11 Cestovný ruch 44
2.12 Životné prostredie 54
2.13 Rajec – Slovenské brundtlandské mesto 59
2.14 Analýza SWOT 62
3 Rozvojová časť 70
3.1 Stratégia rozvoja 70
3.2 Program rozvoja 71
3.3 Realizácia rozvoja 93
3.4 Financovanie rozvoja 98
4 Záver 99

Zoznam tabuliek

Tabuľka č. 1: Základná charakteristika mesta 10
Tabuľka č. 2: Krajinná štruktúra v ha 12
Tabuľka č. 3: Charakteristiky klímy 14
Tabuľka č. 4: Technická vybavenosť mesta Rajec 21
Tabuľka č. 5: Sociálna vybavenosť mesta Rajec 25
Tabuľka č. 6: Prehľad škôl a školských zariadení v meste Rajec 29
Tabuľka č. 7: Počet obyvateľstva a jeho vývoj 30
Tabuľka č. 8: Pohyb obyvateľstva v meste Rajec počas rokov 31
Tabuľka č. 9: Veková štruktúra obyvateľstva mesta Rajec od r. 2006 33
Tabuľka č. 10: Vzdelanostná štruktúra 36
Tabuľka č. 11: Náboženská štruktúra 37
Tabuľka č. 12: Odvetvová štruktúra zamestnanosti 38
Tabuľka č. 13: Podnikanie podľa odvetví (SK NACE) 40
Tabuľka č. 14: Prehľad vybraných služieb v meste Rajec 44
Tabuľka č. 15: Prehľad športových a iných klubov a združení v meste Rajec 53

Zoznam grafov

Graf č. 1: Klimatické pomery 15
Graf č. 2: Vývoj počtu obyvateľov mesta Rajec 30
Graf č. 3: Pohyb obyvateľstva v meste Rajec počas rokov 32
Graf č. 4: Veková štruktúra mesta Rajec v r. 2024 34
Graf č. 5: Veková pyramída mesta Rajec – vývoj od 2018 (po 5 r.) 35

1 ÚVOD

1.1 Charakteristika rozvojového dokumentu

Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja mesta Rajec (ďalej len „PHSR“) na roky 2026 – 2035 je strednodobý rozvojový dokument, ktorý plní funkciu programu rozvoja obce podľa § 8 zákona č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja v znení neskorších predpisov. Vypracovaný je v súlade s obsahovou štruktúrou uvedenou v prílohe tohto zákona a rešpektuje jeho zásady týkajúce sa koordinácie a realizácie rozvoja na úrovni obce.

Dokument zohľadňuje ciele Národnej stratégie regionálneho a územného rozvoja SR do roku 2035, ako aj strategické a programové dokumenty vyššej územnej úrovne – najmä Žilinského samosprávneho kraja. Pri jeho spracovaní sa vychádzalo aj zo Spoločného programu rozvoja Združenia obcí Rajecká dolina na roky 2023 – 2027, ako aj zo záväznej časti územnoplánovacej dokumentácie mesta Rajec.

Hlavným cieľom podpory regionálneho rozvoja je

a) odstraňovať alebo zmierňovať nežiaduce rozdiely v úrovni hospodárskeho rozvoja, sociálneho rozvoja a územného rozvoja regiónov a zabezpečiť trvalo udržateľný rozvoj regiónov,

b) zvyšovať ekonomickú výkonnosť, konkurencieschopnosť regiónov a rozvoj inovácií v regiónoch pri zabezpečení trvalo udržateľného rozvoja,

c) zvyšovať zamestnanosť a životnú úroveň obyvateľov v regiónoch pri zabezpečení trvalo udržateľného rozvoja.

Samotná podpora regionálneho rozvoja je zameraná najmä na:

a) komplexné využívanie vnútorného rozvojového potenciálu územia - prírodných, kultúrnych, materiálnych, finančných, ľudských a inštitucionálnych zdrojov,

b) rozvoj vedy, výskumu a vývoja prispievajúci k celkovému rozvoju regiónu so zreteľom na podporu zavádzania nových technológií a inovácií pri rešpektovaní vnútorných špecifík regiónu,

c) rozvoj informatizácie a digitalizácie v regióne,

d) rozvoj hospodárstva a podnikateľského prostredia v regióne s cieľom zvýšiť jeho produktivitu, optimalizovať štruktúru hospodárstva, vytvárať nové pracovné miesta a stabilizovať ohrozené pracovné miesta,

e) rozvoj ľudských zdrojov vrátane zvyšovania vzdelanostnej úrovne, kvalifikácie a zlepšovania prípravy detí a mladých dospelých na trh práce,

f) predchádzanie sociálneho vylúčenia a zmierňovanie jeho negatívnych dôsledkov, podporu rovnosti príležitostí na trhu práce a podporu znevýhodnených komunít,

g) realizáciu verejných prác podporujúcich rozvoj regiónu,

h) zlepšenie a rozvoj sociálnej infraštruktúry regiónu,

i) zlepšenie dopravnej a technickej vybavenosti regiónu, inžinierskych stavieb,

j) rozvoj cestovného ruchu,

k) medzištátnu, cezhraničnú a medziregionálnu spoluprácu v oblasti regionálneho rozvoja v záujme trvalo udržateľného rozvoja regiónu,

l) zachovanie identity a rozvoj kultúry a starostlivosť o kultúrne dedičstvo regiónov a sídiel,

m) rozvoj pôdohospodárstva a rozvoj vidieka, rozvoj vidieckych oblastí a zvyšovanie kvality života na vidieku,

n) realizáciu opatrení na ochranu, udržiavanie a zveľaďovanie životného prostredia a na obmedzovanie vplyvov poškodzujúcich životné prostredie a zlepšenie environmentálnej infraštruktúry regiónu,

o) ochranu prírody, efektívne využívanie prírodných zdrojov regiónu a využívanie alternatívnych zdrojov energie,

p) rozvoj občianskej vybavenosti a rozvoj služieb v regióne,

q) udržateľný rozvoj aglomerácií, obnovu, regeneráciu a rozvoj miest a obcí podľa záväznej časti príslušnej územnoplánovacej dokumentácie,

r) zvyšovanie dostupnosti a kvality bývania,

s) budovanie a posilňovanie štruktúr občianskej spoločnosti, rozvoj prosociálneho správania obyvateľstva,

t) rozvoj multikultúrnej spoločnosti v regióne vrátane multikultúrneho dialógu, spolupráce a tolerancie v regiónoch a sídlach,

u) rozvoj telesnej kultúry, športu a turistiky,

v) ochranu, podporu a rozvoj verejného zdravia a i.

Financovanie realizácie tohto rozvoja, vzhľadom na zainteresovanie viacerých partnerov a aj vzhľadom na spoločensky, územne i ekonomicky celoplošný dopad, je uvažované z viacerých zdrojov – viac v kapitole Financovanie rozvoja.

Štruktúra a obsah tohto dokumentu nadväzujú na predchádzajúcu aktualizáciu PHSR mesta Rajec na obdobie 2019 – 2025, ktorá vychádzala z pôvodného dokumentu z roku 2008. Aktuálna verzia na roky 2026 – 2035 reflektuje nové potreby mesta, aktuálne podmienky rozvoja a požiadavky vyplývajúce zo zákona č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja v znení neskorších predpisov. PHSR je spracovaný v súlade so záväznou časťou územnoplánovacej dokumentácie mesta a v duchu princípu partnerstva – teda v spolupráci so zástupcami verejnej správy, podnikateľského sektora a mimovládnych organizácií pôsobiacich v oblasti regionálneho rozvoja na miestnej, regionálnej i národnej úrovni. Cieľom je zabezpečiť koordinovaný hospodársky, sociálny a územný rozvoj mesta s dôrazom na udržateľnosť.

PHSR obsahuje dáta patriace do:

a) analytickej časti - komplexné hodnotenie a analýza východiskovej situácie obce, odhad jej budúceho vývoja, možné riziká a ohrozenia vo väzbe na existujúce stratégie a koncepcie a využívanie vnútorného potenciálu územia, jeho limitov a rozvoja, definovanie podmienok udržateľného rozvoja obce,

b) strategickej časti - obsahuje stratégiu rozvoja obce pri zohľadnení jej vnútorných špecifík a určí hlavné smery, priority a ciele rozvoja obce rešpektovaním princípov regionálnej politiky s cieľom dosiahnutia vyváženého udržateľného rozvoja územia,

c) programovej časti - obsahuje najmä zoznam opatrení a aktivít na zabezpečenie realizácie programu rozvoja obce,

d) realizačnej časti - je zameraná na popis postupov inštitucionálneho zabezpečenia formou partnerstva a organizačné zabezpečenie realizácie programu rozvoja obce, systém monitorovania a hodnotenia plnenia programu rozvoja obce s ustanovením merateľných ukazovateľov, vecný a časový harmonogram realizácie programu rozvoja obce formou akčných plánov,

e) finančnej časti - obsahuje finančné zabezpečenie jednotlivých opatrení a aktivít, inštitucionálnej a organizačnej stránky realizácie programu rozvoja obce.

Vzhľadom na záujem rešpektovať existujúcu štruktúru PHSR sa vyššie uvedené časti v tomto dokumente mierne prelínajú a jednotlivé dáta sú uvádzané v rozsahu, štruktúre a umiestnení zohľadňujúcom miestne pomery a potreby.

1.2 Metodológia spracovania

Spracovanie aktualizácie dokumentu zahŕňalo tri fázy a to:

A. analýzu pôvodného PHSR na roky 2019-2025 a jeho využiteľnosť pri spracovaní aktualizácie kontexte novej doby, nových požiadaviek a novej legislatívy,

B. analýzu súčasného stavu a aktualizáciu charakteristík nevyhnutných na spracovanie komplexného strategického dokumentu,

C. stanovenie stratégie rozvoja s ohľadom na charakter a potreby mesta, včítane všetkých súvisiacich častí, t.j. strategickej, programovej, realizačnej a finančnej.

Všetky uvedené časti boli pripravované a realizované samostatne, avšak v úzkej vzájomnej previazanosti v záujme ich finálneho spracovania vo forme jednotného celku ako PHSR.

1.3 Východiská

Tento PHSR je súčasťou sústavy základných dokumentov podpory regionálneho rozvoja v Slovenskej republike. Táto sústava je členená na strategické a programové dokumenty vypracovávané na úrovni štátu, sektorov, samosprávnych krajov, regiónov a obcí a programové dokumenty Európskej únie (pre využitie zdrojov zo štrukturálnych fondov). V zmysle zákona sa regionálny rozvoj a jeho podpora realizuje na 4 úrovniach – prostredníctvom príslušných dokumentov:

- Národnej stratégie regionálneho rozvoja Slovenskej republiky (ďalej len "národná stratégia"),
- programu rozvoja vyššieho územného celku (ďalej len "program rozvoja vyššieho územného celku"),
- programu rozvoja obce (ďalej len "program rozvoja obce") – môže byť nahradený úrovňou 4,
- spoločného programu rozvoja obcí (ďalej len "spoločný program rozvoja obcí") – môže nahradiť úroveň 3.

Pri príprave tohto PHSR sa vychádzalo najmä z nasledovných rozhodujúcich strategických dokumentov na miestnej, regionálnej a národnej úrovni:

Lokálna a regionálna úroveň:

Územný plán mesta Rajec (záväzná časť)

Spoločný program rozvoja Združenia obcí Rajecká dolina na roky 2023 – 2027

Program rozvoja Žilinského samosprávneho kraja na roky 2022 – 2027

Komunitný plán sociálnych služieb Spoločného obecného úradu Rajec (platná verzia)

Stratégia miestneho rozvoja vedeného komunitou MAS Rajecká dolina „Spolu vieme tvoriť, tešiť sa a žiť"

Národná úroveň:

Národná stratégia regionálneho a územného rozvoja SR do roku 2035

Koncepcia územného rozvoja Slovenska (KURS 2021) – záväzná časť

Program Slovensko 2021 – 2027 a jeho tematické priority:

Politika súdržnosti EÚ v SR – cieľ Investovanie do rastu a zamestnanosti

Programové rámce pre jednotlivé oblasti: IROP, Ľudské zdroje, Životné prostredie, Slovensko – efektívny štát atď.

Plán obnovy a odolnosti SR

Národný program reforiem SR (aktualizovaný ročne)

Programové vyhlásenie vlády SR (aktuálne v čase spracovania dokumentu)

Cezhraničná a európska úroveň:

Program Interreg Poľsko – Slovensko 2021 – 2027

Program Interreg Slovenská republika – Česká republika 2021 – 2027

Stratégia EÚ pre dunajský región

Zelená dohoda pre Európu (European Green Deal)

Stratégia EÚ „Silnejšia súdržnosť pre spravodlivú a zelenú Európu"

Tieto dokumenty vytvárajú základný predpoklad na zabezpečenie efektivity a súladu v podpore regionálneho rozvoja mesta Rajec a zároveň zvyšujú účinnosť strategického plánovania ako i prípravy projektov a následného čerpania štrukturálnych fondov. Jednotlivé strategické dokumenty na jednotlivých úrovniach verejnej správy sú vypracovávané vo vzájomnej nadväznosti a postupnosti.

V rámci hierarchie rozvojových dokumentov podľa zákona č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja je pre tento PHSR najvýznamnejším nadradeným strategickým dokumentom „Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja Žilinského samosprávneho kraja 2021+" (PHSR ŽSK 2021+).

Tento krajsko-územný dokument bol vypracovaný ako strednodobý rozvojový plán pre obdobie do roku 2030 (s výhľadom do roku 2035) a vychádza zo zásad zákona, územného plánovania a partnerstva.

Súlad PHSR mesta Rajec s týmto dokumentom spočíva hlavne v spoločnom zameraní na:

- zvyšovanie kvality života obyvateľov,
- rozvoj životného prostredia,
- podporu sociálnej súdržnosti a miestnej identity,
- udržateľnú mobilitu,
- rozvoj regionálnych služieb.

Hlavným cieľom Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja mesta Rajec je vytvoriť moderné, atraktívne a udržateľné mesto s vysokou kvalitou života, vyváženým hospodárskym, sociálnym a environmentálnym rozvojom.

Tento cieľ je v plnom súlade so strategickými zámermi Žilinského samosprávneho kraja, najmä v oblastiach podpory regionálnej konkurencieschopnosti, rozvoja inovatívnej ekonomiky, zvyšovania kvality života obyvateľov, ochrany životného prostredia a adaptácie na zmenu klímy..

Aktuálna verzia PHSR (2026–2035) nadväzuje na PHSR z rokov 2008 a jeho aktualizáciu 2019–2025. Bola spracovaná na základe:

- aktuálnych legislatívnych požiadaviek,
- potreby strategického smerovania mesta,
- uplatnenia princípov partnerstva, udržateľnosti a zosúladenia s regionálnymi a národnými dokumentmi.

Dokument prešiel úpravou formálnej štruktúry, doplnením aktuálnych štatistických údajov a revíziou strategických cieľov a opatrení.

2 ANALYTICKÁ ČASŤ

2.1 Náčrt histórie mesta

Najstaršou osadou Rajeckej doliny je mesto Rajec. Archeologické nálezy dokazujú, že Rajecká dolina bola osídlená už v predhistorických dobách. Na území dnešného mesta Rajec bolo sídlisko púchovskej kultúry zo zlomu letopočtu. Prvý historický údaj o Rajci pochádza z roku 1193, kde sa prvýkrát spomína v listine vydanej kráľom Belom III, pri vytyčovaní hraníc majetku darovaného kráľom ako Raich. Raich vzniklo zo slova Reiz, čo môžeme preložiť ako pôvab, čaro, utešenosť. Počas vývoja sa spomína pod rôznymi názvami, z roku 1236 ako Raich, z roku 1358 ako Raych, z roku 1393 ako castrum Raycz, Rayecz, z roku 1397 ako Raycze, z roku 1407 ako Rajecz, z roku 1808 ako Rajec.

Obec patrila nitrianskej kapitule a biskupstvu, koncom 13. storočia ostrihomskému arcibiskupstvu, v 14. storočia panstvu Lietava. Prvá písomná zmienka o Rajci ako meste pochádza z roku 1397. Roku 1604 kráľ Rudolf II. vydal koncesiu na vydržiavanie jarmokov. O niekoľko rokov neskôr kráľ Matej II. oslobodil mešťanov od platenia kráľovského mýta a miestneho poplatku v celej krajine. Jeho listinu potvrdila v roku 1749 kráľovná Mária Terézia. Originál tejto listiny patrí k najvzácnejším exponátom Mestského múzea.

V roku 1619 získalo mesto trhové právo. Rajec sa stal strediskom remesiel. Začiatky remeselnej výroby v Rajci sa strácajú v najdávnejších dobách. Mestečko Rajec bolo už v stredoveku významným strediskom remeselníckeho života. Až do 14. storočia prevažovali ľudové remeslá a každý hospodár bol zároveň aj remeselníkom pre svoje potreby. Od roku 1408 vznikol cech súkenníkov, obuvníkov od roku 1478, mäsiarov od roku 1669, ako aj garbiarov a čižmárov.

Jedným z remesiel, ktoré sa stalo trvalou súčasťou histórie Rajca a neodmysliteľne k nemu patrí, je rezbárske remeslo. Najstaršie stopy po remeselnom rezbárstve v Rajci nachádzame v listinách z roku 1772 a 1774, v ktorých sa spomína "SCULPTOR", čiže remeselný rezbár. Bez remeselnej zručnosti majstrov rezbárov a stolárov by sa nezaobišli ani slávne organy rodiny Pažických, ktoré boli inštalované do mnohých kostolov na Slovensku. Rezbárstvom sa zaoberali i rajeckí modrotlačiari a medovnikári, ktorí si vyrábali formy pre svoju potrebu. Po rozpade cechov sa rozvinula činnosť naturistov a remeselných rezbárov, ktorí vyrábali piety, korpusy, kríže a podobné pamiatky. Na prelome storočia mali v Rajci stolársku a rezbársku dielňu bratia Igondovci. Okrem prác s náboženskými motívmi sa venovali aj zhotovovaniu dvojkrídlových, niekedy polkruhových brán, ktoré boli bohato zdobené rezbou. Brána z rodného domu Rudolfa Pribiša, významného slovenského sochára a medailéra, dnes zdobí bočnú stenu pri vstupe do Mestského múzea. Ďalšou zachovanou bránou z dielne bratov Igondovcov je brána z domu Valéra Pekaru zo Sládkovičovej ulice. Uplynulých 40 rokov sa rezbárstvo v Rajci rozvíjalo hlavne v činnosti ľudovoumeleckého družstva Rezbár. Z tejto diele vyšlo niekoľko známych a nadaných rezbárov. Práce Štefana Baču zdobia interiér rajeckého kostola. Ďalšou významnou postavou je Jozef Pekara - autor známeho Slovenského Betlehema v Rajeckej Lesnej. V súčasnosti mnohí rezbári pracujú ako súkromní podnikatelia. Ich práce sú známe po celom Slovensku i v zahraničí.

V 17.-18. storočí bol Rajec známy výrobou čižiem z červenej kordovánovej kože. Súkenníci mali v 17. storočí dve valchy. V roku 1720 tu bolo 145 remeselníkov. V roku 1598 mal Rajec 138 domov, v roku 1720 mal 215 daňovníkov, v roku 1784 mal 475 domov, 583 rodín a 2803 obyvateľov, v roku 1828 mal 521 domov a 3004 obyvateľov. V roku 1899 bola vybudovaná železnica Žilina – Rajec. V roku 1920 tu založili pobočný závod žilinskej súkenky. V minulosti bol v prevádzke pivovar, dielňa na lisovanie ľanového oleja, papiereň, zápalkáreň a pálenica. Za I. ČSR bolo v Rajci silné revolučné hnutie robotníkov súkenky, ktorí viedli úspešné štrajky v rokoch 1924 a 1943 za hospodárske a mzdové požiadavky.

Revolučný národný výbor vznikol dňa 11. 9. 1944. Rajec oslobodili dňa 29. 4. 1945 rumunské jednotky. Po oslobodení tu vybudovali viacero podnikov. Rajec v roku 1968 získal štatút mesta.

2.2 Základná charakteristika mesta Rajec

Tabuľka č. 1: Základná charakteristika mesta

Základná charakteristika	
Kód obce	517917
Názov okresu	Žilina
Názov kraja	Žilinský
Štatút obce	mesto
PSČ	015 01
Telefónne smerové číslo	41
Prvá písomná zmienka o obci - meste - rok	1193
Nadmorská výška stredu obce - mesta v m	455
Celková výmera územia obce v m²	31 459 043
Počet obyvateľov (k 31.12.2024)	5 692
- z toho ženy	2 874
- z toho muži	2 818
Hustota obyvateľstva na km²	181
Spádovosť obce	
Sídlo matričného úradu	Rajec
Sídlo pracoviska daňového úradu	Žilina
Sídlo pracoviska Obvodného oddelenia policajného zboru	Rajec
Sídlo Okresného súdu	Žilina
Sídlo pracoviska Hasičského a záchranného zboru	Rajec
Sídlo pracoviska obvodného úradu	Žilina
Sídlo Okresný úrad, odbor krízového riadenia, oddelenie obrany štátu	Žilina
Sídlo pracoviska Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny	Rajec
Sídlo Okresného úradu - odbor životného prostredia	Žilina
Sídlo Farského úradu – katolícky dekanát Rajec	Rajec
Sídlo Farského úradu - Evanjelický AV – cirkevný zbor	Žilina

Zdroj: DATACUBE ŠÚ SR (2025)

2.3 Lokalizácia

Mesto Rajec leží v rámci Slovenska excentricky, v severozápadnej časti republiky, na juh od krajského mesta Žilina (21 km), v Žilinskej kotline medzi Súľovskými vrchmi a Malou Fatrou v nadmorskej výške cca 455 m n. m. Administratívne patrí do okresu Žilina (leží v jeho južnej časti), a Žilinského samosprávneho kraja (leží v jeho západnej časti). Osobitne je súčasťou mikroregiónu Rajecká dolina (registrovaný na KU Žilina ako *Združenie Rajecká dolina*, registračné číslo OVVS/ZZPO-3/01).

Lokalizáciu mesta vzhľadom na blízkosť k najdôležitejším a najfrekventovanejším druhom dopravy môžeme hodnotiť ako veľmi dobrú pre toto menšie mesto. Mesto je veľmi dobre napojené jednak na hlavné dopravné trasy Slovenska prostredníctvom cesty I. triedy Žilina – Prievidza a jednokoľajnej železničnej trate Žilina – Rajec. Najbližšie medzinárodné letisko s nepravidelnou dopravou sa nachádza v obci Dolný Hričov.

Berúc do úvahy polohu mesta voči geomorfologickým celkom leží Rajec v relatívne úzkej kotline v obklopení horských bariér. Všetky komunikácie teda vedú kotlinou SV – JZ smerom. Horské bariéry nepredstavujú vždy len „bariéry“. Z pohľadu cestovného ruchu predstavujú významný potenciál pre jeho rozvoj (horská turistika, lyžiarske svahy a pod.).

Popri existencii bohatého potenciálu v okolí mesta Rajec napomáha rozkvetu cestovného ruchu aj kultúrno-historický potenciál okolitého územia. Zo všetkých možno spomenúť pamiatkovú rezerváciu ľudovej architektúry v Čičmanoch, Betlehem v Rajeckej Lesnej, hrad Lietava, nálezisko Rajeckého hradu v lokalite Hradisko nad obcou Jasenové, kúpele v Rajeckých Tepliciach atď.

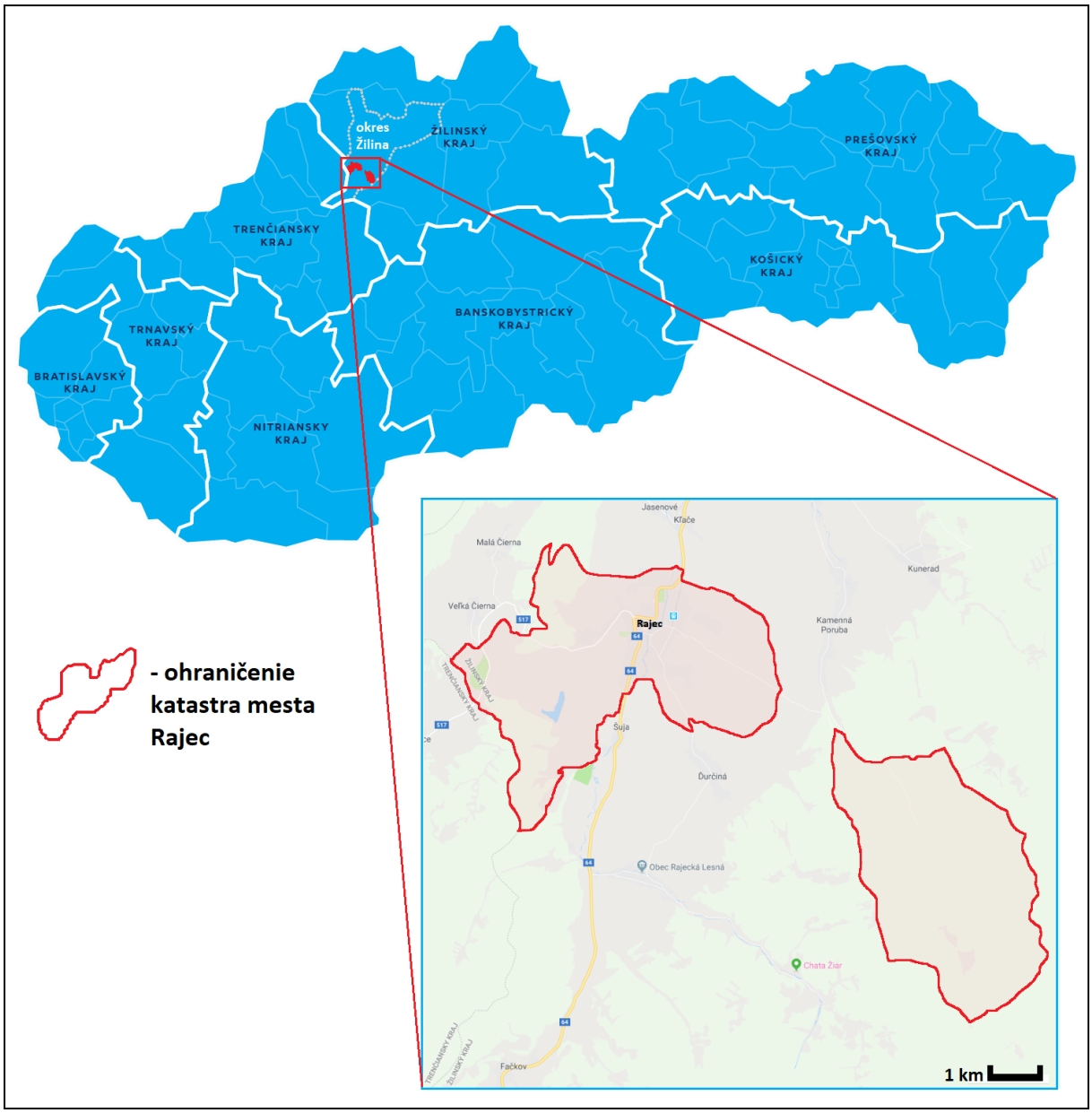

Obrázok: Lokalizácia mesta Rajec v rámci SR

2.4 Vymedzenie územia mesta a zázemia

Kataster mesta je rozdelený na dve časti – západná časť (Rajec I.), kde sa nachádza mesto Rajec a východná časť (Rajec II.), kde je územie zväčša zalesnené. Oddeľujú ich od seba katastre obcí Kamenná

Poruba a Ďurčiná. Intravilán obce, sa rozprestiera približne v strede západnej časti katastra po oboch stranách rieky Rajčanka. Celková rozloha katastrálneho územia predstavuje 3146 ha.

Vzhľadom nato, že kataster mesta je rozdelený na dve časti musíme počítať so značným počtom susedných obcí. V Žilinskom okrese sú to Veľká a Malá Čierna, Jasenové, Kľače, Kamenná Poruba, Kumerad, Rajecká Lesná, Ďurčiná a Šuja; v okrese Považská Bystrica sú to Malé Lednice; v okrese Martin Valča a Kláštor pod Znievom.

Usporiadanie štrukturálnych prvkov krajiny je naviazané na morfologický charakter Rajeckej kotliny (rovina, zvlnená pahorkatina). Prevládajú prevažne prvky s poľnohospodárskym využívaním. Sídlo Rajec leží v nive toku Rajčanka, na oboch brehoch. Obklopené je členitejším reliéfom, plochami sadov a záhrad, ale aj dostatočnými plochami záhumienok. Východnú časť katastra tvoria zväčša trvalo trávne porasty (pasienky, lúky), prechádzajúce do lesného komplexu. Západnú časť prevažne zaberá orná pôda, na severovýchode sú to trvalo trávne porasty (pasienky, lúky) s lokalitou záhradkárskej osady. Plošne väčšia záhradkárska osada je lokalizovaná v severnej časti katastrálneho územia. V doline Hlboká je zriadená vodná nádrž – rybník Košiare. V juhozápadnom cípe katastrálneho územia je plocha využívaného kameňolomu.

Tabuľka č. 2: Krajinná štruktúra v ha

Kategória	2019	2020	2021
Celková výmera územia mesta	31 459 043	31 459 043	31 459 043
Poľnohospodárska pôda – spolu	10 460 000*	10 457 900*	10 453 802
- orná pôda	6 620 000*	6 615 000*	6 607 895
- chmeľnica	0	0	0
- vinica	0	0	0
- záhrada	387 000*	386 500*	385 547
- ovocný sad	5 454	5 454	5 454
- trvalý trávny porast	3 448 000*	3 450 000*	3 454 906
Nepoľnohospodárska pôda – spolu	20 999 043*	20 001 143	21 005 241
- lesný pozemok	17 416 239	17 416 239	17 416 239
- vodná plocha	282 158	282 158	282 158
- zastavaná plocha a nádvorie	1 711 000*	1 717 000*	1 726 496
- ostatná plocha	1 589 646*	1 604 037*	1 580 348

Zdroj: DATACUBE ŠÚ SR (2025)

Komentár k vývoju (2019–2021)
Celková výmera územia ostáva konštantná.
Poľnohospodárska pôda zaznamenala mierny pokles (~6 200 m²), čo najmä súvisí s úbytkom ornej pôdy (pokles o ~12 105 m² za tri roky) pri súčasnom náraste trvalého trávneho porastu (~6 906 m²), čo môže naznačovať zmenu využitia (napr. konvertovanie ornej pôdy na trávne porasty).
Zastavané plochy a nádvoria sa rozšírili o približne 15 496 m², čo môže byť dôsledkom nových stavieb alebo rozvoja infraštruktúry.
Lesné a vodné plochy zostávajú konštantné, čo znamená stabilitu v základných ekosystémových zónach.

Pokles ornej pôdy a nárast trávnych porastov môže súvisieť s trendom udržateľného využitia krajiny a rozvojom "zelených" prvkov.
Rastu zastavaných plôch treba venovať pozornosť v plánovaní infraštruktúry a zabezpečení kvality prostredia (napr. odvodnenie, zeleň).
Stabilita lesných a vodných plôch je pozitívna z hľadiska ochrany prírody a krajiny.

2.5 Fyzicko-geografické aspekty územia regiónu

2.5.1 Georeliéf

Územie mesta Rajec patrí do provincie Západných Karpát, subprovincie Vnútorné Západné Karpaty. Leží vo fatransko-tatranskej oblasti, v južnej časti celku Žilinská kotlina, pričom jedná časť Rajec I. patrí do podcelku Rajecká kotlina a druhá časť do podcelku Domanižská kotlina, a Rajec II. do celku Malá Fatra, podcelok Lúčanská Fatra, časť Kýčery.

Žilinská kotlina predstavuje medzihorskú tektonickú depresiu, zaradenú do sústavy považských kotlín. Povrch má rovinatý až pahorkatinný ráz. Na geomorfologickom vývoji územia, ako aj na jeho súčasnom stave sa prevažnou mierou podieľali erózne a erózno-akumulačné procesy. Oblasť kotlinových pahorkatín sa vyznačuje mäkko modelovaným reliéfom. Medzi najvýraznejšie geomorfologické javy počítame svahové deformácie a erózne tvary s dôrazom na blokové deformácie, zosuvy a erózno-akumulačné tvary.

Vývoj reliéfu je viazaný na geologicko-tektonický vývoj kotliny predstavujúcej tektonickú brachysynklinálu pretiahnutú v smere Z - V medzi pásmami Nízkych a Vysokých Tatier. Územie má sčasti tektonický a sčasti erózny pôvod. Má mäkko modelovaný pahorkatinný reliéf v súvrstviach vnútrokarpatského paleogénu. Nižší stupeň reliéfu je tvorený poriečnou nivou Rajčanky a jej prítokov. Kotlinovú pahorkatinu tvoria útržky stredných a vysokých terás, periglaciálnych náplavových kužeľov a poriečnej rovne.

Reliéf na území časti Rajec I. je prevažne rovinatý, mierne až stredne členitý, Rajec II. charakterizuje vyššia silne členitá hornatina.

2.5.2 Geologická stavba

Geologická stavba korešponduje s rozložením geomorfologických celkov. Do sledovaného katastrálneho územia zasahujú Strážovské vrchy druhohorami krížňanského a chočského príkrovu. Samotná Rajecká kotlina je synklinálou panvou vyplnenou paleogénnymi sedimentami. Sú to najmä pestré a zvlnené bazálne zlepence a brekcie, vyskytujúce sa v západnej časti katastra Rajec I, na južných svahoch sa vyskytujú vložky bauxitových rúd. Rajecká kotlina je v podloží vyplnená bazálnymi zlepencami, v nadloží sa nachádza flyš. Striedajú sa polohy ílovcov a pieskovcov, miestami organogénne vápence až brekcie s riasami a machovkami. Mocnosť flyšového súvrstvia je cca 1000 m.

Z hľadiska stavebných elementov je územie Rajec I. budované centrálno-karpatským pásmom, kde sa vyskytujú horniny rôzneho druhu i veku. Vyskytujú sa tu tmavé masívne vápence, dolomity, sliene a bazálne súľovské vrstvy karbonatických zlepencov, flyšové súvrstvia ílovcov a pieskovcov, lokálne zlepencov.

Podstatnú časť sledovaného územia zaberá niva Rajčanky, vyvinutá po oboch stranách toku. Jej šírka sa pohybuje od 500 do 1400 m, hrúbka kolíše okolo 3 m, pričom sa jedná o územie bez výškových

anomálií, resp. rovné. Z hornín prevládajú štrky strednozrné, tvorené vápencovými a pieskovcovými zrnami prekryté tenkou vrstvou jemnozrnných naplavenín.

2.5.3 Klíma a vodstvo

V globálnom pohľade sa kataster mesta nachádza v miernom klimatickom pásme s pravidelným striedaním ročných období. Klímu ovplyvňuje fakt, že sa nachádza v prechodnom podnebnom pásme medzi oceánskym a kontinentálnym podnebím. Väčší vplyv na zmeny klímy v sledovanom území má rôzna nadmorská výška, expozícia reliéfu, lesná pokrývka, väčšie vodné plochy a nakoniec aj činnosť človeka.

Klimatické pomery v meste predstavujú dôležitý určujúci faktor pre optimálne priestorové usporiadanie a funkčné využitie katastrálneho územia mesta. Kotlinová časť a okraje Strážovských vrchov a Lúčanskej Malej Fatry patria do mierne teplej klimatickej oblasti, najvyššie miesta Lúčanskej Malej Fatry do studenej až veľmi studenej. Nakoniec môžeme zhrnúť, že Rajec sa nachádza v mierne teplej klimatickej oblasti, okrsku mierne teplom vlhkom s chladnou alebo studenou zimou

Tabuľka č. 3: Charakteristiky klímy

Ukazovateľ	Hodnota
Priemerná ročná teplota	7,5 °C
Priemerný ročný úhrn zrážok	827 mm
Priemerná januárová teplota	–3,9 °C
Priemerná júlová teplota	17,3 °C
Najmenší zrážkový mesiac (január)	43 mm
Najmokrejší mesiac (jún)	116 mm

Zdroj: www.naturalminevita.sk

Rok	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Úhrn zrážok za rok (v mm)	542	786	956	827	632	845	744
Maximálne zrážky za 24 h (v mm)	29	31	62	63	43	36	61
Počet dní v roku - so snehovou prikrývkou	61	47	37	55	37	54	20

Zdroj: DATACUBE ŠÚ SR (2025)

Graf č. 1: Klimatické pomery

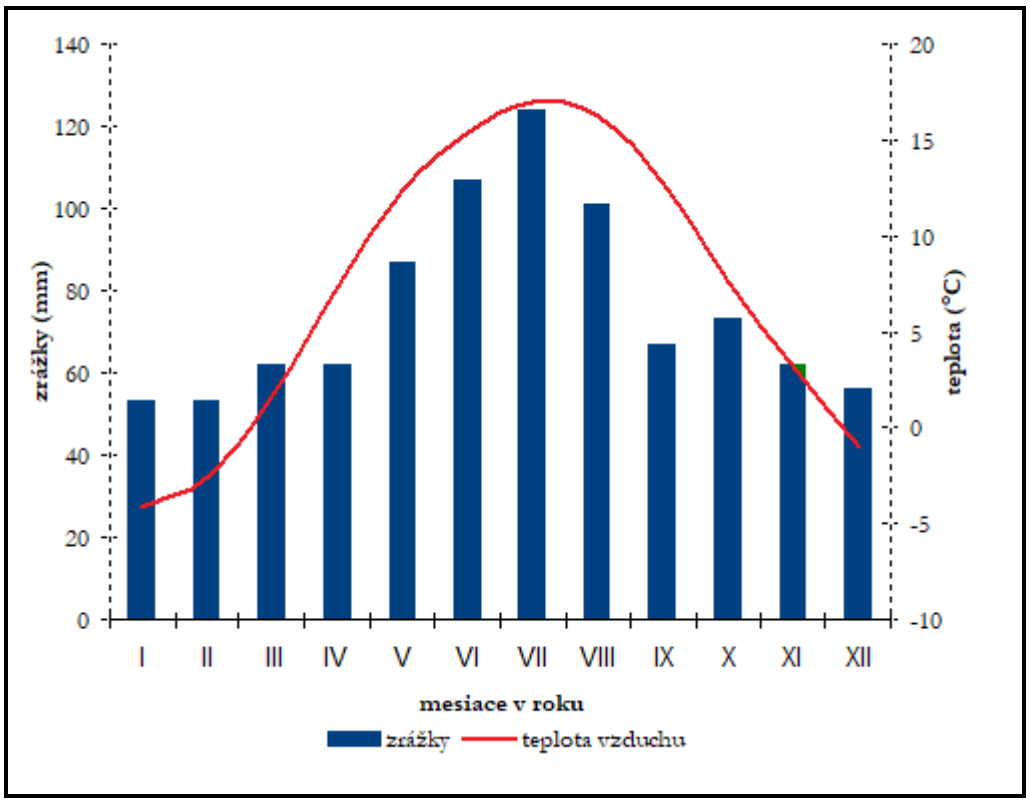

Územie katastra mesta Rajec leží v povodí rieky Váh, do ktorej sa vlieva významný tok Rajčanka, predstavujúci hydrologickú os územia Žilinskej kotliny. Odvodňuje svojimi prítokmi (Hvojtová, Čierňanka a Porubský potok) celé sledované územie. Pravobrežné prítoky majú bystrinný charakter, z ľavobrežných prítokov Čierňanka preteká územím s malým sklonom, má teda pomalé prúdenie a vytvára meandre.

Podzemná voda sa akumuluje pomerne plytko pod výplň kotliny. Na nive toku Rajčanky sa podzemná voda vyskytuje v hĺbke 1,5 až 2 m tvoriaca súvislú hladinu, ktorá je v hydraulickej závislosti so stavom v rieke. Režim toku v meste ovplyvňuje regulácia Rajčanky.

V doline Hlboká sa nachádza rybník Košiare, ktorý slúži nielen ako plocha pre rybárčenie, ale aj na športovanie v zimných mesiacoch. Patrí medzi jeden z najkrajších rybníkov na Slovensku a ponúka toto príjemné prostredie pre takéto hobby počas celého roka. Na jar a na jaseň sa realizuje nasádzanie kaprov.

Z vodohospodárskeho hľadiska je sledované katastrálne územie dlhodobo pozitívna oblasť. Suma zrážok v priebehu roka je vyššia ako potenciálny výpar z územia. Väčšina územia má počas vegetačného obdobia prebytok vlahy. Režim väčšiny tokov na území je typický stredohorský snehovo – dažďový, s akumuláciou vody s nízkymi stavmi v decembri až februári, vysokou vodnatosťou v marci až máji (maximálnymi stavmi prevažne v apríli) a priemernými stavmi v septembri až októbri.

Horniny centrálno-karpatského paleogénu sú z hydrogeologického hľadiska iba málo významné. Viazané sú na puklinový obeh a ich zvodnenie je slabé. Z tohto hľadiska sú významnejšie kvartérne fluviálne sedimenty. Najlepšiu akumulačnú schopnosť majú štrkopieskové fácie. Hladina podzemnej vody kulminuje v priamej závislosti s hladinou vody v Rajčanke a nachádza sa v hĺbke približne 1,5 m pod terénom. Voda je schopná absorbovať voľné chemické prvky z hornín, ktoré majú priaznivý vplyv na ľudský organizmus, preto podzemné vody často tvoria významnú zložku krajiny. V Rajci sa vyskytuje vrt s hĺbkou 1308 m a teplotou vody 26 °C, na základe ktorého bolo vo východnej časti mesta vybudované termálne kúpalisko Veronika. Voda je bezfarebná, číra, bez chuti a bez zápachu.

2.5.4 Pôda

Pôdy územia tvoria mozaiku rôznych typov v závislosti od vlastnosti podložia, reliéfu a klimatických podmienok, v ktorých sa vyvíjali. Pritom nemožno zabúdať, že neskoršie vývojové fázy sú značne ovplyvňované rastlinstvom a živočíšstvom, pričom nemalú, zvyčajne negatívnu úlohu, zohráva aj človek.

V riešenom katastrálnom území, najmä na nivách tokov Rajčanka a Čierňanka sa prevažne vyskytujú **fluvizeme typické**, ale aj **glejové** (nachádzajú sa na recentných fluviálnych uloženinách, hladina podzemnej vody, ktorá ovplyvňuje pôdotvorné procesy kolíše v závislosti od stavu vody v toku). Na svahových a sprašových hlinách sa v menších plochách vyskytujú **čiernice typické a glejové** (vznikajú v hydromorfnejších podmienkach, nachádzajú sa na aluviálnych sedimentoch v miestach kde dochádza k prínosu nových aluviálnych náplavoch a kde hladina podzemnej vody je v hĺbke do 3 m, humusový horizont je hrubý do 1m), častejšie **luvizeme pseudoglejové** (vyskytujú na miestach, kde sa stretávajú pahorkatiny s pohoriami a na okrajoch vnútorných kotlín, sú vyvinuté zväčša na sypkých hlinách) alebo **pseudogleje luvizemné** (vznikol v humídnom prostredí listnatých lesov na málo sklonenom reliéfe alebo v depresiách). Na flyši a jeho zvetralinách sa prevažne vyskytujú **kambizeme typické a kambizeme luvizemné** (sú najrozšírenejším pôdnym typom, nachádzajú sa na najrozličnejších materských horninách, ich úrodnosť je rôzna - znižuje sa od nižších polôh do horských oblasti). Vápence a dolomity pokrývajú **rendziny** (vytvorili sa na zvetralinách pevných a spevnených karbonátových hornín a obyčajne sú plytké) a na slieňoch sú to **regozeme** (vytvorili sa na nespevnených silikátových až karbonátových sedimentech, sú stredne až málo úrodné).

Skeletnatosť pôd je v riešenom území zastúpená najmä pôdami slabo až stredne skeletnatými, sú zväčša stredne hlboké až hlboké a ich zrnitosť je prevažne stredne ťažká až ťažká.

2.5.5 Fauna a flóra

Podľa fytogeografického členenia územia Slovenska patrí riešené územie do oblasti Západokarpatskej flóry. Katastrálne územie Rajec je začlenené do lesných oblastí: 24 Žilinská kotlina, 25A Strážovské vrchy,25B Súľovské vrchy a 34A Malá Fatra. Plošne sú najviac zastúpené lesné typy 5301-živné jedľové bučiny,6301-živné jedľovo-bukové smrečiny. V menšom rozsahu sú zastúpené lesné typy 5601-extrémne vápencové jedľové bučiny. Pôvodné porasty tvorili buk lesný, jedľa biela a smrek obyčajný. Primiešané boli cenné listnáčejavor horský, brest horský, jaseň štíhly a lipa malolistá. Pôvodné jedľo-bukové porasty boli v niektorých lokalitách postupne premenené na smrekové monokultúry. Súčasné zastúpenie drevín je nasledovné: smrek obyčajný 50,5%,buk lesný 33,2%,javor horský 6,9%,borovica lesná 6,8% ,jedľa biela 1,6% .Ostatné dreviny sú zastúpené pod 1%.V podraste stromov sa lokálne nachádzajú bučinové a smrečinové druhy: chlpaňa lesná, jarmanka väčšia, podbelica alpínska, ostružina malina, zubačka cibuľkonosná veronika horská, kyslička obyčajná a pod. Na živiny chudobné stanovištia upozorňuje metlica krivoľaká.

Vodné toky sprevádzajú brehové porasty s jelšou lepkavou, jelšou sivou, jaseňom štíhlym, rôznymi druhmi vŕb a topoľov. Na trvalo trávnych porastoch, najmä v západnej časti porasty tvoria traslica prostredná, tomka voňavá, kostrava lúčna, ovsík obyčajný, ai. Typicky lúčne druhy sú margaréta biela, ďatelina lúčna, skorocel kopijovitý, štiav kyslý, zvonček rozkladitý. V jeseň sa na lúkach vyskytuje jesienka obyčajná. Častá je aj snežienka jarná.

Živočíšstvo v katastri mesta rozdeľujeme podľa jednotlivých biotopov. Na intenzívne obrábaných poliach sa vyskytujú viaceré druhy hmyzu – škodcov, ako napr. pásavka zemiaková, mlynárik kapustový, z hlodavcov hraboš poľný. Zo spevavcov je škovránok poľný a nájdeme tu aj jarabice či prepelice. Na lúkach a pasienkoch nachádzame motýle (modráčik, okáň, vidlochvost babôčka a i.), čmeliaky, rovnokrídlovce (koníky). Typickým predstaviteľom je jašterica obyčajná, slepúch lámavý, žlna zelená,

strakoš obyčajný, drozd čierny a i. V lesoch sa vyskytujú tesár čierny, pinka obyčajná, sýkorka belasá, bocian čierny, kuna hôrna, veverica obyčajná, medveď hnedý, jeleň lesný , srnec lesný, sviňa divá a i. Z rýb v najvýznamnejšom toku Rajčanka sa vyskytuje lipeň, čerebľa, hlaváč, slíž, pstruh, v rybníku sa chovajú kapor, pstruh dúhový, zubáč zlatý, lieň. Na okolie vodných tokov sa sú viazané skokany, užovky, vodnár, rybárik, volavka, kačica divá a i. V sídlach je charakteristickým druhom potkan, myš, ale i netopiere, lastovičky, belorítka, vrabec, hrdlička a veľa druhov spevavcov.

2.6 Infraštruktúra

2.6.1 Dopravná infraštruktúra

Najvýznamnejšou formou dopravy na území mesta Rajec je cestná doprava. Mesto je obsluhované komunikačnou sieťou regionálneho až nadregionálneho významu. Územím prechádza cesta I/64 (Žilina – Prievidza) a cesta II/517 smerujúca na Považskú Bystricu. Železničná trať č. 126 (Žilina – Rajec) zabezpečuje regionálne železničné spojenie. Rieka Rajčanka nie je splavná, vodná doprava v regióne sa využíva len výnimočne – najbližšie na vodnej nádrži Hričov alebo vodnom diele Žilina.

Najbližšie verejné letisko sa nachádza v Dolnom Hričove, avšak v súčasnosti neposkytuje pravidelné linky. Slúži najmä pre nákladnú a súkromnú leteckú dopravu v regióne severozápadného Slovenska.

Z hľadiska diaľničnej infraštruktúry má mesto dobré napojenie cez Žilinu na diaľnicu D1. Výjazd Žilina-Juh je v prevádzke (na konci Mesta Žilina v smere na Rajec) a výstavba úseku D1 cez tunel Višňové smerom do Turca (s výjazdom Lietavská Lúčka) bola ukončená podľa harmonogramu ukončená začiatkom roka 2026. Napojenie na tento úsek výrazne zlepší dostupnosť Rajca z juhu a uľahčí tranzitnú dopravu. V rámci zlepšenia dopravnej situácie v regióne sa pripravuje aj výstavba obchvatu obce Porúbka.

Cez údolie Rajčanky je navrhnutá cyklotrasa spájajúca Rajec s mestom Žilina a turistickými lokalitami v Malej Fatre a Strážovských vrchoch. Komunikačná štruktúra mesta je ovplyvnená prirodzenými prekážkami, ako je rieka Rajčanka a železničná trať, čo historicky prispelo k excentrickému umiestneniu mestského centra. Zatiaľ čo vonkajšia doprava vedie najmä po západnom okraji mesta, hlavná obytná zástavba sa sústreďuje na východnej strane.

K skvalitneniu služieb v cestnej doprave na území mesta prispeje modernizácia autobusovej stanice s priľahlou infraštruktúrou ako prestupového uzla v rámci integrovanej dopravy s predpokladom realizácie v rokoch 2026-2027.

2.6.2 Cestná doprava

Základnú komunikačnú kostru mesta Rajec tvorí cesta I. triedy I/64, ktorá prepája Žilinu, Rajecké Teplice, Rajec a pokračuje smerom na Fačkov a Prievidzu. Ide o hlavnú trasu regionálneho aj nadregionálneho významu, ktorá súčasne zabezpečuje prevažnú časť mestskej i prímestskej dopravy. Na ňu sa v centre mesta napája cesta II. triedy II/517, ktorá spája Rajec s obcami Veľká Čierna, Domaniža a následne s Považskou Bystricou.

Mesto má aj napojenie na cestu III. triedy č. 2110 smerom na Ďurčinú. Vnútorná dopravná sieť je doplnená miestnymi a obslužnými komunikáciami, ktoré umožňujú priamu dostupnosť jednotlivých objektov, obytných súborov a rekreačných lokalít. Obslužné cesty sú väčšinou dvojpruhové, spevnené, so zníženou rýchlosťou v obytných zónach (napr. sídliská Sever a Juh), pričom niektoré z nich sú vybavené zvislým značením a dopravnými prahmi.

Na okrajové časti katastra a extravilán vedú účelové a poľné cesty, ktoré zabezpečujú najmä poľnohospodársku a rekreačnú dostupnosť. Prístup automobilom je obmedzený v lokalite Porubská dolina.

Dlhodobo evidovaný problém predstavuje konflikt medzi tranzitnou a vnútornou dopravou. Cesta I/64 vedie priamo intravilánom mesta a je obojstranne zastavaná, čo vytvára dopravné kolízie medzi osobnou, nákladnou a pešou dopravou. Zároveň dochádza k znižovaniu kvality životného prostredia, hlukovej a emisnej záťaži.

V rámci plánovaných dopravných riešení sa počíta s realizáciou preložky cesty I/64 a II/517 – tzv. východného obchvatu mesta Rajec. Podľa územného rozhodnutia by mal byť tento úsek vybudovaný v kategórii C9,5/80, čím sa zlepší smerové a výškové vedenie, odvedie tranzit z intravilánu mesta a zvýši sa bezpečnosť premávky.

K významnej zmene dopravných vzťahov v regióne došlo po dokončení tunela Višňové a k ďalšiemu zlepšeniu dôjde po dokončení výjazdu z diaľnice D1 v Lietavskej Lúčke (Žilina-Juh). Uvedené výrazne zlepší dostupnosť Rajeckej doliny a skráti napojenie Rajca na hlavnú diaľničnú sieť SR.

2.6.3 Železničná doprava

Riešeným územím prechádza neelektrifikovaná železničná trať č. 126 zabezpečujúca spojenie Žilina – Rajec, so zastávkami Žilina Zárečie, Žilina Solinky, Bytčica, Lietavská Lúčka, Porúbka, Poluvsie, Rajecké Teplice, Konská, Zbyňov, Kľače. Prostredníctvom žel. stanice v Žiline sa trať napája na rýchlikové trate č. 120 Žilina – Bratislava, 180 Žilina – Košice a 127 Žilina – Bohumín. . Prevádzka Osobných vlakov je zabezpečenámotorovými vozňami 811.

Nákladná doprava na trati Žilina – Rajec je ešte stále zabezpečovaná rušňami z RD Žilina. Najväčší objem prepravy zabezpečuje cementáreň v Lietavskej Lúčke a v Rajci sa nakladá brizolit. Brizolit tvorí veľkú časť prepravy. Medzi tým, kým sa nakladá brizolit, vozne sa roztrieďujú v Rajci a uvoľňujú miesto pre osobné vlaky, ktoré sú teraz zabezpečované už len motorovými vozňami 811. Tie musia mať voľné minimálne dve koľaje. Prázdne vozne sa odkladajú aj v Konskej pri Rajci a zoberú sa až nasledujúci deň. V Rajci sa nakladá ešte drevo. Ostatné podniky v Rajci už železničnú dopravu nevyužívajú. Ďalšiu časť prepravy tvorí náklad dreva v Konskej.

Územím mesta Rajec prechádza neelektrifikovaná železničná trať č. 126, ktorá zabezpečuje regionálne spojenie so Žilinou. Na trati sa nachádzajú zastávky Žilina-Zárečie, Žilina-Solinky, Bytčica, Lietavská Lúčka, Porúbka, Poluvsie, Rajecké Teplice, Konská, Zbyňov, Kľače a konečná stanica Rajec. V Žiline je táto trať napojená na hlavné železničné koridory Slovenska – trať č. 120 (Žilina – Bratislava), č. 180 (Žilina – Košice) a č. 127 (Žilina – Bohumín), čím je zabezpečené prepojenie na celoštátnu aj medzinárodnú železničnú sieť.

Osobná železničná doprava na trati Žilina – Rajec je po dočasnej výluke opäť obnovená a plne funkčná. Spojenie je zabezpečované motorovými vozňami radu 811 a prebieha podľa platného grafikonu, pričom trať obsluhuje približne 12 – 13 spojov denne v každom smere, v závislosti od časového obdobia a dňa v týždni. Vlakové spojenie predstavuje dôležitú alternatívu pre dochádzajúcich za prácou, štúdiom či do rekreačných oblastí Rajeckej doliny.

Na trati zároveň funguje aj nákladná doprava, ktorú zabezpečujú rušne z rušňového depa Žilina. Prepravovaný je najmä stavebný materiál, najmä z cementárne v Lietavskej Lúčke, brizolit z Rajca, ako aj

drevo z Rajca a Konskej. V stanici Rajec sú k dispozícii triediace a odstavné koľaje, ktoré umožňujú nakladanie aj manipuláciu s vozňami. Prázdne vozne sa často dočasne odkladajú v stanici Konská a následne sa presúvajú späť podľa potreby. Aj keď viaceré podniky v meste dnes železničnú dopravu už nevyužívajú, pre niektoré komodity zostáva trať č. 126 dôležitou infraštruktúrou pre nákladnú prepravu.

2.6.4 Letecká doprava

Priamo v riešenom území sa nenachádza a ani nie je prevádzkované žiadne letisko. Najbližšie verejné letisko sa nachádza sa na území obce Dolný Hričov. Letisko Žilina je využívané pre leteckú dopravu slovenských a zahraničných leteckých spoločností, lety firemných a súkromných lietadiel, letecký výcvik a športové lietanie, sanitné lety, špeciálne letecké práce a činnosť letectva Ozbrojené sily SR. Obchodné využitie, zabezpečenie prevádzkových služieb a technickú obsluhu letiska Žilina vykonáva Letisková spoločnosť Žilina, akciová spoločnosť, ktorá je prevádzkovateľom letiska.

V katastri mesta Rajec sa nenachádza žiadne vlastné letisko a žiadna letecká prevádzka. Najbližšie verejné medzinárodné letisko, Letisko Žilina (IATA: ILZ, ICAO: LZZI), sa nachádza v obci Dolný Hričov pri Žiline a slúži ako regionálne letisko pre severozápadné Slovensko s približne 1,2 milióna obyvateľov

Letisko poskytuje služby rekreačným, súkromným, výcvikovým, sanitným a špeciálnym letom (vrátane vrtuľníkov a letectva Ozbrojených síl SR). V súčasnosti nemá pravidelnú osobnú linkovú dopravu

Prevádzku zabezpečuje Letisková spoločnosť Žilina, a. s., ktorá má v jej štatúte obchodné letecké služby, technickú a prevádzkovú podporu letiska

Za rok 2023 letisko zaznamenalo 11 354 pohybov lietadiel (vzlety aj pristátia) a vybavilo 373 cestujúcich; odbavený náklad má len veľmi nízky objem. Napriek absencii pravidelných spojov však slúži ako dôležitý uzol pre letecké výcviky, sanitné a špeciálne lety. Podľa výročnej správy za rok 2024 sa spoločnosti podarilo po niekoľkých stratových rokoch dosiahnuť zisk vo výške 14 895 €

. Letisková spoločnosť sa zároveň zameriava na zvýšenie príjmov z neleteckých aktivít (napr. prenájom priestorov, reklama či skladovanie)

Pre mesto Rajec to znamená, že zatiaľ čo priame osobné letecké spojenie nie je k dispozícii, blízkosť letiska Žilina zabezpečuje dostupnosť pre špeciálne služby, vrátane sanitných letov, leteckého výcviku a letectva pre podnikateľské či športové účely. Letisko je dostupné autom aj verejnou dopravou; vzdialenosť z centra Rajca je približne 15 km, pričom výjazd z diaľnice D1 v Lietavskej Lúčke ponúka vhodné napojenie a terminál je vzdialený len okolo 1 km od diaľničného výjazdu

2.6.5 Hromadná doprava

Hromadná doprava je na území mesta prevádzkovaná vo dvoch formách. Jednou formou je železničná doprava, druhou autobusová doprava. Mestská hromadná doprava nie je vytvorená.

Autobusová doprava zabezpečovaná SAD Žilina pokrýva väčšie územie ako doprava železničná, autobusové linky sú vedené nielen smerom do Žiliny, ale aj v opačnom smere, na Ďurčinú, Šuju, Rajeckú Lesnú, Fačkov, Čičmany, ale aj ďalej do Prievidze. Autobusová doprava zabezpečuje aj spojenie s Malou Čiernou, Veľkou Čiernou, Malými Lednicami a Domanižou, a ďalej smerom na západ s Považskou .

Bystricou. Prestup z autobusov na železnicu je možný v priestore autobusového nástupišťa, ktoré je situované v blízkosti železničnej stanice. Okrem autobusového nástupišťa má autobusová doprava v meste ešte niekoľko ďalších zastávok. Autobusové linky sú vedené ulicami Hollého, Kostolnou, Partizánskou (všetky tri sú cestou I/64), Nádražnou, Jánošíkovou, Kmeťovou a Moyzesovou (na Ďurčinú) a Bystrickou (smer na Pov. Bystricu).

Z autobusových zastávok umiestnených na ceste I/64 je zabezpečovaná hromadná preprava cestujúcich diaľkovými linkami na smery: Považská Bystrica, Púchov, Bratislava, Komárno, Nitra, Nové Zámky, Prievidza. Autobusové zastávky nachádzajúce sa na území mesta sú s prístreškami pre cestujúcich, rozmiestnenie autobusových zastávok z hľadiska dochádzkových vzdialeností je cca. 500 m.

Železničná doprava je prevádzkovaná na trati č.126 Žilina – Rajec. V priebehu dňa je vypravených okolo desiatich spojov v oboch smeroch.

Od roku 2003 je uvedený do prevádzky Žilinský regionálny integrovaný dopravný systém (ŽRIDS). Podstatu integrovanej dopravy v Žiline tvorí integrácia osobnej železničnej dopravy na trati č.126 Žilina – Rajec, ktorú prevádzkuje Železničná spoločnosť Slovensko s mestskou hromadnou dopravou v Žiline, ktorú zabezpečuje Dopravný podnik mesta Žilina. Integrovaný systém je rozdelený do piatich tarifných zón s úplnou integráciou všetkých tarifných bodov na trati Žilina - Rajec. Integrovaný dopravný systém z pohľadu cestujúceho spočíva v integrácii cestovných poriadkov, prepravných poriadkov a taríf, t.j. cestujúci môžu v rámci neho cestovať na jeden cestovný lístok za rovnakých prepravných podmienok viacerými nadväznými druhmi dopravy.

Hromadná doprava je na území mesta Rajec zabezpečovaná v dvoch formách – železničnou a autobusovou dopravou. Mesto nemá vlastný systém mestskej hromadnej dopravy.

Autobusovú dopravu zabezpečuje dopravca SAD Žilina, ktorý prevádzkuje regionálne a diaľkové linky. Spoje smerujú nielen do Žiliny, ale aj do ďalších obcí Rajeckej doliny a Strážovských vrchov, vrátane Ďurčinej, Šuje, Rajeckej Lesnej, Fačkova, Čičmian, Malých a Veľkých Čiernych, Malých Ledníc, Domaniže a Považskej Bystrice. Priame spojenie existuje aj do Prievidze. Hlavné autobusové nástupište sa nachádza v blízkosti železničnej stanice, čo umožňuje pohodlný prestup medzi druhmi dopravy. Ďalšie zastávky sú rozmiestnené na území mesta na uliciach Hollého, Kostolnej, Partizánskej (cesta I/64), Nádražnej, Jánošíkovej, Kmeťovej a Moyzesovej (smer Ďurčiná) a Bystrickej (smer Považská Bystrica). Väčšina zastávok má prístrešky a dochádzková vzdialenosť do zastávok je v priemere do 500 metrov.

Zastávky na ceste I/64 zabezpečujú aj diaľkové spojenie do miest ako Bratislava, Nitra, Nové Zámky, Komárno, Púchov, Prievidza či Považská Bystrica.

Železničná doprava je zabezpečovaná na trati č. 126 (Žilina – Rajec). Po ukončení výluky bola osobná doprava obnovená v júli 2025 a premáva približne 12 – 13 spojov denne v každom smere.

Na území Žilinského kraja je funkčný Integrovaný dopravný systém ŽSK (IDS ŽSK), ktorý umožňuje cestujúcim využívať autobusovú aj železničnú dopravu na jeden cestovný lístok. IDS ŽSK zahŕňa časové a prestupné lístky, možnosť platby prostredníctvom čipovej karty alebo mobilnej aplikácie, a je rozdelený do tarifných zón, medzi ktoré patrí aj trať Rajec – Žilina. Systém zjednocuje cestovné poriadky, tarify aj podmienky prepravy, čím umožňuje pohodlné a efektívne cestovanie naprieč regiónom.

2.6.6 Cyklistická a pešia doprava

Na území mesta a v jeho okolí existuje hustá sieť vedľajších, poľných, lesných ciest a chodníkov, vhodných pre pešiu turistiku a horskú cyklistiku. Mestom prechádza viacero značených turistických ciest, ktoré prepájajú Rajec s okolitými dolinami a obcami.

Z cykloturistických trás je v poslednom období najvýznamnejšia Rajecká cyklomagistrála (č. 024), ktorá prechádza cez Rajec a vedie zo Žiliny cez Lietavskú Lúčku, Rajecké Teplice, Rajec až do Domaniže a Považskej Bystrice. Celková dĺžka magistrály je približne 36 km, asfaltová, nenáročná (stredná obtiažnosť), s prevýšením cca 289–399 m. Táto trasa vytvára priamu cykloprepojku Rajeckej doliny s Vážskou cyklomagistrálou.

Projekt CykloRAJ, realizovaný OOCR Rajecká dolina, má ambíciu vybudovať v doline cyklodestináciu s celkovou sieťou viac ako 150 km cyklotrás, prvkami infraštruktúry pre cyklistov (cyklopointy, fotopointy, úschovne, nabíjacie stanice) a priebežne vytvára nové okruhy, napr. Poluvsie–Turie–Sačné (36 km), ktoré boli predstavené v júli 2025.

V súčasnosti prebieha príprava druhej etapy cyklomagistrály, ktorá by mala prepojiť Rajecké Teplice – Rajec – Fačkov – Čičmany (cca 28 km), s odhadovanými nákladmi medzi 16–18 miliónmi eur a s očakávaním vydania územného rozhodnutia v roku 2025.

Doposiaľ značené úseky cyklotrás vedú prevažne po miestnych asfaltových cestách, nie sú vždy fyzicky oddelené od cestnej premávky, ale projekt cyklomagistrály počíta s výstavbou cyklochodníka s bezpečným vedením mimo frekventované cesty I/64.

Okrem magistrály funguje aj niekoľko lokálnych cyklotrás – tzv. "Rajeckou dolinou na dvoch kolesách" (okruh 38 km, stredná obtiažnosť) a množstvo kratších trás po lesných zjazdovkách/singletrackoch okolo Stránskeho a Kuneradu.

Pre peších turistov sú značené trasy cez Roháčske sedlo, Patúch, Žibrid a iné – ktoré vedú cez Rajec a susedné doliny; poskytujú pekné možnosti pre land-touring a spojenie s turistickou sieťou KST.

2.6.7 Ostatná dopravná infraštruktúra

Neoddeliteľnou súčasťou dopravnej infraštruktúry sú služby pre motoristov. Na ceste I/64 pri vstupe do mesta Rajec z Prievidze sa nachádza čerpacia stanica Slovnaft (Partizánska 73), ktorá má 3 samoobslužné pumpy na benzín a 1 na naftu, poskytuje karosársky servis, umývanie okien, kompresor a možnosť platby kartou. Ďalšia čerpacia stanica Shell na ul. Hollého 54 má umývačku, ponúka benzín, naftu aj LPG. Obe slúžia pre motoristov aj tranzitujúcu dopravu. K dispozícii je ďalšia autoumyváreň (MCar Wash).

Mesto má viacero kvalitných zariadení pre pneuservis a servis vozidiel, ktoré poskytujú kompletné služby vrátane prezúvačky, vyváženia kolies a drobných opráv.

2.7 Technická infraštruktúra

Tabuľka č. 4: Technická vybavenosť mesta Rajec

Sledovaná časť infraštruktúry	Hodnota
Pošta	áno
Káblová televízia	áno

Verejný vodovod	áno
Verejná kanalizácia	áno
Kanalizačná sieť pripojená na ČOV	áno
Rozvodná sieť plynu	áno
Telekomunikačné služby - optické a metalické sieť	áno
Elektrické rozvody - elektrická sieť	áno
Najbližšia zastávka vlakov osobnej dopravy	v meste
Najbližšia zastávka vlakov osob. dopravy - vzdialenosť v km	0

Zdroj: Informačný systém Mestskej a obecnej štatistiky

2.7.1 Rozvod vody

Obyvateľstvo mesta Rajec a okolitých obcí (Šuja, Jasenové, Zbyňov, Kľače a pod.) je zásobované pitnou vodou prostredníctvom skupinových vodovodov spravovaných spoločnosťou **Severoslovenská vodárenská a kanalizačná spoločnosť, a. s.** Mesto disponuje vlastným vodovodným systémom, napojeným na samostatný vodojem.

Výstavba miestneho vodovodu sa začala v roku 1957 s cieľom riešiť dlhodobý problém nedostatku kvalitnej pitnej vody. V rámci tohto projektu bol zabezpečený prísun vody zo žilinského skupinového vodovodu, ktorý čerpá vodu z prameňov **Fačkov** a neskôr aj **Tiesňavy**.

Dnes je systém plne funkčný a spoľahlivý. Zabezpečuje stabilné tlakové podmienky v mestských obvodoch, pravidelnú kvalitu pitnej vody podľa platných normových požiadaviek a kontinuálne zásobovanie v celom zásahovom území – vrátane spádových obcí. Vodojem umožňuje akumulačnú kapacitu a slúži aj ako rezerva počas výpadkov alebo neočakávaného zvýšenia spotreby.

2.7.2 Kanalizácia

V meste bola vybudovaná verejná kanalizácia v nadväznosti na nárast množstva odpadových vôd, podmienená výstavbou domov pre skupinové bývanie a priemyselných závodov s vyššou akumuláciou osôb. Bolo to v 60-tich rokoch 20 storočia. Odpadové vody boli dovtedy akumulované buď v žumpách alebo prečisťované v septikoch, či malých čistiarňach vtedajšieho štandardu.

V meste bola takisto zrealizovaná čistička odpadových vôd (ČOV). Mestské odpadové vody sú stále zvádzané jednotnou kanalizáciou so stupňami odľahčenia balastných dažďových vôd do recipientu – rieky Rajčanka. Čistiaca stanica – situovaná v smere toku Rajčanky pred obcou Kľače má stabilizovaný režim.

Na území nie je vybudovaný ucelený systém dažďovej kanalizácie, nakoľko sa nachádza v dobrom odtokovom území, kde cez mesto prechádzajú miestne recipienty. Pomocou systému povrchových priekop, jarkov dielčích dažďových stôk sú dažďové vody lokálne odvádzané do povrchových vôd. Vzhľadom na geológiu podložia v časti lokality (niva rieky Rajčanka) sa vody z povrchového odtoku po ich separácii, resp. zabezpečení kvality dajú likvidovať aj do podložia.

V súčasnom období je zrealizovaná rekonštrukcia a intenzifikácia verejnej kanalizácie a ČOV s rozšírením stokovej siete, s postupným oddeľovaním dažďových vôd. Realizáciou výstavby a následným čistením na intenzifikovaných ČOV Žilina a ČOV Rajec, sa zvýši kvalita vôd v tokoch Rajčanky i Váhu.

Mesto Rajec si zabezpečilo verejnú kanalizáciu počnúc 60. rokmi 20. storočia ako reakciu na rast odpadových vôd súvisiacich s výstavbou skupinového bývania a priemyselných objektov. Predtým sa splašky zhromažďovali v žumpách, septikoch alebo malých lokálnych čističkách podľa vtedajších

možností. V rokoch 1988 až 1992 bola vybudovaná centrálna čistiareň odpadových vôd (ČOV) typu Sigma, ktorá začala skúšobnú prevádzku v roku 1993 a do trvalého režimu vstúpila v roku 1996 s kapacitou 8 620 ekvivalentných obyvateľov. V roku 2010 až 2012 bola realizovaná rozsiahla rekonštrukcia stokovej siete a modernizácia ČOV, spolufinancovaná z Operačného programu Životné prostredie (náklady približne 5,46 mil. EUR). Súčasťou projektu bola intenzifikácia biologického stupňa, mechanické predčistenie, výstavba kalového hospodárstva, automatizovaného riadenia, rozšírenie o 1,73 km stokovej siete a vybudovanie 117 nových prípojok, čím sa zosilnila kapacita systému a jeho schopnosť prijať ďalšie obce regiónu, čo umožňuje prevádzku pre 15 117 EO.

Kanalizácia v meste funguje ako jednotný systém, odvádzajúci splaškové aj dažďové vody cez systémy balastného odľahčenia do recipientu – rieky Rajčanka. ČOV Rajec, pracuje v stabilizovanom režime a spĺňa všetky legislatívne požiadavky na vypúšťané množstvá a kvalitu odpadových vôd. Napriek tomu, že v meste nie je vybudovaná kompletná samostatná dažďová kanalizácia, povrchové odtoky sa zabezpečujú prostredníctvom priekop, jarkov a lokálnych stok, pričom sa odtoková voda vedie do recipientov alebo pri vhodných geologických podmienkach infiltruje do podložia.

V súčasnosti prebiehajú práce na rekonštrukcii a intenzifikácii stokovej siete spolu s postupným oddeľovaním dažďových vôd. Realizáciou výstavby sa zabezpečí nielen splnenie prísnych ekologických požiadaviek, ale aj výrazné zlepšenie kvality vody v toku Rajčanky a ďalej vo Váhu po napojení dvoch čistiarní (Žilina a Rajec) do systému.

2.7.3 Elektrifikácia a osvetlenie

Územie mesta Rajec je plne elektrifikované (100%). Distribúcia elektrickej energie spadá pod distribučnú sieť (stredné a vysoké napätie), prevádzkovanú príslušným distribučným podnikom. Elektrická energia pochádza z viacerých zdrojov, vrátane výroby v regióne a prenosovej siete, pričom dodávky mimo kraja sú nevyhnutné vzhľadom na kolísanie výroby z obnoviteľných zdrojov a rozptyl spotreby.

Na území mesta sú rozmiestnené transformačné stanice stredného napätia (22 kV), ktoré sa napájajú z existujúcich vedení stredného a vysokého napätia, v kombinácii vzdušného i káblového prevedenia podľa konkrétneho úseku. Pri plánovaní výstavby nových objektov je nevyhnutné rešpektovať ochranné pásma – pri káblových vedeniach VN typicky 1 m na každú stranu, pri vedeniach veľmi vysokého napätia (VVN), ako napr. trasy typu 440 kV, sa odporúča ochranné pásmo minimálne 25 m od krajného vodiča.

V meste sa nachádzajú distribučné trafostanice s celkovým inštalovaným príkonom, ktorý pokrýva potreby bytovej výstavby, verejnej infraštruktúry aj priemyselných zariadení. V priemyselnej zóne je vyšší odberný profil, pre ktorý sú transformátory nasadené s rezervou. Pri raste spotreby je dôležité zabezpečiť obnovu a rozširovanie rozvodnej siete.

Verejné osvetlenie je realizované kombináciou podzemného káblového vedenia a svietidiel na stĺpoch sekundárnej siete. 95% verejného osvetlenia má svietidlá komplet LED (nielen žiarovky) s elektronickým systémom regulácie a ovládania (cez aplikáciu). Uvedené bolo zrealizované v minulosti v rámci projektu Obnova ver. osvetlenia v meste Rajec. Zvyšných 5% sú svietidlá s vymenenými LED žiarovkami.

Navyše, **čoraz viac obyvateľov v Rajci inštaluje solárne fotovoltické panely na svoje strechy**, čím vyrábajú časť vlastnej elektriny a znižujú svoju spotrebu z elektrickej siete. Tieto opatrenia prispievajú k zníženiu nárokov na distribúciu, menšiemu preťažovaniu siete a úsporám elektrickej energie. Mesto Rajec sa v tejto oblasti tiež angažuje — v rámci svojich strategických plánov podporuje inštaláciu fotovoltiky vo verejných budovách (školy, kultúrne domy) ako pilotný projekt na propagáciu obnoviteľných zdrojov a energetickej sebestačnosti.

2.7.4 Plynofikácia a rozvod tepla

Zdrojom zemného plynu pre územie mesta Rajec je vysokotlakový (VTL) plynovod **Severné Slovensko**, ktorý prechádza južnou časťou intravilánu mesta. Jeho prevádzka bola spustená v roku 1977 a následne bola zahájená plynofikácia mesta. Na území Rajca bol vybudovaný ucelený plynárenský systém na báze **STL plynovodov**, ktoré boli budované od roku 1978 a pokrývajú väčšinu urbanizovanej časti mesta.

Z dostupných údajov vyplýva, že **plynofikácia v meste pokrýva väčšinu bytovej výstavby aj občianskej vybavenosti**, no aktuálne percento plynofikovaných bytov alebo spotreby plynu nie je verejne zverejnené na stránkach SPP-distribúcia ani na oficiálnej stránke mesta. Podľa dostupných údajov sa **reálna ročná spotreba pohybuje na úrovni 1 200 – 1 600 m³/rok**, čo zodpovedá **dennej spotrebe 3,3 – 4,4 m³/deň**, resp. **0,14 – 0,18 m³/h priemerne** na byt.

Zásobovanie teplom v meste je decentralizované. Kľúčovými zdrojmi pre bytovo-komunálnu sféru sú **dve kotolne na biomasu** – na sídlisku **SEVER** a **JUH**. Kotolňa na sídlisku JUH má inštalovaný výkon **2,5 MW**, využíva **drevnú štiepku** a zabezpečuje dodávku tepla pre 176 bytových jednotiek. Súčasťou systému je aj **teplovod s dĺžkou cca 470 m**, ktorého časť je spravovaná súkromnou spoločnosťou **BINEKO**.

Mesto Rajec sa radí medzi prvé slovenské mestá, ktoré už v minulosti (od roku 2003) **začalo s využívaním biomasy na vykurovanie obytnej výstavby a verejných budov**. Projekt podporený Ministerstvom hospodárstva SR bol vnímaný ako pilotný príklad obnoviteľného zásobovania teplom. (sme.sk, 2004).

Komín kotolne na biomasu, podľa prípadovej štúdie výrobcu, tvorí nerezové dymovodné teleso typu **DW-FU DN 600** s výškou 30 m, navrhnuté pre trvalú prevádzku pri nízkych teplotách spalín. (kominy.inspire.sk).

V oblasti **priemyslu a poľnohospodárstva** sú prevádzky zásobované prevažne **vlastnými kotolňami**. V rekreačnej lokalite v povodí Porubského potoka sa nachádzajú chaty s **lokálnym zabezpečením tepla** – individuálne vykurovanie drevom alebo elektrinou.

2.7.5 Pošta a telekomunikácie

Na území mesta Rajec je zriadená pobočka Slovenskej pošty, ktorá poskytuje štandardné poštové služby (výdaj a príjem listových a balíkových zásielok, pokladničné operácie). Táto pobočka je súčasťou regionálneho systému pod Regionálnym poštovým centrom Žilina. Adresa pobočky je **Námestie SNP 20/20**, PSČ 015 01.

V oblasti telekomunikácií je štandardom, že pevné telefónne linky (hlavné telefónne stanice) sú veľmi málo využívané a ich význam ustupuje v prospech internetových a mobilných spojení. V Rajci je dostupný internet cez technológie DSL / VDSL a optické pripojenie tam, kde je rozšírenie siete realizované.

Telekomunikačná infraštruktúra v meste je prevádzkovaná kombináciou podzemných káblov a vzdušných vedení. V budovách (napr. v objekte pošty) môžu byť umiestnené digitálne ústredne pre miestne poskytovanie telekomunikačných služieb. Pozemná káblová televízia (káblovka) s možnosťou

príjmu satelitných programov zostáva alternatívnym riešením pre tých, ktorí nemajú priamy prístup k optike.

2.8 Sociálna infraštruktúra

Základný prehľad sociálnej vybavenia mesta Rajec ponúka nasledovná tabuľka, ktorá osobitne sleduje položky športovej, kultúrnej a zdravotnej oblasti.

Tabuľka č. 5: Sociálna vybavenosť mesta Rajec

Šport	Prítomnosť zariadenia
Kúpalisko umelé alebo prírodné	áno
Telocvičňa	áno
Ihrisko pre futbal (okrem školských)	áno
Skatepark	áno
Kultúra	**Prítomnosť zariadenia**
Knižnica	áno
Videopožičovňa a DVD požičovňa	nie
Kino	nie
Zdravotníctvo	**Prítomnosť zariadenia**
Lekárne a výdajne liekov	áno
Samostatné ambulancie praktického lekára pre dospelých	áno
Samostatné ambulancie praktického lekára pre deti a dorast	áno
Samostatné ambulancie praktického lekára stomatológa	áno
Samostatná ambulancia praktického lekára gynekológa	nie
Samostatná ambulancia interného lekára	áno
Samostatná ambulancia očného lekára	áno
Samostatná ambulancia chirurgického lekára	nie
Samostatná ambulancia ORL lekára	áno
Samostatná ambulancia rehabilitačného lekára	áno
Samostatná ambulancia logopédie	áno
Agentúra domácej ošetrovateľskej starostlivosti (ADOS Mária s.r.o., ADOS LÚČ s.r.o.)	áno
Samostatná ambulancia ortopédie	áno

Zdroj: Informačný systém Mestskej a obecnej štatistiky

2.8.1 Bývanie

Podľa výsledkov Sčítania obyvateľov, domov a bytov 2021 má mesto Rajec **1 931 trvalo obývaných bytov.** V porovnaní s údajmi z roku 2011 (1 701 trvalo obývaných bytov) to signalizuje mierny rast bytovej výstavby za uplynulé desaťročie.

Z celkového bytového fondu (vrátane neobývaných bytov) podľa Štatistického lexikónu obcí Slovenskej republiky 2021 bol v roku sčítania **počet bytov pre mesto Rajec** uvedený medzi obcami, no v texte tohto lexikónu nie sú detailne rozdelené byty podľa typológie budov.

V minulosti (na základe sčítania 2011) platilo, že z 1 701 trvalo obývaných bytov bolo 679 v samostatných rodinných domoch (39,9 %) a 1 022 v budovách s dvoma a viacerými bytmi (60,1 %). Tento pomer by sa mohol posunúť smerom k individuálnemu bývaniu v dôsledku trendu novostavieb, ale špecifické čísla pre rok 2021 podľa tejto segmentácie nie sú verejne zverejnené.

V súčasnosti (2021 a neskôr) sa opäť prejavuje tendencia smerom k individuálnej výstavbe rodinných domov, najmä v okrajových častiach mesta, čo súvisí s dostupnosťou pozemkov a zlepšujúcim sa dopravným napojením. Tento trend je podporovaný aj výhľadom na blízke napojenie na diaľnicu D1 cez Lietavskú Lúčku, čo zvyšuje atraktivitu Rajca pre nové bývanie. Mesto zároveň pripravuje výhľadové lokality pre bývanie (individuálna bytová výstavba, bytové domy) v rámci realizovaných jednoduchých pozemkových úprav (lokalita Rajec – Záhumnie).

2.8.2 Sociálne služby

Sociálne služby v meste Rajec predstavujú dôležitý nástroj podpory pre obyvateľov, ktorí sa ocitli v nepriaznivej sociálnej situácii, a to z dôvodu veku, zdravotného stavu, osamelosti, hmotnej núdze či iných sociálnych okolností. Služby sú poskytované v súlade so zákonom č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách.

Zariadenie pre seniorov – Domov vďaky

Základným pobytovým zariadením mesta Rajec je Zariadenie pre seniorov Domov vďaky, ktoré je rozpočtovou organizáciou mesta. Zariadenie poskytuje celoročnú pobytovú sociálnu službu seniorom, ktorí sú odkázaní na pomoc inej osoby. Kapacita zariadenia je 23 miest. (Zdroj: e-VÚC ŽSK). Zariadenie zároveň zabezpečuje aj stravovanie dôchodcov, a to formou výdaja stravy v zariadení alebo jej rozvozom do domácností. Túto službu využíva pravidelne niekoľko desiatok seniorov v meste.

Zariadenie na pomoc ženám s deťmi v krízových situáciách - ÁNO PRE ŽIVOT, n.o.

Na území mesta Rajec sa nachádza aj zariadenie núdzového bývania, ktoré prevádzkuje nezisková organizácia ÁNO PRE ŽIVOT, n.o. Zariadenie sa nachádza na adrese Kostolná 658, Rajec. Poskytuje dočasné ubytovanie a sociálnu pomoc ženám a matkám s deťmi, ktoré sa ocitli bez domova, v ohrození násilia alebo v inej zložitej životnej situácii. Podľa databázy sociálnych služieb Žilinského samosprávneho kraja má zariadenie registrovanú kapacitu 10 miest, pričom organizácia sama uvádza, že vie v prípade potreby ubytovať až 25 osôb. (Zdroj: e-VÚC ŽSK, anoprezivot.sk).

Terénne a doplnkové služby

Mesto Rajec má registrovanú aj službu Pomoc pri osobnej starostlivosti o dieťa, ktorá sa poskytuje ako terénna sociálna služba. Je určená rodičom, ktorí nemajú možnosť zabezpečiť si starostlivosť o dieťa vo vlastnej réžii (napr. pri výkone zamestnania, starostlivosti o ďalšie osoby a pod.). (Zdroj: e-VÚC ŽSK).

Doplnkové služby sú poskytované formou denného centra pre seniorov, ktoré umožňuje stretávanie starších občanov, trávenie voľného času, rozvoj záujmových aktivít a podporu sociálnych kontaktov. Denné centrum pôsobí pod Mestom Rajec.

2.8.3 Zdravotníctvo

Územie mesta Rajec je obsluhované viacerými ambulantnými a špecializovanými zdravotníckymi zariadeniami. Poliklinika Rajec sa nachádza na adrese **Hollého 150, Rajec** a zabezpečuje prevádzku viacerých ambulancií všeobecného lekárstva, stomatológie a ďalších disciplín.

V meste sa nachádzajú lekárne: LEKÁREŇ NA NÁMESTÍ s.r.o, LEKÁREŇ PRI POLIKLINIKE, s.r.o., Lekáreň pri Radnici (PharmR s.r.o.)..

Prehľad ambulancií v Meste Rajec:

Ambulancia zubného lekárstva, Rajec, (DENT BLISS, s. r. o.)

Ambulancia zubného lekárstva, Rajec, (DENTAL PREVENT, s.r.o.)

Ortopedická ambulancia, Rajec, (Ortho Kasman, s. r. o.)

Ortopedická ambulancia, Rajec, (VESALIUS, s.r.o.)

Jednodňová zdravotná starostlivosť, ortopédia, Rajec, (VESALIUS, s.r.o.)

Ambulancia klinickej logopédie, Rajec, (LOGOPÉDIA - Rajec, s. r. o.)

Všeobecná ambulancia pre dospelých, Rajec, (APL ANAJ s.r.o.) – Mudr. Huljaková

Všeobecná ambulancia pre dospelých, Rajec, (URO-PRAKTIK s. r. o.) Mudr. Lalinská

Všeobecná ambulancia pre dospelých, Rajec, (MGMG, s.r.o.) Mudr. Gazdík

Všeobecná ambulancia pre dospelých, MUDr. Jana Šulanová, Rajec, (Rybárik s.r.o.)

Ambulancia rýchlej zdravotnej pomoci, Rajec, (RZP, a.s.)

Ambulancia vnútorného lekárstva, Rajec, (I + P, s.r.o.) Mudr. Viteková

Otorinolaryngologická ambulancia, MUDr. Eva Klučková, Rajec, (MUDr. Eva Klučková)

Ambulancia fyziatrie, balneológie a liečebnej rehabilitácie, Rajec, (Rehabilitácia Rajec, s.r.o.)

SVaLZ, rádiológia, Rajec, (VESALIUS, s.r.o.)

Oftalmologická ambulancia, Rajec, (MUDr. Janka Sádecká)

Všeobecná ambulancia pre deti a dorast, Rajec, (JUVENIL, s.r.o.) Mudr. Moravčíková

(Centrum poradenstva a prevencie Žilina- elokované pracovisko Rajec)

2.8.4 Školy a školské zariadenia

V meste Rajec pôsobí komplexná sieť vzdelávacích inštitúcií, ktoré zabezpečujú predprimárne, základné, stredoškolské i umelecké vzdelávanie. Ich činnosť je dopĺňaná špeciálno-pedagogickými službami, čo vytvára ucelený systém výchovy a vzdelávania pre deti a mládež mesta i okolitých obcí.

Predprimárne vzdelávanie

Predškolskú výchovu v meste zabezpečujú tri materské školy:

Materská škola Obrancov mieru 400/51 – štvortriedna materská škola s kapacitou približne 80 detí. Počet detí je stabilizovaný (70-80 detí ročne). – počet medziročne klesol o 10

Materská škola Mudrochova 930/10 – päťtriedna materská škola, ktorá bola rozšírená v súvislosti s rastúcim dopytom po predprimárnom vzdelávaní. Kapacita sa pohybuje okolo 95-100 detí.

Materská škola pri Katolíckej spojenej škole – dvojtriedna cirkevná škola s približne 40 deťmi, ktorá dopĺňa ponuku predškolského vzdelávania o duchovný a hodnotový rozmer.

Spolu teda materské školy v meste navštevuje približne 220 detí, pričom kapacity sú plne využité a v súlade s dlhodobým populačným vývojom mesta.

Základné vzdelávanie

Základné vzdelávanie poskytujú dve školy:

Spojená škola, Lipová 155/2, Rajec, ktorá vznikla 1. septembra 2024 a spája dve organizačné zložky: Základnú školu, Lipová 2, Rajec a Gymnázium, Javorová 152/5, Rajec. Organizačná zložka Základná škola má 9 ročníkov a približne 25 tried. Počet žiakov sa dlhodobo pohybuje v rozmedzí 520 - 540 žiakov, s miernou stabilizáciou v posledných rokoch.

Katolícka spojená škola Rajec, Nám. A. Škrábika 5, Rajec, ktorá má 9 ročníkov a 14 tried s približne 270 žiakmi. Zriaďovateľom školy je cirkev. Škola sa orientuje na hodnotové a duchovné vzdelávanie.

Celkovo základné školstvo v meste navštevuje okolo 800 žiakov, pričom kapacita škôl zodpovedá súčasným potrebám mesta.

Stredoškolské vzdelávanie

Od 1. septembra 2024 došlo k významnej organizačnej zmene – vznikla Spojená škola, Lipová 155/2, Rajec, ktorá integruje dve pôvodné školy:

Základnú školu, Lipová 2, Rajec

Gymnázium, Javorová 152/5, Rajec.

Gymnázium, Javorová 152/5, Rajec, ktoré pred integráciou navštevovalo približne 80 študentov, poskytuje štvorročné a bilingválne päťročné štúdium so zameraním na slovenský a ruský jazyk. Po odkúpení majetku školy mestom Rajec (15. august 2024) sa stalo súčasťou mestskej zriaďovateľskej štruktúry.

Umelecké a špeciálne vzdelávanie

Základná umelecká škola, 1. mája – ponúka výučbu v hudobnom, výtvarnom a dramatickom odbore. Počet žiakov sa pohybuje okolo 500, pričom škola dlhodobo patrí medzi kultúrne piliere mesta.

Od novembra 2024 v meste pôsobí Centrum poradenstva a prevencie, ktoré spadá pod Regionálny úrad školskej správy v Žiline a poskytuje odbornú starostlivosť deťom s rôznymi špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami navštevujúce MŠ a ZŠ v regióne.

Zhrnutie a trendy

Vývoj počtu žiakov v školách mesta Rajec vykazuje miernu stagnáciu s tendenciou stabilizácie. Počet detí v materských školách sa pohybuje okolo 220, v základných školách okolo 800 a v stredných školách približne 90 žiakov.

Z dlhodobého hľadiska sa predpokladá mierny nárast počtu žiakov v súvislosti s výstavbou nových bytových domov, zlepšením dopravnej dostupnosti a prílevom mladých rodín do mesta.

Rozvoj školstva v Rajci je zároveň podporovaný projektmi zameranými na modernizáciu vybavenia, digitalizáciu výučby, inkluzívne vzdelávanie a rozvoj jazykových a technických zručností.

Tabuľka č. 6: Prehľad škôl a školských zariadení v meste Rajec

* umelecký odbor, - bez údaju

názov školy a školského zariadenia	Počet roč.	Počet tried	počet detí/žiakov											
			2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Materská škola pri Kat.spoj.škole		2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	21
Obrancov mieru 400/51 -Materská škola		4	83	89	87	84	83	80	84	77	86	86	82	80
Mudrochova 930/10 - Materská škola		5	81	83	83	98	102	100	102	102	102	106	99	96
Katolícka spojená škola (predtným Základná cirkevná škola, sv. J.M. Vianneyho)	9	14	282	272	273	265	262	263	260	261	269	271	261	270
Základná škola, Lipová 2	9	25	536	515	516	519	512	514	511	520	533	526	537	
Spojená škola org.zložka – základná škola	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	529
Základná umelecká škola, 1.mája		29-31	532	507	490	498	488	499	492	500	518	529	544	501
Súkromné centrum špeciálno-pedagogického poradenstva			-	-	696	721	730	641	789	754	751	751	754	755
Gymnázium, Andreja Škrábika 5 (cirk.)			98	70	32	12	12	12	-	-	-	-	-	-
Gymnázium, Javorova 5	4/5		141	121	94	79	78	75	73	75	83	72	86	-
Spojená škola org. Zložka - gymnázium	5	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	87

ZDROJ: ÚDAJE MESTA RAJEC

2.8.5 Kultúra

Pre kultúrne a spoločenské podujatia mesto využíva priestory budovy Kultúrneho domu, kde sídli i Základná umelecká škola ktorej zriaďovateľom je Mesto Rajec (v minulosti sociálny dom), v ktorej je sála s kapacitou približne 300 miest. Objekt prešiel rekonštrukciou a slúži ako centrálny kultúrny priestor pre rôzne koncerty, divadelné predstavenia a komunitné akcie.

Mestské múzeum v Rajci vzniklo v roku 1992 a verejnosti bolo sprístupnené v roku 1993. Nachádza sa v budove bývalého pivovaru zo 17. storočia, ktorá je zapísaná medzi **národné kultúrne pamiatky**. V múzeu sú inštalované dve stále expozície – **národopisná** (venovaná histórii a remeselným tradíciám mesta) a **prírodovedná** (s témami biotopov: voda, les, predhorie a lúky).

Mestská knižnica Rajec funguje v meste a poskytuje služby vypožičiavania kníh a podporné kultúrne aktivity.

V meste sa tiež konajú kultúrne podujatia v **Kultúrnom dome Rajec**, čo je miesto, ktoré mesto používa na hudobné večery, divadelné predstavenia či koncerty.

Rajec má aj sakrálne stavby, ktoré plnia kultúrno-spoločenskú úlohu: rímskokatolícky Kostol sv. Ladislava a evanjelická modlitebňa na ul. Komenského. Pri rímskokatolíckom kostole sa nachádza aj pastoračné centrum.

2.8.6 Šport

V meste Rajec je dostupná pomerne široká športová infraštruktúra a služby pre obyvateľov. V areáli futbalového štadióna sa nachádza **skatepark** s betónovou plochou, vybavený prvkami ako funbox, bank, "vlna", mini U-rampa a ďalšie prekážky pre skateboard, BMX, kolobežku či inline korčule. Skatepark bol rekonštruovaný v roku 2013 a je prístupný verejnosti počas celého roka. K dispozícii je multifunkčné športové ihrisko pri Spojenej škole na Lipovej ulici, ktoré je k dispozícii širokej verejnosti. Mesto disponuje work-out ihriskom, futbalovým ihriskom, tenisovými kurtami, vonkajším pieskovým ihriskom pre volejbal a v rámci revitalizácie vnútroblokov sídlisk v meste Rajec sú inštalované stoly pre stolný tenis.

V Rajci pôsobí viacero športových klubov rôzneho zamerania, medzi ktoré patria futbalový klub **FK Rajec**, tenisový klub **TK Rajec**, klub malého futbalu (KMF), stolnotenisový klub, maratón klub Rajec, hokejbalový klub, športový klub polície, šachový klub a mažoretky **Kordovánky**.

Okrem toho sa v Rajci každoročne koná **Rajecký maratón**, čo je tradičné športové podujatie s dlhoročnou históriou, ktoré priťahuje bežcov z regiónu resp. celej SR ako i zahraničia.

.

2.9 Obyvateľstvo

2.9.1 Vývoj počtu obyvateľov

Pod vývojom počtu obyvateľov rozumieme jeho kvantitatívne a kvalitatívne zmeny v čase. Zmena počtu obyvateľstva je ovplyvňovaná demografickými a spoločensko-ekonomickými pomermi. Konkrétne počty obyvateľov žijúcich na predmetnom území dokumentuje nasledujúca tabuľka, ktorá pokrýva obdobie rokov 2013 až 2024.

Tabuľka č. 7: Počet obyvateľstva a jeho vývoj

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Spolu	5889	5881	5850	5824	5816	5860	5865	5896	5855	5812	5770	5692
Muži	2906	2916	2912	2911	2894	2922	2925	2931	2922	2895	2865	2818
Ženy	2983	2965	2938	2913	2922	2938	2940	2965	2933	2917	2905	2874

ZDROJ: ÚDAJE MESTA RAJEC

Graf č. 2: Vývoj počtu obyvateľov mesta Rajec

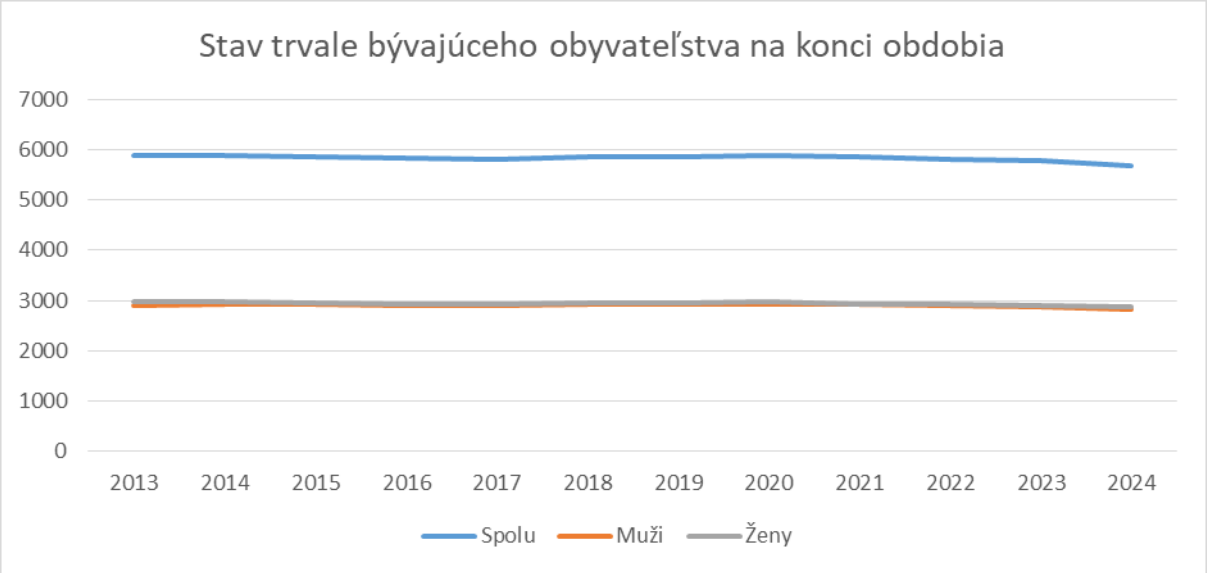

Vývoj obyvateľstva môžeme označiť ako kontinuálny, práve naopak, v sledovanom období sa nestriedajú doby poklesu i nárastu.

2.9.2 Prirodzený pohyb obyvateľstva

Pohyb obyvateľstva je sledovaný za obdobie 2013 až 2024. Prirodzený pohyb obyvateľstva zahŕňa populačné procesy, ktoré súvisia s rozmnožovaním a umieraním obyvateľstva. Hlavnými procesmi tohto pohybu sú pôrodnosť (natalita) a úmrtnosť (mortalita) obyvateľstva[1].

Tabuľka č. 8: Pohyb obyvateľstva v meste Rajec počas rokov

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Narodení	57	54	37	57	72	63	57	73	65	64	64	53
Zomretí	46	56	56	58	54	49	53	52	67	58	59	47
Prirodzený prírastok obyvateľstva	11	-2	-19	-1	18	14	4	21	-2	6	5	6
Prisťahovaní na trvalý pobyt	84	77	97	64	79	76	94	79	66	53	69	64
Vysťahovaní z trvalého pobytu	70	83	109	89	105	133	93	69	105	102	114	147
Migračné saldo	14	-6	-12	-25	-26	-57	1	10	-39	-49	-45	-83
Stav trvale bývajúceho obyvateľstva na konci obdobia	5889	5881	5850	5824	5816	5860	5865	5896	5855	5812	5770	5692
Celkový prírastok obyvateľstva	25	-8	-31	-26	-8	44	5	36	-41	-43	-42	-78

Zdroj: DATACUBE ŠÚ SR (2025)

[1] koeficient natality/mortality vypočítame zo vzorca: {(živonarodení/zomrelí / počet obyvateľov) * 1000} [‰]

Graf č. 3: Pohyb obyvateľstva v meste Rajec počas rokov

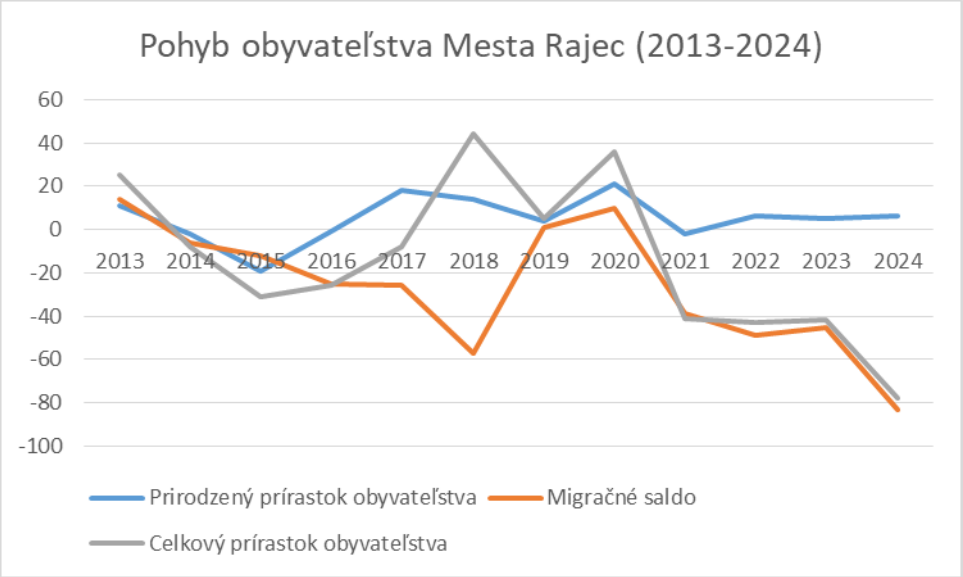

Vývoj počtu narodených a zomretých osôb v meste Rajec v rokoch 2013 – 2024 odráža demografické trendy typické pre menšie mestá na Slovensku.

Počet narodených detí dlhodobo kolíše, bez výrazného rastúceho trendu – od minimálnych **37 detí v roku 2015** po maximum **73 v roku 2020**. Posledné roky (2022 – 2024) naznačujú opätovný mierny pokles pôrodnosti (**len 53 narodených detí v roku 2024**), čo súvisí s:

- odkladaním rodičovstva do vyššieho veku,
- ekonomickou neistotou mladých rodín,
- meniacim sa životným štýlom (preferencia 1–2 detí na rodinu),
- odchodom časti mladých ľudí za vzdelaním a prácou mimo mesta.

Mortalita (počet zomretých) ostáva stabilná, bez dramatických výkyvov. V roku 2021 bol zaznamenaný vyšší počet úmrtí (**67 osôb**), čo mohlo súvisieť aj s doznievaním pandémie COVID-19. V roku 2024 však počet zomretých klesol na **47 osôb**, čo je jeden z najnižších údajov za sledované obdobie.

Prirodzený prírastok (narodení mínus zomretí) je preto v meste Rajec veľmi nízky a väčšinou osciluje okolo nuly – v niektorých rokoch je mierne pozitívny (napr. 2017, 2018, 2020, 2024), v iných záporný (napr. 2015 a 2021). Príklad:

- **+21 osôb v roku 2020**,
- **–19 osôb v roku 2015**,
- **+6 osôb v roku 2024**.

Tento vývoj potvrdzuje **starnutie populácie** a **slabú generačnú obnovu**. Predlžovanie strednej dĺžky života, pokroky v zdravotnej starostlivosti a zdravší životný štýl pôsobia pozitívne na mortalitu. Na druhej strane však prirodzenú populačnú obnovu brzdí nízka pôrodnosť a demografické správanie mladých rodín.

2.9.3 Migračný pohyb obyvateľstva

Migrácia obyvateľstva predstavuje pohyb osôb spojený so zmenou trvalého pobytu. Ak sa osoba prisťahuje do mesta a zvolí si ho za miesto trvalého pobytu, hovoríme o **imigrácii**. Naopak, ak sa osoba z mesta odsťahuje do inej obce alebo krajiny, ide o **emigráciu**. Rozdiel medzi týmito dvoma javmi tvorí tzv. **migračné saldo**, ktoré vyjadruje, či dané územie obyvateľov získava alebo stráca.

Z historického hľadiska bola migrácia vždy úzko spätá s hospodárskym a sociálnym vývojom. V minulosti bol typický presun obyvateľov z vidieka do miest – najmä v období industrializácie, keď mestá ponúkali viac pracovných príležitostí. Dnes je trend opačný: mnohí obyvatelia miest sa sťahujú do menších miest a vidieckych oblastí, ktoré poskytujú pokojnejšie prostredie, nižšie náklady na bývanie a zároveň dostupné dopravné spojenie s väčšími centrami.

Mesto Rajec sa postupne zapája do tohto novodobého trendu. Po rokoch miernej **emigrácie** a stagnácie počtu obyvateľov sa situácia stabilizuje. V posledných rokoch štatistiky naznačujú **mierne kladné migračné saldo**, teda do mesta sa prisťahuje o niečo viac obyvateľov, než sa z neho odsťahuje. Tento jav súvisí najmä s:

- rozvojom bytovej výstavby a zlepšením dostupnosti bývania,
- atraktívnym životným prostredím a kvalitnou občianskou vybavenosťou,
- dochádzaním za prácou do Žiliny a iných blízkych centier,
- rastúcim záujmom mladých rodín o bývanie v menších mestách.

Medzi hlavné dôvody migrácie patria sobáše, zmena zamestnania, dostupnosť bývania, rodinné väzby a kvalita života. Rajec profituje aj zo svojej výhodnej polohy – je dobre prepojený so Žilinou, Rajeckými Teplicami a širším regiónom, čo zvyšuje jeho atraktivitu ako miesta trvalého pobytu.

Celkovo možno konštatovať, že **migračný pohyb obyvateľstva v meste Rajec má v poslednom období stabilizačný charakter**. Spolu s prirodzeným prírastkom (resp. úbytkom) obyvateľstva tvorí migračné saldo kľúčový faktor, ktorý ovplyvňuje celkový demografický vývoj mesta. Z hľadiska dlhodobého rozvoja je pozitívne, že Rajec sa stáva atraktívnym miestom pre život aj pre nových obyvateľov z okolia.

2.9.4 Pohlavná a veková štruktúra obyvateľstva

Z hľadiska pohlavnej štruktúry žije v regióne 50,29% žien a 49,71% mužov. Tento stav je podobný celoslovenskému priemeru, kde podiel žien bol 51,09%. Aj napriek tomu, že sa v priemere rodí viac mužov, v dôsledku vyššieho veku dožitia u žien, podiel žien rastie, hlavne vo vyšších vekových kategóriách.

Veková štruktúra je ovplyvnená hlavne prirodzeným prírastkom a životnou úrovňou. Znižovanie pôrodnosti a zvyšovanie dĺžky života vedie k postupnému prechodu progresívnej populácie k stacionárnej. Odráža to aj veková pyramída, kde možno jasne pozorovať pomalý úbytok v nižších vekových kategóriách a postupný nárast v stredných a vyšších kategóriách (najmä u žien).

Tabuľka č. 9: Veková štruktúra obyvateľstva mesta Rajec od r. 2006

Veková skupina	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Nula rokov	65	63	76	68	60	68	50
Od 1 do 4 rokov	227	233	268	275	273	251	238
Od 5 do 9 rokov	281	293	278	255	274	286	279
Od 10 do 14 rokov	267	255	258	274	271	263	272

Od 15 do 19 rokov	278	265	253	271	268	269	259
Od 20 do 24 rokov	371	367	333	310	301	291	277
Od 25 do 29 rokov	524	502	469	425	381	349	334
Od 30 do 34 rokov	475	459	489	526	514	500	453
Od 35 do 39 rokov	408	439	454	449	459	465	460
Od 40 do 44 rokov	457	446	430	411	392	387	410
Od 45 do 49 rokov	388	401	411	451	461	450	436
Od 50 do 54 rokov	413	388	372	359	360	379	399
Od 55 do 59 rokov	406	417	435	433	409	394	371
Od 60 do 64 rokov	391	402	380	394	405	401	395
Od 65 do 69 rokov	365	366	375	387	381	383	392
Od 70 do 74 rokov	213	232	254	278	297	316	325
Od 75 do 79 rokov	128	132	141	148	166	169	183
Od 80 do 84 rokov	59	69	83	90	91	97	101
Od 85 do 89 rokov	39	35	33	34	36	40	49
Od 90 do 94 rokov	17	16	17	20	16	16	16
Od 95 do 99 rokov	4	5	3	1	3	2	3
100 r. alebo viac	1	2	3	0	0	1	1
Od 100 do 104 r.	0	1	2	0	0	1	1
Od 105 do 109 r.	1	1	1	0	0	0	0
Spolu	**5777**	**5787**	**5815**	**5859**	**5818**	**5777**	**5703**

Zdroj: DATACUBE ŠÚ SR (2025)

Graf č. 4: Veková štruktúra mesta Rajec v r. 2024

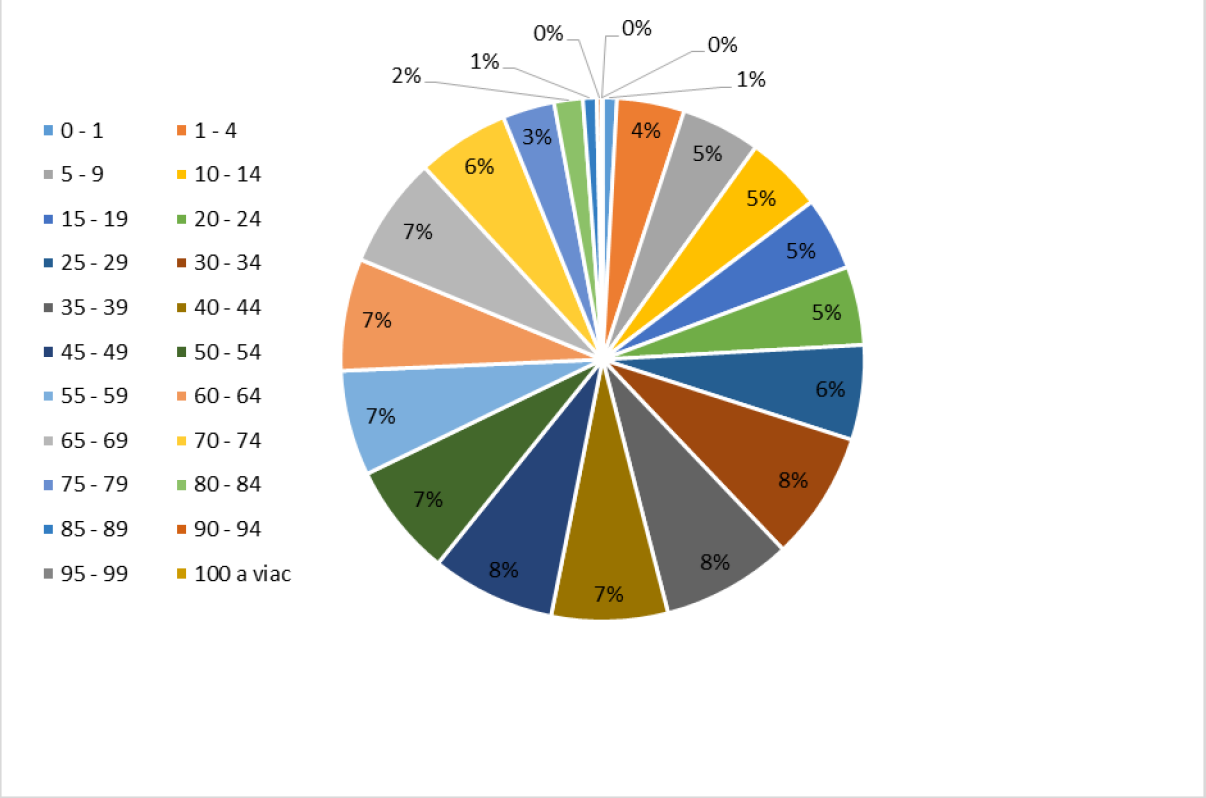

Zdroj: DATACUBE ŠÚ SR (2025)

Graf č. 5: Veková pyramída mesta Rajec – vývoj od 2018 (po 5 r.)

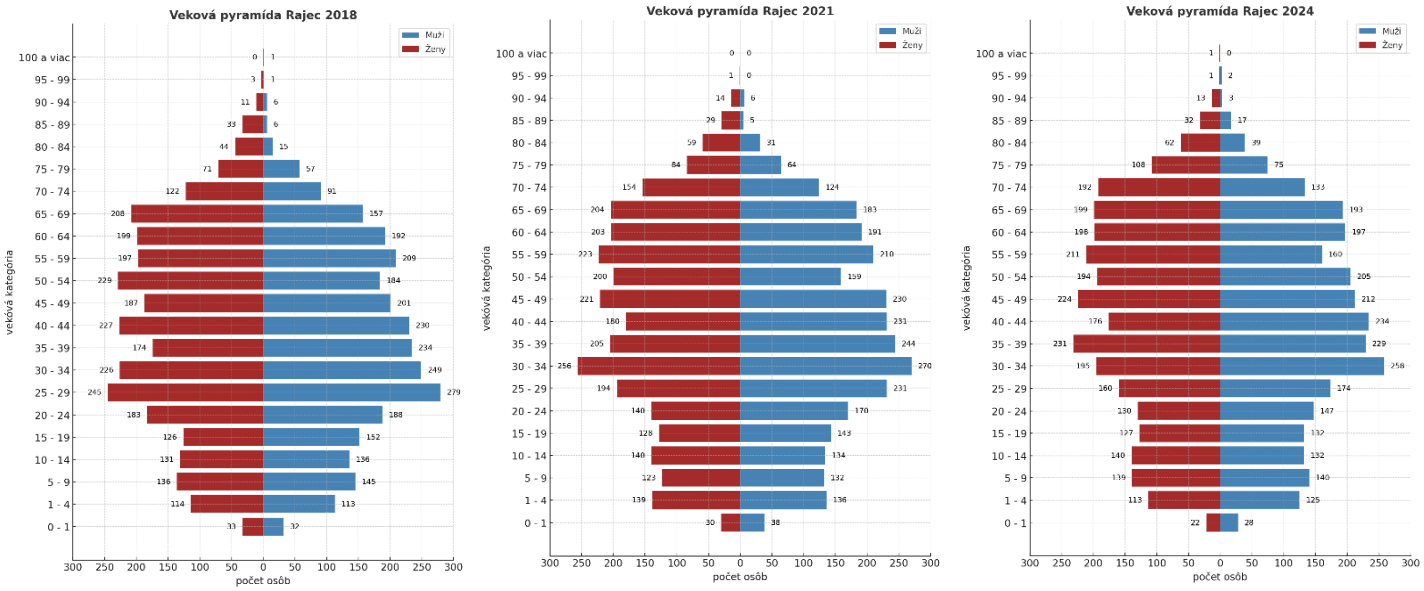

Vývoj vekovej štruktúry obyvateľstva v období 2018 – 2024 potvrdzuje mierne starnutie populácie mesta Rajec. Zastúpenie detí (0 – 14 rokov) v roku 2024 predstavovalo približne 16,5 % obyvateľov, zatiaľ čo podiel seniorov v poproduktívnom veku (65+ rokov) dosiahol približne 18,7 %. Znamená to, že počet seniorov už mierne prevyšuje počet detí, čo je znak postupného prechodu od progresívneho k stacionárnemu typu populácie.

Index starnutia (počet osôb vo veku 65 rokov a viac / počet osôb vo veku 0 – 14 rokov × 100) dosiahol v roku 2024 hodnotu približne **113**. Keďže index presiahol hodnotu 100, ide o **regresívny typ populácie**, čo poukazuje na to, že staršie vekové skupiny už mierne prevažujú nad detskou zložkou populácie.

Napriek tomu ostáva veková štruktúra mesta pomerne vyvážená – stále je silno zastúpená skupina obyvateľov v produktívnom veku (15 – 64 rokov), približne 64 % populácie.

Z údajov vyplýva aj typický demografický jav: **v mladších vekových kategóriách prevládajú muži, zatiaľ čo vo vyššom veku dominujú ženy**. Je to spôsobené vyššou úmrtnosťou mužov a vyššou dĺžkou života u žien.

Priemerný vek obyvateľov mesta Rajec sa dlhodobo zvyšuje. Podľa odhadov sa v roku 2024 pohyboval približne na úrovni **40 rokov**, pričom priemerný vek žien je o 1 – 2 roky vyšší ako priemerný vek mužov.

Tieto demografické zmeny vytvárajú nové výzvy – najmä v oblasti sociálnych služieb, zdravotnej starostlivosti, bývania pre seniorov, ale aj v oblasti školstva a vytvárania podmienok pre mladé rodiny, aby sa zabezpečila stabilizácia populačného vývoja.

2.9.5 Vzdelanostná štruktúra obyvateľstva

Vzdelanostná štruktúra obyvateľstva mesta Rajec ukazuje pomerne vyvážené rozdelenie medzi stredoškolsky a vysokoškolsky vzdelanými obyvateľmi, čo je typické pre menšie mestá s dobrým prístupom k vzdelaniu a dochádzke do blízkych centier ako Žilina. Z údajov vyplývajú tieto hlavné zistenia:

Pozitívne aspekty

- **Najpočetnejšiu skupinu tvoria osoby s úplným stredným vzdelaním (maturita)** – 27,81 %. To naznačuje stabilnú základňu kvalifikovanej pracovnej sily, ktorá môže pokračovať smerom k VŠ alebo odborným profesiám.
- **Vysokoškolsky vzdelaní obyvatelia predstavujú takmer 16 %**, čo je nadpriemer v porovnaní s viacerými porovnateľne veľkými mestami na Slovensku.
- **Nízky je podiel obyvateľov bez školského vzdelania (0,19 %)**, čo ukazuje na dobrý prístup k povinnému vzdelaniu a efektivitu školského systému.

Oblasti na zlepšenie / výzvy

- **Stredné odborné učňovské vzdelanie bez maturity tvorí 23,55 % populácie**, čo je vysoký podiel vzhľadom na súčasný trend preferencie maturitných a vysokoškolských odborov. V budúcnosti môže ísť o skupinu s vyšším rizikom nezamestnanosti pri zmene trhu práce.
- **Relatívne nízky podiel vyššieho odborného vzdelania (5,51 %)** naznačuje slabšie zastúpenie špecializovaných profesií.
- **10,53 % populácie sú deti bez ukončeného vzdelania (0 – 14 rokov)** – ide o prirodzený demografický jav, no zároveň výzvu pre kapacity materských a základných škôl.
- **3,48 % tvoria osoby s nezisteným vzdelaním**, čo sú spravidla starší obyvatelia, migranti alebo osoby mimo evidencie.

Tabuľka č. 10: Vzdelanostná štruktúra

Vzdelanie	Počet	Podiel(%)
Bez vzdelania (osoby 0-14 rokov)	621	10.53
Základné	763	12.94
Stredné odborné učňovské (bez maturity)	1389	23.55
Úplné stredné (s maturitou)	1640	27.81
Vyššie odborné vzdelanie	325	5.51
Vysokoškolské	943	15.99
Bez školského vzdelania (15+ rokov)	11	0.19
Nezistené	205	3.48
Spolu	5897	

Zdroj: SODB 2021

2.9.6 Národnostná a náboženská štruktúra obyvateľstva

Mesto Rajec je aj v súčasnosti národnostne homogénne. Prevažná väčšina obyvateľov sa hlási k slovenskej národnosti. Podľa údajov zo Sčítania obyvateľov, domov a bytov 2021 tvorili Slováci viac ako 95 % obyvateľstva mesta.

Zastúpenie ostatných národností je nízke. Najčastejšie ide o obyvateľov českej národnosti, ktorí predstavujú približne 1–2 % populácie. Väčšina z nich je zároveň kultúrne a jazykovo integrovaná so slovenským prostredím. Podiel ďalších národnostných menšín – maďarskej, poľskej, ukrajinskej, rómskej, nemeckej alebo rusínskej – sa pohybuje len v desatinách percenta a nemá významnejší vplyv na celkový národnostný profil mesta.

Rajec tak patrí medzi mestá so stabilnou, homogénnou národnostnou štruktúrou a nízkym výskytom etnickej migrácie.

Tabuľka č. 11: Náboženská štruktúra

Vierovyznanie	Počet	Podiel(%)
Rímskokatolícka cirkev	4712	79.91
Evanjelická cirkev augsburského vyznania	108	1.83
Pravoslávna cirkev	1	0.02
Gréckokatolícka cirkev	18	0.31
Reformovaná kresťanská cirkev	5	0.08
Náboženská spoločnosť Jehovovi svedkovia	5	0.08
Bez vyznania	602	10.21
Iné	77	1.31
Nezistené	369	6.26
Spolu	5897	

Zdroj: SODB 2021

Náboženské zloženie obyvateľstva mesta Rajec sa vyznačuje vysokou mierou homogenity a prevahou tradičných kresťanských konfesií. Najväčšiu skupinu obyvateľov tvorí rímskokatolícke obyvateľstvo, ktoré predstavuje 79,91 % populácie. Tento podiel je výrazne vyšší ako celoslovenský priemer, čo poukazuje na silné historické, kultúrne a duchovné tradície regiónu.

Druhou najpočetnejšou skupinou je obyvateľstvo bez náboženského vyznania s podielom 10,21 %. Ide o skupinu, ktorá postupne mierne narastá, čo môže súvisieť so sekularizačnými trendmi spoločnosti, najmä u mladšej generácie.

Medzi menšie náboženské komunity patrí Evanjelická cirkev augsburského vyznania (1,83 %), Gréckokatolícka cirkev (0,31 %), Náboženská spoločnosť Jehovovi svedkovia a Reformovaná kresťanská cirkev (zhodne po 0,08 %). Pravoslávna cirkev je zastúpená iba minimálne. Kategóriu „nezistené“ tvorí 6,26 % obyvateľov, ktorí náboženskú príslušnosť neuviedli alebo ju nechceli deklarovať.

Z údajov vyplýva, že mesto Rajec si stále zachováva tradičný náboženský charakter. Zároveň je možné pozorovať mierne náznaky spoločenských zmien, ktoré sa prejavujú v postupnom náraste obyvateľov bez vyznania a v zvyšujúcom sa počte osôb, ktoré náboženskú príslušnosť neuvádzajú. Táto štruktúra ovplyvňuje aj spoločenský a kultúrny život mesta, charakter slávností, tradícií a komunitných aktivít.

2.9.7 Štruktúra obyvateľstva podľa ekonomickej aktivity

Ekonomická aktivita obyvateľstva výrazne súvisí s demografickým vývojom mesta Rajec. Hoci aktuálne detailné údaje za mesto samostatne nie sú dostupné, je možné vychádzať z údajov SODB 2021 za okres Žilina a zo všeobecných trendov porovnateľných miest.

Podľa Sčítania obyvateľov 2021 bolo v okrese Žilina ekonomicky aktívnych približne 52–53 % obyvateľov, čo je mierne nad priemerom Slovenskej republiky. Dá sa preto predpokladať, že mesto Rajec vykazuje **porovnateľnú úroveň ekonomickej aktivity ako okres Žilina**, podobne ako tomu bolo v roku 2001.

Na ekonomickú aktivitu vplývajú najmä tieto skutočnosti:

- **Demografické starnutie populácie** – rastie podiel obyvateľov v poproduktívnom veku a znižuje sa počet osôb v produktívnom veku.
- **Neskorší vstup mladých na pracovný trh** – spôsobený dlhším štúdiom či migráciou za vzdelaním do väčších miest.
- **Postupné zvyšovanie veku odchodu do dôchodku**, čo spôsobuje, že sa zvyšuje počet ekonomicky aktívnych ľudí nad 60 rokov.

Tabuľka č. 12: Odvetvová štruktúra zamestnanosti

Odvetvie (okres Žilina, orientačne)	Podiel (%)
Priemysel a výroba	25–30 %
Obchod, oprava motorových vozidiel	10–12 %
Stavebníctvo	8–10 %
Vzdelávanie, zdravotníctvo, sociálne služby	12–14 %
Doprava a skladovanie	6–7 %
Ubytovanie, gastronómia, služby (CR)	4–5 %
Poľnohospodárstvo	<2 %

Zdroj: SODB 2021

Ekonomika mesta Rajec je dnes charakteristická **dominanciou súkromného sektora**, ktorý predstavuje najvýznamnejší zdroj pracovných miest. Najväčší podiel zamestnanosti tvoria:

- **súkromné firmy a živnostníci**,
- **služby a obchod**,
- **výroba a stavebníctvo**,
- **verejný sektor – samospráva, školstvo, zdravotníctvo**.

V porovnaní s minulosťou už v meste nepôsobia klasické štátne podniky vo výraznejšom rozsahu. Nahradili ich **menšie a stredné podniky**, poskytovatelia služieb, remeselníci, logistické a stavebné firmy. Väčšina obyvateľov pracuje v súkromnom sektore alebo dochádza za prácou do Žiliny, Rajeckých Teplíc či k veľkým zamestnávateľom v regióne (automobilový priemysel, služby, výroba).

Poľnohospodárske družstvo a menšie farmárske prevádzky naďalej fungujú, no ich význam v zamestnanosti je už skôr doplnkový. Podnikatelia bez zamestnancov (živnostníci, remeselníci) tvoria dôležitú časť ekonomiky mesta – najmä v oblasti služieb, stavebníctva, dopravy a agroturistiky.

Verejný sektor (mestský úrad, školy, materské školy, mestské služby, zdravotnícke a sociálne zariadenia) tvorí druhý najvýznamnejší zdroj pracovných miest, ale jeho podiel je nižší ako v súkromnej sfére

2.9.8 Nezamestnanosť

V Meste Rajec a jeho zázemí je evidovaná nezamestnanosť dlhodobo **nižšia ako celoštátny priemer** a kopíruje stav okresu Žilina, ktorý patrí medzi regióny s najnižšou mierou nezamestnanosti na Slovensku.

Podľa údajov Úradu práce Žilina sa miera evidovanej nezamestnanosti v okrese v rokoch 2021 – 2024 pohybuje približne na úrovni **3,2 – 4,5 %**, pričom v meste Rajec možno predpokladať podobné, prípadne mierne vyššie hodnoty vzhľadom na menší počet pracovných príležitostí priamo v meste a väčší význam dochádzky za prácou.

2.10 Hospodárstvo a ekonomická základňa

2.10.1 Ekonomická základňa

Ekonomická základňa mesta Rajec je tvorená predovšetkým malými a strednými podnikmi, živnostníkmi a rodinnými firmami. Mesto patrí do zázemia krajského mesta Žilina, čo výrazne ovplyvňuje jeho ekonomický profil – časť obyvateľov dochádza za prácou do priemyselných zón pri Žiline, Tepličke nad Váhom (KIA) a Bytči, zatiaľ čo miestne podnikateľské aktivity sa sústreďujú najmä do oblasti služieb, drobnej výroby, stavebníctva, výrobných dielní, remesiel a cestovného ruchu.

Štruktúra podnikateľských subjektov

Podľa Registra organizácií Štatistického úradu SR (stav 2023/2024) má mesto Rajec stabilne vysoký podiel podnikateľov – fyzických osôb. Tí tvoria približne **70 – 75 % všetkých aktívnych subjektov**, pričom ide najmä o živnostníkov v oblastiach:

- maloobchod, veľkoobchod a služby,
- stolárstvo, stavebníctvo, elektroinštalácie,
- autodoprava, servis a oprava vozidiel,
- gastro a ubytovanie,
- osobné služby (kaderníctva, kozmetika, remeslá).

Najsilnejšie zastúpené právnické osoby sú **spoločnosti s ručením obmedzeným (s.r.o.)**, pričom v meste pôsobia aj **neziskové organizácie, občianske združenia, športové kluby, cirkevné organizácie a školské subjekty**.

.

Tabuľka č. 13: Podnikanie podľa odvetví (SK NACE)

NACE – Odvetvie	Odhadovaný podiel
Veľkoobchod, maloobchod, oprava motorových vozidiel	cca 25 – 30 %
Stavebníctvo a remeselné činnosti	cca 15 – 18 %
Priemyselná a remeselná výroba	cca 12 – 15 %
Ubytovanie, gastro, cestovný ruch	cca 6 – 8 %
Administratívne, realitné a obchodné služby	cca 10 – 12 %
Poľnohospodárstvo, lesníctvo	do 3 %

Zdroj: Register organizácií ŠÚ SR (2025)

Výrobný sektor má v meste tradičné zastúpenie (napr. Kovovýroba, textil, drevovýroba), no po útlme bývalých väčších prevádzok (Slovena, ZIPP) je väčšina kapacít využívaná menšími podnikmi alebo ostáva brownfieldom.

Rozvojové územia a investičné plochy

- V severnej časti mesta existuje **urbanistická štúdia priemyselnej zóny Rajec – Piesky**, ktorá nadväzuje na existujúce výrobné areály.
- Pre využitie celej plochy je potrebná koordinácia so susednou obcou **Jasenové**.
- Existujú **nevyužité objekty bývalých fabrík a areálov**, ktoré predstavujú potenciál pre podnikanie a prenájom (napr. bývalá Slovena, ZIPP).
- Zároveň rastie záujem o **malé výrobné haly, sklady, logistické priestory a podnikateľské inkubátory**.

Súčasné trendy:

- Nárast **služieb a turizmu** (cyklotrasy, kúpele Rajecké Teplice – synergia).
- Rozvoj **rodinných firiem, e-shopov, remesiel**.
- Posun k **ekologickým a lokálnym produktom**.
- Zvýšený záujem o **prenájom priestorov, coworking, malé dielne**.
- Prepojenie na **automobilový a elektrotechnický priemysel** v regióne Žiliny.

2.10.2 Primárny sektor

Primárny sektor je tvorený odvetviami produkujúcimi základné suroviny a materiály. Konkrétne sa jedná o poľnohospodárstvo, lesníctvo, rybolov a ťažba nerastných surovín. Na území mesta dominuje najmä poľnohospodárska produkcia a lesné hospodárstvo. Pre primárny sektor hospodárstva je charakteristické nízke tempo vedecko-technického pokroku, pomalý rast produktivity, vysoká investičná náročnosť a relatívne malá ziskovosť výroby, čo vedie k nízkemu záujmu súkromného sektora.

2.10.2.1 Poľnohospodárstvo

Poľnohospodárstvo bolo historicky významnou súčasťou zamestnanosti v regióne, no v posledných desaťročiach jeho význam pre zabezpečenie obživy klesá. Jeho úloha sa posúva skôr k údržbe kultúrnej krajiny, produkcii špecifických bioproduktov a podpore agroturistiky.

Jednou z najznámejších poľnohospodárskych spoločností pôsobiacich v Rajci je **AGROREGIÓN, a.s.**, so sídlom na Hollého 203/50. Spoločnosť prevádzkuje rastlinnú a živočíšnu výr

2.10.2.2 Lesné hospodárstvo

Lesné hospodárstvo je dôležitou súčasťou hospodárskeho zázemia mesta Rajec a jeho okolia. Lesy v katastrálnom území mesta majú význam nielen z ekonomického hľadiska, ale aj z pohľadu ekologickej stability, ochrany pôdy a vodného režimu krajiny, ako aj rekreačného využívania obyvateľmi a návštevníkmi regiónu.

Lesné pozemky v katastri mesta sú vo vlastníctve štátu aj súkromných subjektov. **Štátne lesy** obhospodaruje **Odštepný lesný závod Žilina**, ktorý zabezpečuje pestovnú, ťažobnú a ochrannú činnosť prostredníctvom svojich lesných správ. **Neštátne lesy** spravujú pôvodní vlastníci, pozemkové spoločenstvá a združenia podielnikov.

Na území pôsobí **Cenzuálne spolumajiteľstvo pozemkové spoločenstvo Rajec (PS Rajec)**, ktoré združuje podielnikov súkromných lesov. Spoločenstvo sa zaoberá hospodárením v lesoch, pestovaním, ťažbou a spracovaním drevnej hmoty. Jeho činnosť zahŕňa predaj dreva – guľatiny, vlákniny, palivového dreva a stavebného reziva, ako aj odvoz dreva a pestovateľské aktivity v rámci lesnej škôlky.

Lesy v okolí Rajca majú **prevažne hospodársko-ochranný charakter**, pričom plnia aj dôležité funkcie pri ochrane vodných zdrojov, pôdy a pri znižovaní erózie svahov. Vzhľadom na polohu mesta v Rajeckej doline majú lesy významný krajinotvorný a rekreačný potenciál, ktorý prispieva k rozvoju turizmu a voľnočasových aktivít.

Mesto Rajec spolupracuje s užívateľmi a správcami lesov pri riešení otázok týkajúcich sa ochrany životného prostredia, využívania lesných ciest, zadržiavania vody v krajine a podpory prírode blízkeho hospodárenia. V rámci udržateľného rozvoja podporuje environmentálne prístupy k obhospodarovaniu lesa, zvyšovanie biodiverzity a prevenciu proti vzniku požiarov a kalamít.

2.10.3 Sekundárny sektor

Sekundárny sektor nadväzuje na primárny sektor a predstavuje spracovateľské odvetvia ekonomiky a stavebníctvo. Na rozdiel od primárneho sektora je pre sekundárny sektor typické:

- dynamické tempo vedecko-technického pokroku
- rýchla obmena sortimentu výrobkov
- rast produktivity práce
- vysoká kapitálová (investičná) náročnosť

Sekundárny sektor má rozhodujúci vplyv na úroveň hospodárskeho rozvoja, inovácií a životnú úroveň obyvateľstva.

V meste a okolí Rajca je priemyselná produkcia štruktúrovaná podľa viacerých odvetví:

- **Elektrotechnický a strojársky priemysel** — výroba transformátorov, tlmiviek, elektromotorov a súčiastok pre elektrotechniku je kľúčovou oblasťou. Spoločnosť **VINUTA, s. r. o.** sa špecializuje práve na tieto komponenty. vinuta.sk. Spoločnosť **ROSS s.r.o.** sa zaoberá oblasťou svetelných reklám.
- **Plastový a automobilový priemysel** — spoločnosť **KFTS, s. r. o.** pôsobí v Rajecku vo výrobe plastových dielov pomocou vstrekovania a dodávkach pre automobilové aplikácie. gb.kompass.com+1
- **Spracovanie dreva a stolárstvo** — v regióne sú zastúpené činnosti ako výroba nábytku, stavba drevených domov, píly a stolárske dielne. Podnik **ZRUBY RAJEC, s. r. o**. je príkladom firmy pôsobiacej v tomto odvetví. Profesia Spracovaním dreva sa ďalej zaoberajú **LESOTRANS, spol. s r.o., Cenzuálne spolumajiteľstvo Rajec, pozemkové spoločenstvo**
- **Stavebníctvo a obrábanie kovov** — významná aktivita, ktorá dopĺňa priemyselnú štruktúru (výstavba objektov, infraštruktúra, rekonštrukcie) – **HALSTAV, s.r.o**., **DOLKAM Šuja, a.s**., **LHODOL, s.r.o.**, **VAMAF, s.r.o.. Kovovýrobou a opracovaním kovov sa zaoberajú ANAJ SLOVAKIA s.r.o.**, **MEPURA spol. s r.o.**, **KOVORAJ s.r.o..** Spoločnosť **AVM s.r.o.** realizuje elektroinštalačné práce.
- **Textilný priemysel a inú priemyselná výroba** — má menšie zastúpenie, no prispieva k diverzifikácii priemyselnej bázy v regióne - **EuroEnterprise s.r.o.,**

K významným zamestnávateľom patria (údaje orientačné, podľa dostupných verejných informácií):

- **KFTS, s. r. o.** – je hlavný zamestnávateľ, výroba plastových komponentov pre automobilový priemysel, s dohľadom nad 250–499 zamestnancami. gb.kompass.com, ROSS, s.r.o., ZRUBY RAJEC, s..r.o., DOLKAM Šuja, a.s.

2.10.4 Terciárny sektor

Terciárny sektor (služby) zahŕňa všetky druhy poskytovania služieb, obchod, dopravu, spojovacie služby a súvisiace činnosti. V modernej ekonomike je tento sektor často považovaný za najrozvinutejší — so silným rastovým potenciálom. Je preň typické:

- rýchle tempo inovácií a technologických zmien
- vzrastajúca produktivita práce

- nižšia investičná náročnosť oproti priemyslu
- vyššia pružnosť v ponuke služieb a prispôsobovanie sa dopytu

V meste Rajec a jeho okolí má terciárny sektor významnú úlohu v zamestnanosti, v miestnom hospodárstve aj v kvalite života obyvateľov.

Ubytovanie a stravovanie

V meste pôsobí niekoľko zariadení poskytujúcich ubytovanie a stravu.

Najznámejší poskytovateľ ubytovania je **Penzión Dubová**. V posledných rokoch sa zvyšuje dopyt po **ubytovaní v súkromí, rodinných domoch a chalupách**, ktoré sú využívané počas víkendových pobytov a sviatkov.

Možnosti stravovania – od tradičných reštaurácií cez pivárne až po sezónne občerstvenia. Medzi známe zariadenia patria P**enzión Dubová, Rajecká piváreň, Reštaurácia Veronika - sezónne kaviarne a cukrárne v centre mesta**.

Obchod a maloobchod

Obchod tvorí fundament terciárneho sektora v meste a prispieva k dostupnosti tovarov, pracovným príležitostiam a hospodárskemu pohybu. V Rajci funguje:

- **Supermarkety a potraviny** – napríklad Tesco Rajec a COOP Jednota, ktoré tvoria základnú potravinovú infraštruktúru.
- **Miestne potravinárske prevádzky** – predajne mäsa, zeleniny, rýb a ďalšie špecializované obchody.
- **Ostatné maloobchodné prevádzky** – železiarstvo, elektrospotrebiče, domáce potreby, drogérie, kozmetika, obuv, odevy, bicykle, kvetinárstvo, sklo a porcelán, autosúčiastky, inštalačný materiál, náhradné diely, a pod.
- Ďalej sa v meste nachádzajú čerpacie stanice (PHL aj LPG), predajné prevádzky so špeciálnym tovarom a obchodné prevádzky s rôznym sortimentom.

Služby

Sektor služieb pokrýva široké spektrum aktivít — od bežných služieb pre obyvateľov až po špecializované a profesionálne služby:

- **Osobné služby** – kaderníctva, holičstvo, kozmetika, manikúra, pedikúra
- **Servisné služby a opravy** – opravovne elektrospotrebičov, hodín, automobilový servis, autokarosérie, dielne, zváračské práce
- **Remeselníci** – krajčíri, sklenári, kamenári, rezbári
- **Administratívne a finančné služby** – účtovné firmy, poisťovne, stavebné sporiteľne
- **Iné služby** – cestovné kancelárie, poštové služby, pohrebné služby, veterinárne ambulancie, autoškola, služby pre domácnosť, stávkové kancelárie, herne
- **Turistické a rekreačné služby** – služby súvisiace s návštevníctvom regiónu: ubytovacie služby, gastronomické prevádzky, organizovanie kultúrnych a spoločenských podujatí

Význam a výzvy terciárneho sektora

Terciárny sektor v Rajci má potenciál stať sa hlavným hnacím motorom rozvoja mesta, najmä vďaka:

- nárastu turizmu a rekreačného ruchu (vďaka polohe v Rajeckej doline, blízkosti prírodných lokalít)

- rastúcemu dopytu po službách súvisiacich s bývaním, relaxom a zážitkami
- nízkym bariéram vstupu – menšie prevádzky často nepotrebujú rozsiahle kapitálové investície

Na druhej strane však treba riešiť výzvy:

- potreba modernizácie a digitalizácie služieb (rezervačné systémy, online marketing)
- posilnenie kvality služieb a profesionalizácia prevádzok
- zabezpečenie dobrého dopravného napojenia a dostupnosti
- udržateľnosť a environmentálne aspekty služieb (odpady, energetická efektívnosť, ekoturizmus)

Tabuľka č. 14: Prehľad vybraných služieb v meste Rajec

Zariadenie	Prítomnosť zariadenia
Predajňa potravinárskeho tovaru	áno
Predajňa zmiešaného tovaru	áno
Pohostinské odbytové stredisko	áno
Predajňa nepotravinárskeho tovaru	áno
Predajňa pohonných látok	áno
Zariadenie pre údržbu a opravu motorových vozidiel	áno
Predajňa súčiastok a príslušenstva pre motorové vozidlá	áno
Hotel (motel, botel)	nie
Penzión *** až *	áno
Turistická ubytovňa **, *	áno
Chatová osada *** až * Porubská	nie
Kemping **** až *	nie
Ostatné hromadné ubytovacie zariadenia	áno
Komerčná poisťovňa	áno
Komerčná banka	nie
Bankomat	áno

Zdroj: Informačný systém Mestskej a obecnej štatistiky

2.11 Cestovný ruch

Mesto Rajec je významnou súčasťou turisticky atraktívneho územia **Žilinského kraja**, ktorým prechádza dôležitý **turistický tranzit** v smere na Rajecké Teplice, Čičmany, Strážovské vrchy a Malú Fatru. V súlade s **Územným plánom regiónu Žilinského kraja (ÚPN VÚC ŽK)** je priestor Rajca a Čičmian zaradený medzi územia s predpokladom rozvoja cestovného ruchu s **potrebou medzikrajovej spolupráce s Trenčianskym krajom**.

Rekreačný potenciál mesta Rajec vychádza z jeho **prírodných a kultúrno-historických daností**, **položenia v Rajeckej kotline** a **blízkosti významných rekreačných centier** ako sú Rajecké Teplice, Čičmany či Strážovské vrchy. Územie má predovšetkým **regionálny význam** v rámci cestovného ruchu, no svojou polohou v tesnej väzbe na hlavnú dopravnú os Žilina – Prievidza ponúka aj **potenciál nadregionálneho rozvoja**.

Podľa územnoplánovacej dokumentácie bolo **záujmové územie Rajca zaradené do rekreačného krajinného celku Rajecká kotlina**, ktorá patrí medzi najvýznamnejšie rekreačné oblasti severozápadného Slovenska.

Pre zhodnotenie súčasného stavu a možností rozvoja cestovného ruchu v meste Rajec a jeho okolí je potrebné analyzovať územie z hľadiska viacerých faktorov – **prírodných, kultúrnych, infraštruktúrnych a spoločenských**. Potenciál cestovného ruchu možno definovať ako **mieru spôsobilosti územia pre rozvoj rekreačných aktivít**, ktorú určuje kombinácia **primárnej ponuky** (prírodné a kultúrne hodnoty) a **sekundárnej ponuky** (služby, ubytovanie, infraštruktúra a doplnkové aktivity).

2.11.1 Analýza primárnej ponuky

Primárna ponuka predstavuje základný faktor rozvoja cestovného ruchu v meste Rajec. Jej kvalita a rozmanitosť rozhodujúcim spôsobom ovplyvňujú úspech destinácie na trhu cestovného ruchu. Primárna ponuka zahŕňa **prírodný potenciál územia** – reliéf, vodstvo, podnebie, flóru a faunu – ako aj **antropogénne predpoklady**, teda kultúrno-historické a spoločenské hodnoty vytvorené človekom.

Pri hodnotení primárnej ponuky je dôležité zohľadniť nielen samotnú prítomnosť atraktivít v katastrálnom území mesta, ale aj ich **priestorové rozmiestnenie a dostupnosť**. Rajec má v tomto smere veľmi výhodnú polohu – nachádza sa v **centre Rajeckej doliny**, v bezprostrednej blízkosti viacerých významných rekreačných lokalít, ktoré sú dostupné v krátkom časovom horizonte. Aj napriek tomu, že nie všetky prírodné alebo kultúrno-historické atraktivity ležia priamo na území mesta, jeho poloha mu umožňuje profitovať zo synergického efektu okolitých destinácií.

Z tohto dôvodu je vhodné v rámci hodnotenia primárnej ponuky uvažovať nielen o území samotného mesta Rajec, ale aj o **širšom priestore Rajeckej doliny a jej okolia**, ktorý tvorí prirodzený spádový región z pohľadu cestovného ruchu. Táto širšia oblasť ponúka pestrú paletu prírodných krás, kultúrnych pamiatok, tradičných remesiel a rekreačných možností, ktoré spolu vytvárajú kompaktný a atraktívny turistický celok s potenciálom ďalšieho rozvoja.

2.11.1.1 Prírodný potenciál – teoretická časť

Z prírodných predpokladov sa vo vzťahu k rekreačným aktivitám uplatňuje predovšetkým reliéf, klíma, vodstvo, rastlinstvo a živočíšstvo.

Reliéf

Hlavné oblasti realizácie cestovného ruchu určuje rôznorodosť reliéfu. Význam pre kvalitu podmienok rozvoja cestovného ruchu zohráva nadmorská výška územia, ktorá spolu s relatívnou výškovou členitosťou reliéfu a sklonom svahov, významne ovplyvňujú estetickú hodnotu krajiny a sú dôležitým ukazovateľom vhodnosti územia najmä pre turistiku a zimné športy. Významnú úlohu zohráva tiež expozícia reliéfu voči svetovým stranám sa vyjadruje určením orientácie svahov. Z rekreačných aktivít má expozícia svahu vplyv na chatárenie, pasívny odpočinok a záhradkárčenie, ktoré uprednostňujú južnú, juhovýchodnú a juhozápadnú expozíciu reliéfu. Pre zimné športy (lyžovanie, sánkovanie) je vhodná orientácia na sever.

Klíma

Územie katastra a jeho okolie patrí podľa základných klimatických charakteristík do mierne teplej podnebnej oblasti s chladnou zimou, čo významne vplýva na charakter zimnej rekreácie v danej oblasti. Z uvedeného vyplýva, že pokiaľ ide o letnú rekreáciu, najvhodnejší je mesiac júl, v súvislosti so zimnou rekreáciou je to január.

Fauna a Flóra

Podľa fytogeografického členenia územia Slovenska patrí riešené územie do oblasti Západokarpatskej flóry. Katastrálne územie Rajec je začlenené do lesných oblastí: 24 Žilinská kotlina, 25A Strážovské vrchy,25B Súľovské vrchy a 34A Malá Fatra. Plošne sú najviac zastúpené lesné typy 5301-živné jedľové bučiny,6301-živné jedľovo-bukové smrečiny. V menšom rozsahu sú zastúpené lesné typy 5601-extrémne vápencové jedľové bučiny. Pôvodné porasty tvorili buk lesný, jedľa biela a smrek obyčajný. Primiešané boli cenné listnáčejavor horský, brest horský, jaseň štíhly a lipa malolistá. Pôvodné jedľo-bukové porasty boli v niektorých lokalitách postupne premenené na smrekové monokultúry.Súčasné zastúpenie drevín je nasledovné: smrek obyčajný 50,5%,buk lesný 33,2%,javor horský 6,9%,borovica lesná 6,8% ,jedľa biela 1,6% .Ostatné dreviny sú zastúpené pod 1%.V podraste stromov sa lokálne nachádzajú bučinové a smrečinové druhy: chlpaňa lesná, jarmanka väčšia, podbelica alpínska, ostružina malina, zubačka cibuľkonosná veronika horská, kyslička obyčajná a pod. Na živiny chudobné stanovištia upozorňuje metlica krivoľaká. Vodné toky sprevádzajú brehové porasty s jelšou lepkavou,jelšou sivou, jaseňom štíhlym, rôznymi druhmi vŕb a topoľov. Na trvalo trávnych porastoch, najmä v západnej časti porasty tvoria traslica prostredná, tomka voňavá, kostrava lúčna, ovsík obyčajný, ai. Typicky lúčne druhy sú margaréta biela, ďatelina lúčna, skorocel kopijovitý, štiav kyslý, zvonček rozkladitý. V jeseň sa na lúkach vyskytuje jesienka obyčajná. Častá je aj snežienka jarná. Živočíšstvo v katastri obce rozdeľujeme podľa jednotlivých biotopov. Na intenzívne obrábaných poliach sa vyskytujú viaceré druhy hmyzu – škodcov, ako napr. pásavka zemiaková, mlynárik kapustový, z hlodavcov hraboš poľný. Zo spevavcov je škovránok poľný a nájdeme tu aj jarabice či prepelice. Na lúkach a pasienkoch nachádzame motýle (modráčik, okáň, vidlochvost babôčka a i.), čmeliaky, rovnokrídlovce (koníky). Typickým predstaviteľom je jašterica obyčajná, slepúch lámavý, žlna zelená, strakoš obyčajný, drozd čierny a i. V lesoch sa vyskytujú tesár čierny, pinka obyčajná, sýkorka belasá, bocian čierny, kuna hôrna, veverica obyčajná, medveď hnedý, jeleň lesný , srnec lesný, sviňa divá a i. Z rýb v najvýznamnejšom toku Rajčanka sa vyskytuje lipeň, čerebľa, hlaváč, slíž, pstruh, v rybníku sa chovajú kapor, pstruh dúhový, zubáč zlatý, lieň. Na okolie vodných tokov sa sú viazané skokany, užovky, vodnár, rybárik, volavka, kačica divá a i. V sídlach je charakteristickým druhom potkan, myš, ale i netopiere, lastovičky, belorítka, vrabec, hrdlička a veľa druhov spevavcov.

Vodstvo

Z hľadiska realizácie cestovného ruchu v určitej oblasti má prítomnosť rôznych foriem vody veľmi dôležitý význam. Povrchové vody pôsobia ako lokalizačné činitele, ktoré podporujú rozvoj sezónneho rekreačného cestovného ruchu. Vplyvy klímy podmieňujú sezónny výskyt cestovného ruchu v okolí vodných tokov a prirodzených aj umelých vodných nádrží. Podzemné vody majú z hľadiska cestovného ruchu dôležitý význam. Voda je schopná absorbovať voľné chemické prvky z hornín, ktoré majú priaznivý vplyv na ľudský organizmus, preto podzemné vody často tvoria významnú zložku krajiny, vplývajúcu na cestovný ruch. Najintenzívnejšie pôsobia na využívanie krajiny z hľadiska cestovného ruchu termálne pramene s balneologickými účinkami.

2.11.1.2 Prírodný potenciál – prírodné atraktivity cestovného ruchu

Územie mesta Rajec a jeho blízkeho okolia disponuje pestrou škálou prírodných daností, ktoré vytvárajú vhodné podmienky pre rozvoj rôznych foriem cestovného ruchu. Vďaka svojej polohe v **Rajeckej kotline**, obklopenej **Lúčanskou Malou Fatrou, Súľovskými a Strážovskými vrchmi**, predstavuje Rajec prirodzené centrum rekreačných aktivít v regióne.

Najvýznamnejšie predpoklady rozvoja cestovného ruchu predstavujú možnosti **pobytovej, poznávacej a športovo-rekreačnej turistiky**, **pobytu pri vode**, ako aj **lesnej rekreácie**. Rajec je východiskovým bodom pre pešiu turistiku, cykloturistiku a zimné športy.

Vodné plochy a rekreácia pri vode

K hlavným prírodným lokalitám patrí **vodná nádrž Košariská** a **tok Rajčanky**, ktoré sú spojené s rybolovom a rekreačným pobytom pri vode. Vodná nádrž Košariská je počas letnej sezóny obľúbeným miestom pre miestnych obyvateľov aj návštevníkov mesta, slúži na **kúpanie, pikniky a vodné športy**. V zimnom období je využívaná na **korčuľovanie a bežecké lyžovanie**. Miesto má charakter lokálnej, ale stabilnej rekreačnej zóny, pričom mesto postupne zlepšuje jej vybavenosť a prístup.

Turistika a rekreácia v prírode

Pre **víkendovú a dlhodobejšiu rekreáciu** sú ideálne lesné a podhorské lokality v okolí Rajca. Na území mesta a v jeho blízkom okolí sa nachádzajú **značkované turistické chodníky** smerujúce do **Lúčanskej Malej Fatry**, ktoré nadväzujú na hlavný hrebeň vedúci cez **sedlo Maríková – Usypaná skala – Hnilická Kýčera – Úplaz**.

V zime sú dostupné svahy vhodné na nenáročné lyžovanie a bežkovanie priamo v okolí mesta. Pre náročnejších návštevníkov sú v krátkej dostupnosti **lyžiarske strediská Čičmany a Fačkovské sedlo**.

Cykloturistika

V posledných rokoch sa významne rozvíja aj **cykloturistika**, pričom Rajec je **dôležitým uzlom cyklotrás v Rajeckej doline**. Mestom prechádza **cyklotrasa Žilina – Rajec**, ktorá je súčasťou širšej siete regionálnych cyklotrás vedúcich smerom na Rajecké Teplice, Fačkov a Čičmany. Cyklotrasy sú vhodné pre rekreačných i športových cyklistov a zvyšujú atraktivitu územia počas celej sezóny.

Vyhliadkové lokality a estetické hodnoty krajiny

Medzi atraktívne prírodné miesta, ktoré ponúkajú pôsobivé panoramatické výhľady a estetickú hodnotu krajiny, patria:

- **Skalky (680 m n. m.)** – nad Rajeckými Teplicami, poskytujú pôsobivý výhľad na celé kúpeľné mesto, okolité obce i značnú časť Rajeckej doliny a Malej Fatry,
- **Kľak (1 351,6 m n. m.)** – dominanta Strážovských vrchov s výhľadom na Žilinskú a Turčiansku kotlinu, Strážovské a Lúčanské vrchy,
- **Veľká lúka (1 475,5 m n. m.)** – ponúka široké výhľady na okolité doliny a pohoria,
- **Poluvsianska skalná ihla** (Rajecké Teplice), **Zbyňovské skaly – Baby**, **Kamenný diel – Patúch**, **Turská skala** a ďalšie formy kontrastného reliéfu v okolí,
- **Náučný chodník „Okolím Rajeckého hradu“** – nový turistický prvok doplnený o **vyhliadkovú vežu** postavenú v roku 2022, ktorá poskytuje výhľad na Rajeckú dolinu, Žilinskú kotlinu a okolité vrchy. Táto atrakcia sa stala jedným z najnavštevovanejších miest v regióne.

Lesné a botanické lokality

Okolie Rajca vyniká aj bohatstvom **ihličnatých a listnatých lesov**, ktoré plnia významnú rekreačnú, krajinotvornú a ekologickú funkciu. Lesné komplexy v oblasti **Lúčanskej Malej Fatry**, **Súľovských skál**, **Strážovských vrchov** či **v údolí Porubského potoka** sú obľúbené na zber lesných plodov, liečivých rastlín a hubárčenie.

Najmä **bukové lesy v okolí Rajca a Rajeckých Teplíc** majú vysokú estetickú hodnotu, najmä v jesennom období.

Každodenná rekreácia a drobná zeleň

Každodenná rekreácia obyvateľov mesta je sústredená do **záhradkárskych osád a súkromných záhrad**, ktoré sa v posledných rokoch menia z hospodársko-pestovateľských na pobytovo-rekreačné. Rastie podiel okrasnej zelene, drobnej architektúry a relaxačných prvkov.

2.11.1.3 Kultúrno-historický potenciál – teoretická časť

Rozvoju cestovného ruchu v území, popri existencii bohatého prírodného potenciálu, napomáha aj **kultúrno-historický potenciál**, ktorý predstavuje dôležitú súčasť identity mesta a regiónu. Tvoria ho **objekty nehnuteľných a hnuteľných kultúrnych pamiatok**, ako aj **zbierky múzeí, galérií a pamätníkov**, ktoré dokumentujú históriu a tradície územia.

Rôznorodý fond **kultúrnych pamiatok, kultúrnych zariadení a spoločenských podujatí** výrazne ovplyvňuje ponuku služieb zameraných na **poznávanie histórie, tradícií a remesiel**, ako aj na **návštevy kultúrno-spoločenských centier, festivalov, koncertov a výstav**.

Mesto Rajec a jeho okolie sú pomerne bohaté na **pamiatky sakrálnej architektúry, historické meštianske domy, kaštiele a pamätníky** z rôznych historických období. K významným súčastiam kultúrneho dedičstva patria aj **živé kultúrne tradície**, **ľudové umenie** a **regionálne podujatia**, ktoré podporujú formy poznávacieho a zážitkového turizmu.

Napriek pomerne vysokej koncentrácii kultúrno-historických hodnôt v území nie je návštevnosť jednotlivých objektov rovnomerná. Rozdiely sú dané najmä ich **aktuálnym technickým stavom**, **dostupnosťou**, **úrovňou prezentácie** či **marketingovým spracovaním ponuky**. Niektoré kultúrne pamiatky sú navyše **nedostatočne propagované alebo sprístupnené verejnosti**, čo znižuje ich potenciál využitia v cestovnom ruchu.

Pre zvýšenie atraktivity kultúrno-historických hodnôt je preto potrebné sústrediť sa na **lepšiu prezentáciu a digitalizáciu kultúrneho dedičstva**, **prepojenie s turistickými trasami a cyklotrasami**, ako aj na **organizovanie podujatí, ktoré približujú históriu regiónu širšej verejnosti**

2.11.1.4 Kultúrno-historický potenciál – atraktivity

Najvýznamnejšou kultúrno-historickou dominantou mesta je **mestská pamiatková zóna Rajec**, ktorá bola vyhlásená v roku **1991**. Historické jadro pôvodne remeselného a obchodného mestečka, rozvíjajúceho sa už od **12. storočia na križovatke obchodných ciest**, si dodnes zachovalo svoju **urbanisticko-architektonickú štruktúru typického stredovekého mestského útvaru**. Dominantami sú **gotický Kostol sv. Ladislava** a **renesančná radnica** v strede námestia, ktoré spolu s meštianskymi domami vytvárajú jedinečnú atmosféru historického centra.

Rajec bol v minulosti významným regionálnym strediskom remesiel a obchodu a isté obdobie dokonca konkuroval Žiline. Napriek tomu, že význam Žiliny postupne rástol vďaka lepšiemu dopravnému prepojeniu, Rajec si dodnes uchoval **charakter malého historického mesta s pôvodnou dispozíciou a architektonickou hodnotou**.

V mestskej pamiatkovej zóne sa nachádzajú **meštianske obytné domy** (pôvodne renesančné, barokové a barokovo-klasicistické), **radnica zo 16. storočia** (v 18. storočí zbarokizovaná), **gotický Kostol sv. Ladislava** z 1. polovice 14. storočia a **Trojičný stĺp** z roku 1818.

V **Ústrednom zozname kultúrnych pamiatok SR** sú zapísané tieto objekty:

- Radnica
- Meštiansky dom – bývalý Mestský pivovar – dnešné Mestské múzeum
- Stará fara
- Kostol sv. Ladislava
- Trojičný stĺp
- Pamätník SNP

Mestské múzeum Rajec

Kultúrno-historickú zložku v meste významne reprezentuje **Mestské múzeum Rajec**, ktoré bolo založené v roku **1992** a sprístupnené verejnosti v roku **1993**. Nachádza sa v **historickej budove zo 17. storočia**, zapísanej v zozname národných kultúrnych pamiatok. Objekt bol v minulosti **renesančno-barokovým meštianskym domom a mestským pivovarom**.

Múzeum prešlo v posledných rokoch **modernizáciou a digitalizáciou expozícií**, pričom návštevníkom ponúka **národopisnú a prírodovednú stálu výstavu** doplnenú o **digitálny sprievodcovský systém**. Na budove sú umiestnené dve pamätné tabule a zachovala sa aj **vyrezávaná brána z dielne bratov Igondovcov** z počiatku 20. storočia. Múzeum pravidelne organizuje **výstavy, tvorivé dielne, vzdelávacie programy a regionálne podujatia**, čím prispieva k rozvoju kultúrneho turizmu.

Kultúrne podujatia a tradície

K tradičným kultúrnym podujatiam v meste patria **Rajecký jarmok**, **Rajecké hodové slávnosti (v rámci nich aj Rajecká retrojazda historických vozidiel)**, **Vianočné trhy** či **umelecké výstavy a koncerty,** organizované Mestom Rajec a miestnymi inštitúciami. Pravidelne sa konajú divadelné predstavenia rôzneho žánru, kino pod hviezdami v letnom období, kultúrne leto na námestí, súťaž vo varení fazuľovice – Rajecká vareška, fašiangy na námestí v Rajci, Rajecký športový deň, Deň detí a mnohé iné. Tieto akcie posilňujú komunitný život a lákajú aj návštevníkov z okolitých obcí a miest.

Kultúrno-historické atraktivity v okolí mesta

Rajec je zároveň **východiskovým bodom pre poznávacie výlety** do okolitých lokalít, ktoré majú vysokú kultúrno-historickú a turistickú hodnotu. Medzi najvýznamnejšie patria:

- **Pamiatková rezervácia ľudovej architektúry Čičmany** – svetoznáme maľované drevenice so zachovanou ľudovou architektúrou a kultúrnym centrom prezentujúcim tradície regiónu.
- **Rajecká Lesná – pútnické miesto** s dreveným **Slovenským Betlehemom**, ktorý patrí medzi najväčšie svojho druhu v Európe.
- **Lietavský hrad** – druhá najväčšia hradná zrúcanina na Slovensku, sprístupnená turistickými chodníkmi a s nádhernými výhľadmi na Žilinskú kotlinu.
- **Náučný chodník „Okolím Rajeckého hradu“** a **vyhliadková veža Na Dubovej–Rajecký hrad)** – nová atraktivita regiónu, ktorá umožňuje návštevníkom panoramatický výhľad na Rajeckú dolinu a jej kultúrno-prírodné dominanty.
- **Historické jadro kúpeľného mesta Rajecké Teplice** – s kúpeľnými domami, secesnou architektúrou a parkom so sochami, predstavuje významnú súčasť kúpeľného turizmu v regióne.

- **Ekoskanzen Gazdovský dvor** v Čičmanoch – interaktívny skanzen prezentujúci tradičné poľnohospodárstvo, remeslá a vidiecky život regiónu

2.11.2 Analýza sekundárnej ponuky

Sekundárnu ponuku v cestovnom ruchu tvorí:

- **supraštruktúra cestovného ruchu** (ubytovacie a stravovacie zariadenia), ktorú využívajú prevažne účastníci cestovného ruchu,
- **infraštruktúra cestovného ruchu** (turistické informačné kancelárie, cestovné agentúry, zmenárne, orientačný a propagačný systém, doplnkové služby),
- **všeobecná infraštruktúra** (športovo-rekreačné zariadenia a aktivity, kultúrno-spoločenské zariadenia, organizované podujatia, dopravná infraštruktúra), ktorú využívajú obyvatelia mesta i návštevníci regiónu.

Sekundárna ponuka predstavuje významný faktor v procese formovania turistickej destinácie, pretože určuje **úroveň služieb, komfort a celkovú kvalitu pobytu**. Mesto Rajec disponuje základnou sieťou ubytovacích a stravovacích zariadení, doplnenou o rozvíjajúcu sa športovo-rekreačnú a kultúrnu infraštruktúru, ktorá vytvára vhodné podmienky na **rozvoj mestského, poznávacieho, kultúrneho a športového turizmu.**

2.11.2.1 Ubytovacie zariadenia

V meste Rajec pôsobí niekoľko **menších penziónov, privátov a sezónnych ubytovacích zariadení**, ktoré poskytujú ubytovanie pre návštevníkov mesta, účastníkov podujatí či cykloturistov. Medzi najznámejšie patrí **Penzión Dubová**. Kapacity týchto zariadení sú zamerané najmä na krátkodobé pobyty, čo zodpovedá charakteru mesta ako menšej regionálnej destinácie v blízkosti kúpeľného centra Rajecké Teplice.

V posledných rokoch sa zvyšuje dopyt po **ubytovaní v súkromí, rodinných domoch a chalupách**, ktoré sú využívané počas víkendových pobytov a sviatkov. Tento trend podporuje rozvoj **vidieckeho a zážitkového turizmu**, spojeného s lokálnou gastronómiou a prírodným prostredím

2.11.2.2 Stravovacie zariadenia

Rajec ponúka **rôznorodé možnosti občerstvenia a stravovania** – od tradičných reštaurácií cez pivárne až po sezónne občerstvenia. Medzi známe zariadenia patria P**enzión Dubová, Rajecká piváreň,** a rôzne **kaviarne a cukrárne v centre mesta**. Počas letnej sezóny je doplnená ponuka **sezónnych prevádzok pri kúpalisku Veronika** a v centre mesta.

V gastronómii sa čoraz viac uplatňuje **trend regionálnych surovín a tradičných receptúr**, čo vytvára potenciál pre rozvoj **gastro turizmu**. Mesto v spolupráci s podnikateľmi podporuje prezentáciu miestnych produktov a remeselných výrobkov na kultúrnych a spoločenských podujatiach.

.

2.11.2.3 Turistické informačné kancelárie a cestovné agentúry

Mesto Rajec, hoci má historický charakter a strategickú polohu v srdci Rajeckej doliny, nie je samostatným centrom cestovného ruchu. Jeho turistické aktivity sú prirodzene prepojené so širším územím **mikroregiónu Rajecká dolina**, ktorý zahŕňa mestá a obce **Rajecké Teplice, Čičmany, Rajeckú Lesnú, Fačkov, Kunerad a iné**. Cestovný ruch v Rajci je preto výrazne ovplyvnený ponukou a propagáciou týchto susedných destinácií, ktoré tvoria spoločný turistický priestor.

Turistické informačné služby

V samotnom meste Rajec pôsobí **malé informačné miesto v priestoroch Mestského múzea Rajec**, ktoré poskytuje základné turistické informácie, propagačné materiály o meste a okolí, ako aj informácie o podujatiach, ubytovaní a kultúrnych atrakciách. Okrem toho návštevníci môžu získať informácie o regióne prostredníctvom webovej stránky mesta, ako aj prostredníctvom **regionálneho portálu OOCR Rajecká dolina** (www.rajeckadolina.sk), ktorý plní funkciu online turistického centra.

V širšom regióne zabezpečuje informačné služby **Turistické informačné centrum (TIC) Rajecká Pohoda** v Rajeckých Tepliciach, ktoré funguje od roku **2003** ako **súkromná organizácia zapojená do siete slovenských informačných centier (AICES)**. Poskytuje komplexné služby v oblasti turizmu – informácie o ubytovaní, stravovaní, atrakciách a podujatiach, predaj suvenírov, máp a vstupeniek, sprostredkovanie sprievodcovských služieb, prenájom športových potrieb a propagáciu regiónu na výstavách a online platformách.

TIC Rajecká Pohoda sa venuje aj **tvorbe tematických turistických produktov**, napríklad „Po stopách histórie Rajeckej doliny“ alebo „Za remeslami a tradíciami regiónu“. Pre návštevníkov Rajca odporúča návštevu **mestského historického centra**, **Mestského múzea Rajec**, ako aj **kúpaliska Veronika**.

Cestovné agentúry

Na území mesta Rajec pôsobí **jedna cestovná kancelária**, ktorá sa orientuje najmä na **domáci a aktívny zahraničný cestovný ruch**. Okrem nej spolupracujú s miestnymi zariadeniami aj **externé agentúry zo Žiliny a Rajeckých Teplíc**, ktoré sprostredkúvajú ubytovanie, výlety a pobytové balíky v rámci Rajeckej doliny. Väčšie penzióny a súkromné ubytovania v Rajci zároveň samostatne zabezpečujú propagáciu svojich služieb prostredníctvom rezervačných portálov a sociálnych sietí.

Regionálna spolupráca a propagácia

Významnú úlohu v oblasti koordinácie, marketingu a propagácie regiónu plní **Oblastná organizácia cestovného ruchu (OOCR) Rajecká dolina**, založená v roku **2002** ako **verejno-prospešné združenie obcí, podnikateľov a organizácií pôsobiacich v cestovnom ruchu**. V súčasnosti združuje viac ako **16 členov**, vrátane mesta Rajec. Jej hlavným cieľom je **rozvoj a propagácia Rajeckej doliny ako jednotnej turistickej destinácie**, zlepšovanie informovanosti návštevníkov, tvorba spoločnej marketingovej identity a realizácia projektov podporujúcich rozvoj infraštruktúry cestovného ruchu.

OOCR Rajecká dolina sa dlhodobo usiluje o **zriadenie plnohodnotného turisticko-informačného centra v Rajci**, ktoré by posilnilo pozíciu mesta ako dôležitého bodu na mape Rajeckej doliny a poskytlo komplexné služby pre domácich aj zahraničných návštevníkov.

2.11.2.4 Organizované podujatia

Organizované podujatia predstavujú dôležitú súčasť kultúrneho a spoločenského života mesta Rajec. Sú nielen hlavným motívom návštevy mesta pre jednodňových turistov, ale aj atraktívnym doplnkom pobytov pre dlhodobejších návštevníkov a domácich obyvateľov.

Mesto Rajec pravidelne organizuje **rozmanité kultúrne, športové a spoločenské akcie**, ktoré zvyšujú jeho atraktivitu, podporujú komunitný život a prispievajú k propagácii mesta a regiónu Rajeckej doliny.

Rajecký maratón, Rajecký jarmok Najvýznamnejším podujatím je **Veľký Rajecký deň**, konajúci sa **každoročne v druhej augustovej sobote**. Organizátorom je **Mesto Rajec** v spolupráci s **Maratón klubom Rajec**. Jeho súčasťou je **Rajecký maratón a Rajecký jarmok**. Rajecký maratón jejeden z najstarších a najprestížnejších bežeckých maratónov na Slovensku. Prvý oficiálny ročník sa uskutočnil už v roku **1984**. Podujatie ponúka bohatý sprievodný kultúrny program – koncerty, remeselné trhy, ochutnávky regionálnych špecialít a aktivity pre deti. Podujatie má nielen športový, ale aj kultúrny a spoločenský rozmer a patrí medzi hlavné symboly mesta

Pretekári si obľúbili trať vedúcu malebnou **Rajeckou dolinou** pre jej krásne prostredie, kvalitnú organizáciu a výbornú divácku kulisu, ktorú oceňujú aj zahraniční účastníci. Maratón si udržiava povesť jedného z **najlepšie organizovaných bežeckých podujatí na Slovensku** a každoročne priláka stovky bežcov z domova i zo zahraničia.

.

Ďalšie kultúrne a spoločenské akcie

Počas roka sa v meste organizuje celý rad podujatí určených rôznym vekovým a záujmovým skupinám – **Detský karneval, Deň matiek, Deň detí, Deň Zeme, Deň šedín a kvetín, Mikuláš na námestí, Živý Betlehem či vítanie Nového roka**. Ďalej **Rajecký jarmok**, **Rajecké hodové slávnosti**, **Vianočné trhy** či **umelecké výstavy a koncerty organizované aj v spolupráci so Základnou umeleckou školou a ostatnými školami**.(Rajecká hudobná jar, Festival jazykov, Frívaldského prírodovedná ilustrácia, a.i.). Pravidelne sa konajú divadelné predstavenia rôzneho žánru, kino pod hviezdami v letnom období, kultúrne leto na námestí, súťaž vo varení fazuľovice – **Rajecká vareška, fašiangy na námestí, Rajecký športový deň**, a mnohé iné.

Mestská knižnica organizuje aj **remeselné dielne, Noc s Andersenom, improligy, čitateľské a vzdelávacie aktivity pre deti v** knižnici.

2.11.2.5 Športové a iné akcie

Rajec ponúka široké možnosti športového vyžitia a aktívneho oddychu, ktoré sú dôležitým prvkom sekundárnej ponuky cestovného ruchu. Ich rozvoj prispieva nielen k zvyšovaniu kvality života obyvateľov, ale aj k rozvoju **športového a rekreačného turizmu**.

Kúpalisko Veronika

Dominantným športovo-rekreačným areálom mesta je **termálne kúpalisko Veronika**, ktoré sa nachádza na južnom okraji Rajca. Areál s rozlohou približne **55 000 m²** a **vodnou plochou 2 200 m²** patrí medzi najväčšie zariadenia svojho druhu na severnom Slovensku. Kúpalisko ponúka množstvo atrakcií – **päťdráhovú šmýkačku, tobogán, detské bazény a ihriská**, a kapacitu až **1 000 parkovacích miest**.

Okrem letného kúpania od júla do septembra poskytuje na objednávku aj **ubytovanie v turistickej ubytovni**, **reštauráciu, pizzériu, kaviareň a bar**, pričom priestory areálu sú využívané aj na **svadby, firemné akcie, detské tábory, diskotéky a silvestrovské oslavy**. K dispozícii sú aj športoviská

pre **plážový volejbal, minigolf, basketbal a stolný tenis**, ktoré zvyšujú atraktivitu zariadenia pre športových nadšencov.

Turistika a cykloturistika

Mesto Rajec a jeho okolie ponúkajú viacero možností pre pešiu turistiku a cykloturistiku. Medzi najobľúbenejšie trasy patria:

- **Sedlo Patúch – Žibrid – Jasenové – Dubová – Rajec**,
- **Náučný chodník „Okolím Rajeckého hradu“**,
- **Cyklotrasy**: Rajec – Kamenná Poruba (9 km), Žilina – Rajec (28 km), Rajec – Rajecké Teplice – Poluvsie (14 km).

Vrchol **Žibrid (867 m n. m.)**, najvyšší bod Súľovských skál, ponúka panoramatický výhľad na celú Rajeckú dolinu a je obľúbeným cieľom turistov. Sieť značených chodníkov a cyklotrás umožňuje aktívne objavovanie prírody a spája Rajec s atraktívnymi lokalitami ako Súľovské skaly, Rajecká Lesná či Čičmany.

Športové kluby a podujatia

Okrem rekreačných zariadení pôsobí v meste viacero **športových klubov** – napríklad **Maratón klub Rajec**, **Futbalový klub FK Rajec**, **tenisový a stolnotenisový klub**, **šachový klub** a ďalšie. Ich činnosť prispieva k rozvoju športovej komunity, podpore mladých talentov a propagácii mesta prostredníctvom organizovania súťaží a turnajov

Tabuľka č. 15: Prehľad športových a iných klubov a združení v meste Rajec

Športové kluby	Nešportové kluby
Šachový klub Futbalový klub Rajec Kynologický klub Rajec Maratón klub Rajec Stolnotenisový klub Rajec Tenisový klub Rajec	OZ Rajecká Stonožka OZ Aplauz OZ Medveďák OZ Aktívny park OZ Lackovci OZ Tilia OZ Arcus OZ Šport spája Jednota dôchodcov Miestny spolok červeného kríža Slovenský rybársky zväz MsO Žilina, ObO Rajec Slovenský zväz chovateľov poštových holubov Slovenský zväz telesne postihnutých Slovenský zväz záhradkárov OZ Znalosť ZO Slov.zväzu včelárov OZ Paletka OZ Mladý podnikavec ZO zväz protifašistických bojovníkov, eRko, Rodinné centrum Paletka

Zdroj: údaje mesta

2.12 Životné prostredie

2.12.1 Ovzdušie

Kvalita ovzdušia na území mesta Rajec je vo všeobecnosti **relatívne priaznivá**. Na rozdiel od priemyselne intenzívnych oblastí Žilinského kraja patrí Rajec medzi **menej zaťažené územia**, a to vďaka **menšiemu podielu ťažkého priemyslu**, **rozptýlenej zástavbe**, ako aj **dobrým klimatickým a veterným podmienkam**, ktoré napomáhajú prirodzenému rozptylu škodlivín.

Zdroje znečistenia ovzdušia

Medzi hlavné faktory ovplyvňujúce kvalitu ovzdušia patria:

- **cestná doprava**,
- **lokálne vykurovanie domácností**,
- **menšie priemyselné prevádzky a technologické zdroje**,
- **poľnohospodárske činnosti** (najmä chov hospodárskych zvierat).

V zimných mesiacoch sa na zhoršení kvality ovzdušia môže podieľať **vykurovanie tuhými palivami**, hoci mesto je **z veľkej časti plynofikované**, čo významne prispieva k znižovaniu emisií prachu a oxidu siričitého. Znečistenie ovzdušia je teda **lokálne a sezónne**, pričom najväčšia záťaž vzniká počas obdobia teplotných inverzií a bezvetria.

Z významnejších lokálnych zdrojov možno spomenúť **KFTS, s. r. o. ,Vinuta s.r.o., ROSS, Euroenterprise s.r.o., Agroregión Rajec, Dolkam Šuja a.s.** a ďalšie menšie technologické prevádzky. Tieto subjekty sú pravidelne monitorované v súlade s platnou legislatívou o ochrane ovzdušia a z hľadiska objemu emisií nepredstavujú výrazné riziko pre kvalitu životného prostredia.

Doprava a ovzdušie

Z hľadiska dopravy má na kvalitu ovzdušia v meste **najväčší vplyv tranzitná doprava** vedená po **ceste I/64 (Žilina – Rajec – Prievidza)** a **ceste II/517**. K lokálnemu zvýšeniu koncentrácie oxidov dusíka a prachových častíc dochádza najmä počas **dopravných špičiek** a v letných mesiacoch v čase zvýšeného turistického ruchu. Tento vplyv je však **krátkodobý a priestorovo obmedzený**, predovšetkým na okolie hlavných komunikácií.

V posledných rokoch sa pozitívne prejavuje **modernizácia vozového parku, prechod na elektromobilitu a alternatívne palivá, podpora cyklodopravy a rozvoj peších trás**, čo prispieva k postupnému zlepšovaniu kvality ovzdušia v meste.

Celkové hodnotenie

Rajec možno hodnotiť ako **mesto s nízkym stupňom znečistenia ovzdušia**, kde prevažujú **lokálne a sezónne zdroje emisií**. Do budúcnosti je vhodné podporovať opatrenia zamerané na:

- **ďalšie znižovanie emisií z vykurovania** (podpora obnovy zdrojov tepla a prechodu na obnoviteľné zdroje),
- **zlepšovanie dopravnej infraštruktúry a parkovania**,
- **rozvoj cyklotrás a peších komunikácií**,
- **zeleň ako prirodzený filter prachu a hluku**.

Kvalitné a čisté ovzdušie zostáva jednou z hlavných predností Rajca ako **príjemného miesta na život a rekreáciu** v prostredí Rajeckej doliny.

2.12.2 Vodné zdroje

Územie mesta Rajec patrí z hľadiska kvality vôd medzi **relatívne menej znečistené oblasti**. Voda je významným prvkom krajiny Rajeckej doliny, ktorý ovplyvňuje nielen ekologickú stabilitu územia, ale aj jeho rekreačný a hospodársky potenciál. Na kvalitu povrchových a podzemných vôd majú vplyv **prírodné podmienky, geologické podložie** a **činnosť človeka**, najmä poľnohospodárstvo, doprava a komunálne odpadové vody.

Povrchové vody

Hlavným vodným tokom v území je **rieka Rajčanka**, ktorá preteká mestom a tvorí dôležitú os hydrologického systému Rajeckej doliny. Kvalitu povrchových vôd ovplyvňuje najmä **geologické podložie**, z ktorého voda prijíma minerálne látky, a z externých faktorov **bodové a plošné zdroje znečistenia**.

Medzi bodové zdroje patrí najmä **verejná kanalizácia mesta**, ktorá je síce potenciálnym zdrojom znečistenia, avšak vďaka jej existencii a funkčnosti dochádza k **minimalizácii únikov znečisťujúcich látok do povrchových vôd**. Riziko dočasného zhoršenia kvality vody môže vzniknúť **v čase silných zrážok** alebo pri **odľahčovacích komorách**, keď dochádza k zmiešaniu odpadových a dažďových vôd.

Plošné zdroje znečistenia súvisia predovšetkým s **poľnohospodárskou činnosťou** v okolí vodných tokov – ide o **splachy hnojív, pesticídov a eróziu pôdy**. V súčasnosti však vplyv týchto zdrojov postupne klesá v dôsledku **legislatívnych opatrení, prísnejších noriem hospodárenia** a **zvyšujúceho sa environmentálneho povedomia poľnohospodárov**.

Podzemné vody

Podzemné vody majú v území Rajca **dobrú kvalitu** a sú významným zdrojom pitnej vody. Najviac sú ovplyvnené v oblasti **alúvia rieky Rajčanky**, kde dochádza k **prirodzenej infiltrácii vody z povrchových tokov**. Riziko znečistenia je spojené s **intenzívnym využívaním územia na hospodárske účely**, no celkové zaťaženie možno označiť za **nízke až mierne**.

Vďaka existujúcej kanalizačnej sieti, zlepšenej odpadovej infraštruktúre a environmentálnym opatreniam sa **kvalita podzemných vôd dlhodobo zlepšuje**. Mesto Rajec je zároveň **napojené na verejný vodovodný systém**, ktorý zabezpečuje zásobovanie obyvateľstva kvalitnou pitnou vodou z regionálnych zdrojov.

2.12.3 Pôdy

Pôdny fond na území mesta Rajec je **z hľadiska kvality aj miery zaťaženia priaznivý**. Územie sa vyznačuje **nekontaminovanou pôdou** s dobrými agroekologickými podmienkami a **dostatočnou ekologickou stabilitou**, aj napriek dlhodobému poľnohospodárskemu využívaniu.

Charakter pôd

Na území katastra sa vyskytujú najmä **hnedozeme a kambizeme**, ktoré sú typické pre podhorské oblasti severozápadného Slovenska. Tieto pôdy majú **strednú až dobrú úrodnosť**, priaznivé fyzikálne vlastnosti a sú vhodné na pestovanie obilnín, krmovín a trávnych porastov. V nivných polohách

Rajčanky sa miestami vyskytujú **fluvizeme (nivné pôdy)**, ktoré sú úrodné, ale citlivejšie na znečistenie a zamokrenie.

Využitie pôdy

Pôdy v katastri mesta Rajec sú využívané **kombinovane** – časť poľnohospodársky, časť lesohospodársky. Významný podiel zaberajú **trvalé trávne porasty** a **orná pôda**, pričom zastúpené sú aj **záhradkárske a rekreačné plochy** v blízkosti zastavaného územia. Lesné pôdy sa nachádzajú najmä v severnej a západnej časti katastra, kde plnia aj **ochrannú a vodohospodársku funkciu**.

Ohrozenie pôd

Územie Rajca patrí do oblasti so **stredným rizikom vzniku svahových deformácií**, ktoré môžu vznikať najmä po intenzívnych zrážkach. Potenciálne ohrozené sú predovšetkým **strmšie svahy**, na ktorých sa však prevažne nachádzajú **trvalé trávne porasty a lesy**, ktoré prirodzene **zabraňujú erózii pôdy** a stabilizujú reliéf krajiny.

Medzi ďalšie faktory, ktoré môžu pôdy ovplyvniť, patrí **znečistenie z poľnohospodárskej činnosti**, nadmerné používanie chemických hnojív či **erozívne procesy spôsobené nevhodným obrábaním pôdy**. V súčasnosti je však **poľnohospodárske hospodárenie viac regulované**, pričom dôraz sa kladie na **šetrné spôsoby obrábania, osevné postupy a udržiavanie zatrávnených plôch.**

2.12.4 Ochrana prírody a krajiny

Územie mesta Rajec sa nachádza v **južnej časti Rajeckej doliny**, obklopené hodnotným prírodným prostredím s vysokou ekologickou stabilitou a estetickou hodnotou krajiny. Napriek tomu, že priamo na území katastra **nie je vyhlásené žiadne veľkoplošné chránené územie** (národný park ani chránená krajinná oblasť), príroda Rajca je významne ovplyvnená **blízkosťou Lúčanskej Malej Fatry** a **okolím prírodnej rezervácie Šujské rašelinisko**, ktorá predstavuje unikátny ekosystém s bohatým výskytom chránených rastlín a živočíchov.

Z hľadiska ochrany prírody **celé územie mesta patrí do I. stupňa ochrany**, avšak v jeho širšom okolí sa nachádzajú viaceré **maloplošné chránené územia a genofondové lokality**, ktoré majú význam pre zachovanie biodiverzity Rajeckej doliny.

Chránené územia a prírodné hodnoty

Najbližším chráneným územím je **Prírodná rezervácia Šujské rašelinisko** so **4. stupňom ochrany**, ktorá leží v katastrálnom území obce Rajecká Lesná, susediacej s Rajcom. Ide o **významnú mokraď** európskeho významu s výskytom druhov viazaných na vlhké rašeliniskové biotopy a vážok.

Na území Rajca sa nachádza **chránený prírodný výtvor – lipa veľkolistá (Tilia platyphylla)** v areáli evanjelického cintorína. Strom dosahuje výšku približne **26 metrov**, obvod kmeňa **378 cm** (merané vo výške 1,3 m) a vek sa odhaduje na **približne 250 rokov**. Jeho ochranné pásmo má rozlohu **113 m²**. Tento solitér predstavuje významný krajinotvorný a kultúrny prvok, ktorý dotvára charakter historického prostredia mesta.

2.12.4.1 Vybrané prvky a lokality rešpektované územným plánom mesta Rajec

Prvky s navrhovanou alebo existujúcou legislatívnou ochranou

- Malá Fatra – územie zahrnuté do národného zoznamu navrhovaných chránených vtáčích území (nCHVÚ 013 Malá Fatra),
- Lúčanská Malá Fatra – návrh na vyhlásenie chránenej krajinnej oblasti (CHKO),
- Chránený prírodný výtvor Lipa veľkolistá (Tilia platyphylla) – evanjelický cintorín, ochranné pásmo 113 m².

Prvky územného systému ekologickej stability (ÚSES)
V území Rajca a jeho širších väzieb sú prítomné nadregionálne a regionálne biocentrá a biokoridory, ktoré vytvárajú ekologickú kostru krajiny:
Nadregionálne biocentrá:

- Nrbc 4 – Strážov – Sádecké vrchy

Regionálne biocentrá:

- Rbc 33 – Šujské rašelinisko a Rajčanka
- Rbc 35 – Oselná

Nadregionálne biokoridory:

- Nrbk 6 – Prepojenie hrebeňom Lúčanskej Malej Fatry

Regionálne biokoridory:

- Rbk 18 – Vodný tok a niva Rajčanky
- Rbk 19 – Prepojenie Súľovské skaly – Strážovské vrchy
- Rbk 22 – Ekotón Lúčanskej Fatry

Genofondové lokality podľa RÚSES okresu Žilina
V katastri Rajca a jeho blízkom okolí sa nachádza viacero lokalít s výskytom chránených a ohrozených druhov rastlín a živočíchov, napríklad:

- Niva Čierňanky – mokraď s výskytom ohrozených druhov rastlín,
- Rybník – Košiare (Rajec) – komplex biotopov s vodnými a lúčnymi spoločenstvami, významná lokalita vodného vtáctva a motýľov,
- Borina pri Šujskom rašelinisku – suchý svah s borovicovým lesíkom, výskyt viacerých vzácnych druhov,
- Vlhké lúky pri Rajčanke – bohatý výskyt Trollius altissimus (pupkovník najvyšší),
- Vraniny – komplex mokraďných, skalných a lúčnych biotopov, významné hniezdisko vtáctva,
- Sokol – teplomilná nelesná vegetácia, hniezdisko sov,
- Oselná – zachovalé lesné spoločenstvá jedľobučín v hrebeňovej časti Lúčanskej Malej Fatry.

Lokality z MÚSES (miestny územný systém ekologickej stability)
Miestny ÚSES, spracovaný pre západnú časť katastra Rajca a územie Šuje, identifikoval viaceré ekologicky a krajinno-hodnotné biotopy:

- Šujské rašelinisko, Vraniny a Rybník (Rajec) – kľúčové mokraďné územia,
- Terasy za Baranovským krížom, Bôrje a Kroviny pri Hučiaku – významné biotopy s výskytom borovice lesnej,
- Židovský a evanjelický cintorín – biotopy s výskytom starých stromov a hniezd vtáctva,
- Dubová, Dolinka (Hvojtová), Turbínsky jarok a brehové porasty Rajčanky – územia s pestrou štruktúrou vegetácie a výskytom teplomilných druhov,
- Sady pri cintorínoch, parčík na Partizánskej ulici a záhradkárska osada – menšie, ale významné mestské biotopy, ktoré prispievajú k ekologickej stabilite intravilánu

2.12.5 Odpady

Systém nakladania s odpadmi v meste Rajec je v súlade s princípmi **udržateľného rozvoja a obehového hospodárstva**, pričom cieľom mesta je predchádzanie vzniku odpadu, **zníženie množstva skládkovaného odpadu** a **zvýšenie miery separácie a recyklácie**.

Spôsob zneškodňovania odpadu

Väčšina komunálneho odpadu z územia mesta sa v súčasnosti **zneškodňuje skládkovaním**, keďže v okrese Žilina sa nenachádza zariadenie na energetické využitie (spaľovanie) odpadu. Odpad sa vyváža na **Skládku odpadov Rajec**, ktorej prevádzkovateľom je **Skládka odpadov rajeckého regiónu,** združenie.

Mesto priebežne rieši aj problém **nelegálnych skládok odpadu**, ktoré sa sporadicky objavujú na okrajoch intravilánu, v poľných prístupových cestách a pri vodných tokoch. Tieto miesta sú pravidelne monitorované a odpad je odstraňovaný v rámci **jarných a jesenných čistiacich akcií** organizovaných mestom a dobrovoľníkmi.

Organizácia zberu a zvozu

Zber a odvoz komunálneho odpadu zabezpečuje Mesto Rajec externou spoločnosťou. Vyzberané druhotné suroviny sú spracovávané v **zbernom dvore Združenia obcí Rajecká dolina**, ktorý slúži ako spoločné zariadenie pre triedenie a dočasné uskladnenie odpadov pred ich ďalším zhodnotením.

Mesto v posledných rokoch rozšírilo kapacity pre zber a triedenie jednotlivých zložiek komunálneho odpadu a podporuje **aktívnu účasť obyvateľov na separácii**.

Systém separovaného zberu

Na území mesta Rajec funguje viacero foriem separovaného zberu:

- **Vrecový systém zberu** – využívaný v individuálnej bytovej zástavbe. Umožňuje triediť všetky druhy obalových odpadov:
  - plasty,
  - kovy,
  - sklo,
  - papier
  - viacvrstvové kombinované obaly (VKM), kompozitné materiály.
- **Kontajnerový systém zberu** – zavedený v komplexnej bytovej výstavbe, ale aj v niektorých častiach rodinných domov. Umožňuje separovať:
  - sklo,
  - papier,
  - plasty,
  - VKM,
  - kovy
  - šatstvo.

  Kontajnery na triedený zber sú umiestnené v blízkosti kontajnerov na zmesový komunálny odpad, čo zvyšuje dostupnosť a pohodlie pre obyvateľov.
- **Zberný dvor** – mesto prevádzkuje zberný dvor, kam môžu obyvatelia bezplatne alebo za poplatok odovzdať:
  - papier, plasty, sklo, VKM a kovy,
  - drobný stavebný a objemný odpad,
  - elektroodpad, použité batérie, pneumatiky,
  - odpady s obsahom škodlivín (farby, oleje, žiarivky, chemikálie).

- **Skládka odpadov** slúži na ukladanie zmesového komunálneho odpadu.

Prevencia a recyklácia

Mesto Rajec sa dlhodobo snaží o **znižovanie množstva komunálneho odpadu** prostredníctvom:

- **osvetových aktivít** zameraných na separáciu a recykláciu,
- **zberu biologicky rozložiteľného odpadu (BRO)**, ktorý je spracovávaný kompostovaním,
- **zberu nebezpečných zložiek komunálneho odpadu** formou mobilného zberu,

V rámci svojho odpadového hospodárstva mesto zabezpečuje **zber a recykláciu** týchto zložiek:

- papier a lepenka,
- sklo,
- plasty,
- kovy,
- biologicky rozložiteľný komunálny odpad zo záhrad,
- biologicky rozložiteľný kuchynský a reštauračný odpad,
- drobné stavebné odpady,
- pneumatiky,
- elektroodpad,
- odpad s obsahom škodlivín,
- textil a odpadový textil,
- použité jedlé oleje a tuky.

2.13 Rajec – Slovenské brundtlandské mesto

Projekt **Brundtlandské mesto** nesie meno podľa nórskej premiérky **Gro Harlem Brundtlandovej**, ktorá ako predsedníčka **Svetovej komisie OSN pre životné prostredie a rozvoj** (1983 – 1987) formulovala princípy **udržateľného rozvoja** a v roku 1987 publikovala tzv. **Brundtlandovu správu – Naša spoločná budúcnosť (Our Common Future)**. Dokument vyzýval krajiny sveta, aby rozvoj smeroval k rovnováhe medzi hospodárskym rastom, sociálnym pokrokom a ochranou životného prostredia.

V nadväznosti na tieto myšlienky bol Rajec v 90. rokoch vybraný ako **pilotné slovenské „Brundtlandské mesto“**, kde sa začali testovať princípy **energeticky efektívneho a environmentálne zodpovedného rozvoja miest**.

Prvá etapa projektu (1993 – 1998)

V rámci prvej etapy projektu sa mesto Rajec zapojilo do iniciatívy, ktorú koordinovali:

- **Slovenská energetická inšpekcia – Energetická agentúra (SEI-EA)**,

- **Ministerstvo životného prostredia SR**,
- **Ministerstvo hospodárstva SR**,
- **Ministerstvo dopravy, spojov a verejných prác SR**,
- **Mestský úrad Rajec**,
- **Obvodný úrad životného prostredia Rajec**,
- a členovia občianskeho združenia **EKOENERGIA**.

Cieľom bolo **znížiť spotrebu energie v meste** a **zlepšiť kvalitu ovzdušia** prostredníctvom modernizácie vykurovacích systémov.

V rámci opatrení bola:

- **nahradená kotolňa na tuhé palivo** novým zariadením na zemný plyn,
- **odpojené dve staré kotolne**, čím sa podstatne znížili emisie prachových častíc a oxidu siričitého,
- **zrealizované zateplenie bytového domu**, vďaka čomu sa znížila spotreba tepla o viac ako **50 % (cca 104 MWh ročne)**.

Tieto opatrenia predstavovali významný krok vpred k zlepšeniu energetickej efektívnosti a zníženiu environmentálnej záťaže mesta.

Druhá etapa – environmentálny a energetický manažment

Pokračovaním aktivít prvej fázy bolo zapojenie Rajca do projektu **„2. etapa Brundtlandského mesta“**, realizovaného v spolupráci s **Dánskym technologickým inštitútom** a **Slovenskou energetickou agentúrou (SEA)**. Hlavným cieľom druhej etapy bola implementácia **Environmentálneho a energetického manažérskeho systému (EEMS)**, ktorý umožňuje:

- systematicky monitorovať a vyhodnocovať spotrebu energií, vody a produkciu odpadu,
- stanovovať **dlhodobé aj krátkodobé ciele** v oblasti energetickej efektívnosti,
- integrovať zásady **environmentálnej politiky** mesta do všetkých oblastí mestského riadenia,
- aktívne zapájať **obyvateľov, školy, podnikateľov a organizácie** do environmentálnych iniciatív.

Zároveň sa začala realizovať **výchova a osveta v oblasti trvalo udržateľného rozvoja**, školenia zamestnancov samosprávy a obyvateľov v témach úspor energie, recyklácie odpadu a šetrného využívania zdrojov.

Pokračovanie filozofie projektu dnes

Myšlienky Brundtlandského projektu zostali v Rajci živé aj po skončení pôvodného programu. Mesto nadviazalo na jeho filozofiu prostredníctvom:

- **zvyšovania energetickej efektívnosti verejných budov** (zatepľovanie, výmena okien, modernizácia vykurovania),
- **rozvoja environmentálnej infraštruktúry** (plynofikácia, separovaný zber odpadov, ekologické osvetlenie),
- **prípravy projektov v oblasti obnoviteľných zdrojov energie**,

- **podpory ekologickej mobility a zelenej infraštruktúry**.

Rajec tak patrí medzi mestá, ktoré dlhodobo uplatňujú zásady **udržateľného mestského rozvoja**, pričom historický titul **„Slovenské brundtlandské mesto“** zostáva symbolom jeho záväzku k ochrane životného prostredia a zodpovednému hospodáreniu s energiami.

.

2.14 Analýza SWOT

SILNÉ STRÁNKY	SLABÉ STRÁNKY
PRIESTOROVÉ VYMEDZENIE	
▪ výhodná geografická poloha v blízkosti krajského mesta Žilina s dobrým napojením na hlavnú cestnú a železničnú sieť ▪ priaznivé prírodné podmienky pre bývanie, rekreáciu a rozvoj infraštruktúry ▪ atraktívne prírodné prostredie Rajeckej kotliny s vysokým podielom zelene a kvalitným životným prostredím ▪ výskyt termálneho prameňa využívaného v rekreačnom areáli Veronika ▪ vysoká lesnatosť katastra mesta (najmä v časti Rajec II) – ekologická stabilita územia ▪ prítomnosť významných zdrojov karbonatických hornín (vápence, dolomity) – potenciál pre stavebníctvo a priemysel ▪ vysoká estetická a biologická hodnota krajiny, blízkosť chránenej oblasti Malá Fatra a Strážovské vrchy ▪ existujúce dopravné napojenie (I/64, železnica Žilina–Rajec) a plánovaný východný obchvat mesta ▪ dobrá dostupnosť rekreačných a turistických lokalít (Rajecké Teplice, Čičmany, hrad Lietava, Rajecká Lesná)	▪ ▪ členitý reliéf územia – obmedzenie pre výstavbu a niektoré hospodárske aktivity ▪ čiastočne nevyhovujúca dopravná prepojenosť v smere východ – západ (Rajec – Domaniža – Považská Bystrica) ▪ absencia priameho napojenia na diaľničnú sieť (D1) – závislosť na dopravnej situácii v Žiline ▪ vysoké dopravné zaťaženie intravilánu tranzitnou dopravou (cesta I/64) ▪ nevyužitý potenciál polohy mesta pre rozvoj podnikateľských aktivít a logistiky ▪ nedostatočná mestská hromadná doprava a chýbajúce cyklospojenia v rámci mesta ▪ nevyužitý potenciál termálneho prameňa pre celoročné využitie (wellness, cestovný ruch)
INFRAŠTRUKTÚRA	
▪ dobrá napojenosť mesta na hlavnú dopravnú os Považia (cesta I/64 Žilina – Prievidza) ▪ prítomnosť regionálnej železničnej trate Žilina – Rajec, využívanej pre osobnú aj nákladnú dopravu ▪ dostupnosť letiska Žilina (Dolný Hričov) – potenciál pre rozvoj dopravných väzieb a	▪ nevyhovujúca kvalita viacerých miestnych komunikácií a chodníkov, najmä v okrajových častiach mesta ▪ vysoké zaťaženie centra mesta tranzitnou dopravou (cesta I/64) – negatívny vplyv na bezpečnosť a kvalitu života ▪ chýbajúce obchvatové riešenie a parkovacie kapacity v centrálnej zóne mesta

turizmu □ zapojenie mesta do Žilinského regionálneho integrovaného dopravného systému (IDS Žilina) □ územím mesta vedú viaceré značené turistické a cykloturistické trasy (napr. smerom na Lietavu, Rajecké Teplice a Rajeckú Lesnú) □ dobrá úroveň zásobovania pitnou vodou a funkčný systém verejnej kanalizácie s napojením na mestskú ČOV □ plne plynofikované územie mesta a občianska vybavenosť □ rozvinuté základné inžinierske siete (vodovod, elektrická energia, plyn, telekomunikačné pripojenie) □ stabilná infraštruktúra občianskej vybavenosti – školstvo, kultúra, šport a sociálne služby	□ □ absencia samostatných cyklistických komunikácií a nízka úroveň cyklistickej infraštruktúry □ nedostatok niektorých zdravotníckych a špecializovaných služieb priamo v meste □ čiastočne zastaraná technická infraštruktúra a potreba modernizácie sietí v starších častiach mesta
OBYVATEĽSTVO	
□ stabilný demografický trend □ značný podiel obyvateľov v produktívnom veku – priaznivá veková štruktúra pre trh práce □ vysoký podiel ekonomicky aktívneho obyvateľstva v porovnaní s regionálnym aj celoslovenským priemerom □ nízka miera nezamestnanosti a relatívne dobré pracovné uplatnenie v širšom regióne (Žilina, Rajecké Teplice, Bytča) □ dostupnosť kvalifikovanej pracovnej sily pre priemyselné, remeselné a služby orientované odvetvia □ stabilné sociálne prostredie a dobrá miera integrácie obyvateľov do komunitného života □ priaznivá miera migrácie – mesto je atraktívne pre nové obyvateľstvo zo širšieho okolia	□ klesajúci podiel obyvateľstva v predproduktívnom veku (detí a mládeže) □ dlhodobý trend starnutia populácie a zvyšujúci sa podiel obyvateľov v poproduktívnom veku □ prehlbovanie sociálnych rozdielov a nižšia dostupnosť bývania pre mladé rodiny □ odchod mladých a kvalifikovaných ľudí za vzdelaním a prácou mimo regiónu □ limitovaná ponuka voľnočasových a kultúrnych aktivít pre mladých a seniorov
HOSPODÁRSTVO A EKONOMICKÁ ZÁKLADŇA	
□ diverzifikovaná odvetvová štruktúra hospodárstva – kombinácia priemyslu, služieb, poľnohospodárstva a drobného podnikania □ stabilné podnikateľské prostredie a priaznivé podmienky pre malé a stredné podniky	□ nízka úroveň inovácií a technologického rozvoja miestnych podnikov □ obmedzená dostupnosť finančných zdrojov a kapitálu pre rozvoj podnikania □ nízka kúpyschopnosť obyvateľstva

relatívne dobrá dopravná dostupnosť k hospodárskym centrám (Žilina, Bytča, Prievidza) koncentrácia priemyselnej výroby v priemyselnej zóne mesta – vhodné územné zázemie pre ďalší rozvoj rastúci sektor služieb, najmä obchodu, remesiel, ubytovania a gastronómie existencia kvalifikovanej pracovnej sily a tradícia technicky zameraných povolaní členstvo mesta v regionálnych a tematických združeniach (Združenie obcí Rajecká dolina, OOCR Rajecká dolina, MAS Rajeckej doliny, Spoločný obecný úrad, Skládka odpadov Rajeckého regiónu) – podpora spolupráce a koordinovaného rozvoja zvyšujúci sa záujem podnikateľských subjektov o pôsobenie v meste a jeho okolí potenciál pre rozvoj lokálnej ekonomiky založenej na remeslách, cestovnom ruchu a službách	ovplyvňujúca dopyt po službách a tovaroch pretrvávajúce komplikované vlastnícke a pozemkové vzťahy brániace investíciám nedostatok niektorých druhov služieb, najmä špecializovaných, technických a zdravotných poľnohospodárstvo s nižšou produktivitou a pomalou transformáciou na moderné a ekologické formy hospodárenia slabšia propagácia mesta ako miesta vhodného pre podnikanie a investície závislosť od hospodárskeho vývoja v Žilinskom regióne
CESTOVNÝ RUCH	
vysoký prírodný, kultúrno-historický a ľudský potenciál pre rozvoj rôznych foriem cestovného ruchu atraktívna poloha v Rajeckej kotline v blízkosti kúpeľného mesta Rajecké Teplice, Malej Fatry a Strážovských vrchov prítomnosť termálnych vôd v katastri mesta a jeho okolí – predpoklad pre rozvoj wellness a rekreačného turizmu vysoká estetická a krajinárska hodnota okolia mesta – priaznivé podmienky pre oddych a šport zachovávanie regionálnych tradícií, folklóru a remesiel – kultúrna identita regiónu rozvinuté formy cestovného ruchu (rekreačný, športový, kultúrny, poznávací, vidiecky) existencia termálneho kúpaliska **Veronika** – hlavný rekreačný a turistický bod mesta dobrá dostupnosť turistických trás,	nevyužitý potenciál mesta a jeho okolia pre systematický rozvoj cestovného ruchu nedostatočná ponuka ubytovacích a stravovacích zariadení, najmä v kategórii stredného a vyššieho štandardu chýbajúce doplnkové služby a zážitkové produkty (napr. tematické trasy, kultúrne podujatia, športové a rodinné aktivity) nedostatočná propagácia mesta ako samostatnej turistickej destinácie v rámci regiónu aj Slovenska výrazná sezónnosť návštevnosti – nízke využitie kapacít mimo letného obdobia nevyvážený pomer medzi cenou a kvalitou poskytovaných služieb absencia turistického informačného centra priamo v meste slabšia spolupráca medzi samosprávou, podnikateľmi a organizáciami cestovného ruchu chýbajúce prepojenie kultúrnych a

cyklotrás a výletných lokalít (Lietava, Čičmany, Rajecká Lesná, Fačkovské sedlo) ☐ aktívna cezhraničná spolupráca a partnerstvá s mestami Czechowice-Dziedzice, Kęty, Krnov a Rýmařov – priestor pre rozvoj spoločných turistických produktov ☐ členstvo v **OOCR Rajecká dolina** a prepojenie na regionálne marketingové aktivity	prírodných atrakcií do jednotnej ponuky
ŽIVOTNÉ PROSTREDIE	
☐ relatívne nízke znečistenie ovzdušia a priaznivé klimatické podmienky v Rajeckej kotline ☐ nízka kontaminácia pôd a priaznivý stav prírodného prostredia ☐ vysoký podiel zelene a lesných porastov v katastri mesta – ekologická stabilita územia ☐ zabezpečený systém zberu komunálneho odpadu a jeho likvidácia v regionálnej skládke Rajeckého regiónu ☐ dlhodobo fungujúci **separovaný zber odpadov** s postupne rastúcou mierou triedenia ☐ aktívna environmentálna politika mesta zameraná na znižovanie energetickej náročnosti a podporu ekologických opatrení ☐ mesto **Rajec – Brundtlandské mesto** – priekopnícke aktivity v oblasti energetickej efektívnosti, obnoviteľných zdrojov a trvalo udržateľného rozvoja ☐ existencia environmentálne orientovaných vzdelávacích a komunitných aktivít (školy, OZ, MAS Rajeckej doliny) ☐ zachovalé prírodné prostredie vhodné pre rekreáciu, šport a turizmus	☐ výskyt nepovolených skládok odpadu v okrajových častiach mesta a v blízkosti lesných porastov ☐ recyklácia odpadov je ekonomicky, technicky aj organizačne náročná – potreba modernej infraštruktúry ☐ nedostatočné využívanie obnoviteľných zdrojov energie v domácnostiach a verejných objektoch ☐ nedostatok zelenej a modrej infraštruktúry v zastavanom území (retenčné plochy, dažďové záhrady, vodozádržné opatrenia) ☐ absencia komplexného monitoringu kvality životného prostredia na lokálnej úrovni ☐ vyššia hluková a emisná záťaž v centrálnej zóne mesta spôsobená tranzitnou dopravou ☐ nepostačujúca environmentálna výchova a osveta obyvateľov v oblasti triedenia odpadu a ochrany prírody
VEREJNÁ VYBAVENOSŤ, SOCIÁLNE SLUŽBY A KVALITA ŽIVOTA	
☐ dobrá dostupnosť základných a materských škôl, modernizované priestory ☐ kvalitná kultúrna a športová infraštruktúra (kultúrny dom, športový areál, kúpalisko Veronika, futbalový štadión) ☐ aktívny komunitný a spolkový život,	☐ chýbajúce zariadenia sociálnych služieb pre seniorov a zdravotne znevýhodnených ☐ nedostatok moderných športových a kultúrnych priestorov vyššieho štandardu ☐ nerovnomerné pokrytie službami v okrajových častiach mesta

množstvo podujatí a tradícií ☐ rozvíjajúca sa sociálna infraštruktúra a podpora seniorov ☐ podpora voľnočasových aktivít detí a mládeže	☐ obmedzené finančné zdroje na modernizáciu a údržbu verejnej vybavenosti
SPRÁVA MESTA, ROZVOJ ÚZEMIA A PARTNERSKÁ SPOLUPRÁCA	
☐ skúsenosti mesta s prípravou a realizáciou projektov (Interreg, IROP, Envirofond, štátne dotácie) ☐ transparentné riadenie samosprávy a dobrá spolupráca so združeniami obcí (Rajecká dolina, MAS) ☐ dostupnosť územného plánu a plánovacej dokumentácie ☐ aktívne využívanie externých zdrojov financovania	☐ limitované personálne kapacity pre projektový manažment a implementáciu väčších investícií ☐ potreba systematickejšieho plánovania údržby a obnovy mestských budov ☐ chýbajúca dlhodobá stratégia pre digitalizáciu a inteligentné riadenie mesta (Smart City) ☐ obmedzená spolupráca medzi mestom, podnikateľmi a neziskovým sektorom

PRÍLEŽITOSTI	OHROZENIA
PRIESTOROVÉ VYMEDZENIE	
☐ rozvoj bývania a služieb v dôsledku atraktívnej polohy v zázemí Žiliny ☐ využitie kvalitného životného prostredia a prírodných hodnôt pre rozvoj agroturistiky, rekreácie a ekologického podnikania ☐ možnosť obnovy a revitalizácie nevyužitých mestských a priemyselných areálov ☐ zvyšovanie záujmu o bývanie mimo veľkých miest – rozvoj rezidenčnej funkcie Rajca ☐ podpora udržateľného územného rozvoja a zelených opatrení (zeleň, retenčné systémy, verejné priestranstvá) ☐ potenciál pre integrovaný územný rozvoj Rajeckej doliny	▪ nadmerný tlak na využívanie krajiny a znižovanie biodiverzity ▪ možné zhoršenie kvality ovzdušia a pôd pri raste dopravy a výroby ▪ necitlivá výstavba v krajinnom prostredí – strata vizuálnej a ekologickej hodnoty územia ▪ rozširovanie zástavby bez dostatočnej infraštruktúry a vybavenosti ▪ klimatické zmeny ovplyvňujúce vodný režim a stabilitu územia
INFRAŠTRUKTÚRA	
☐ dobudovanie diaľničného prepojenia D1 a severného obchvatu Žiliny – lepšia dostupnosť	☐ odklad alebo nedokončenie dopravných stavieb (obchvat, diaľnica)

mesta ☐ výstavba **cestného obchvatu Rajca** a modernizácia ciest I/64 a II/517 ☐ modernizácia železničnej trate Žilina – Rajec a jej integrácia do IDS Žilina ☐ rozvoj cyklistickej infraštruktúry a prepojenie s obcami Rajeckej doliny ☐ využívanie obnoviteľných zdrojov energie a znižovanie energetickej náročnosti budov ☐ rozširovanie optických a digitálnych sietí (Smart City prvky) ☐ rozvoj technickej infraštruktúry v priemyselnej zóne ☐ využitie eurofondov na rekonštrukciu kanalizácie a modernizáciu verejného osvetlenia	☐ zvyšujúca sa intenzita tranzitnej dopravy – negatívny vplyv na bezpečnosť a ovzdušie ☐ nepostačujúce finančné zdroje na údržbu miestnych komunikácií ☐ možné zániky menej vyťažených železničných spojov ☐ starnutie bytového fondu a rast nákladov na energie ☐ klimatické extrémy (veterné smršte, prívalové dažde) poškodzujúce infraštruktúru
OBYVATEĽSTVO	
☐ rozvoj kvalitného vzdelávania a celoživotného učenia ☐ zlepšenie zdravotníckych a sociálnych služieb prostredníctvom externých fondov ☐ rast životnej úrovne a návrat mladých rodín do regiónu ☐ digitalizácia verejných služieb – lepšia dostupnosť informácií ☐ rozvoj komunitných a dobrovoľníckych aktivít ☐ spolupráca škôl, samosprávy a podnikov pri podpore odborného vzdelávania	☐ pokles pôrodnosti a starnutie populácie ☐ odchod mladých, vzdelaných ľudí do väčších miest ☐ nerovnováha medzi počtom seniorov a ekonomicky aktívnych osôb ☐ sociálne rozdiely a riziko marginalizácie časti obyvateľov ☐ nízka motivácia nezamestnaných k opätovnému vstupu na trh práce
HOSPODÁRSTVO A EKONOMICKÁ ZÁKLADŇA	
☐ rozvoj environmentálne udržateľných technológií a zeleného podnikania ☐ diverzifikácia ekonomiky a podpora malých a stredných podnikov ☐ zvyšovanie atraktivity priemyselnej zóny a záujem investorov ☐ využitie regionálnych a európskych fondov na podporu inovácií a digitalizácie ☐ prepojenie hospodárskeho rozvoja s cestovným ruchom a službami	☐ hospodárske výkyvy a inflácia ovplyvňujúca lokálne podniky ☐ odchod kvalifikovanej pracovnej sily do väčších miest ☐ pretrvávajúce komplikované majetkové a pozemkové vzťahy ☐ nedostatok investícií do modernizácie a digitalizácie výroby ☐ nízka inovačná aktivita malých firiem ☐ byrokratické prekážky a administratívna záťaž pre podnikateľov

☐ posilnenie spolupráce medzi podnikateľmi a mestom (inkubátor, klaster) ☐ rast dopytu po lokálnych produktoch a remeslách	
CESTOVNÝ RUCH	
☐ čerpanie prostriedkov z európskych fondov na rozvoj turizmu a kultúrneho dedičstva ☐ prepojenie mesta na regionálne produkty cestovného ruchu (OOCR Rajecká dolina, Interreg projekty) ☐ obnova nevyužitých budov pre ubytovanie a služby ☐ rozvoj wellness, športových a zážitkových aktivít v meste a okolí ☐ propagácia mesta prostredníctvom digitálneho marketingu a tematických podujatí ☐ spolupráca s okolitými obcami a zahraničnými partnermi ☐ využitie termálneho prameňa na rozšírenie celoročnej ponuky ☐ rozvoj cyklo- a pešieho turizmu spojeného s prírodným a kultúrnym dedičstvom	☐ sezónnosť cestovného ruchu a nízka obsadenosť mimo leta ☐ konkurenčný tlak okolitých destinácií (Rajecké Teplice, Čičmany, Terchová) ☐ nedostatok investícií do modernizácie služieb a zariadení ☐ environmentálna záťaž pri nekoordinovanom rozvoji cestovného ruchu ☐ zánik tradičných foriem kultúry a remesiel v dôsledku komercionalizácie ☐ problémy s dopravou a parkovaním počas turistickej sezóny
ŽIVOTNÉ PROSTREDIE	
☐ rozšírenie separovaného zberu a znižovanie množstva komunálneho odpadu ☐ environmentálne vzdelávanie a zapájanie verejnosti do ekologických aktivít ☐ využitie fondov EÚ na obnoviteľné zdroje, energetické úspory a zelenú infraštruktúru ☐ zlepšenie kvality ovzdušia obchvatom mesta a znížením tranzitu ☐ revitalizácia mestských plôch a podpora modro-zelenej infraštruktúry ☐ podpora ekologickej dopravy (elektromobilita, cyklotrasy)	☐ zhoršovanie kvality ovzdušia v dôsledku intenzívnej dopravy ☐ rast rizika sucha, veterných kalamít a extrémnych zrážok ☐ nedostatok finančných prostriedkov na starostlivosť o zeleň a krajinu ☐ nelegálne skládky a nízka environmentálna zodpovednosť časti obyvateľov ☐ ústup biodiverzity a degradácia krajiny pri neriadenom územnom rozvoji ☐ riziko stagnácie environmentálnych projektov po ukončení dotačného obdobia
VEREJNÁ VYBAVENOSŤ A KVALITA ŽIVOTA	
☐ využitie európskych a národných fondov na obnovu a modernizáciu škôl, športových a kultúrnych objektov ☐ rozvoj sociálnych služieb pre seniorov a zraniteľné skupiny obyvateľstva	☐ nedostatok finančných zdrojov na údržbu a modernizáciu verejných budov ☐ rastúce prevádzkové náklady škôl a zariadení verejných služieb ☐ nedostatok kvalifikovaného personálu v

☐ budovanie komunitných centier, verejných parkov a oddychových zón ☐ digitalizácia služieb verejnej správy, zdravotníctva a vzdelávania ☐ spolupráca samosprávy, neziskového a súkromného sektora pri organizácii spoločenských a kultúrnych podujatí ☐ rozvoj moderných športových zariadení a verejných športovísk ☐ podpora dobrovoľníckych a medzigeneračných aktivít ☐ zlepšenie dopravnej dostupnosti verejných inštitúcií (škôl, úradov, zariadení sociálnych služieb)	školstve, zdravotníctve a sociálnych službách ☐ starnutie obyvateľstva a rast dopytu po sociálnej starostlivosti ☐ nepostačujúce kapacity materských škôl a zariadení pre seniorov ☐ nerovnomerná dostupnosť služieb v okrajových častiach mesta ☐ nízka miera zapájania obyvateľov do komunitného života
SPRÁVA MESTA A RIADENIE ROZVOJA (INŠTITUCIONÁLNA KAPACITA)	
☐ využitie skúseností mesta v projektovom manažmente a cezhraničnej spolupráci ☐ posilnenie ľudských kapacít mestského úradu a zavedenie moderných foriem riadenia ☐ digitalizácia procesov a implementácia konceptu Smart City Rajec ☐ prehlbovanie spolupráce v rámci Združenia obcí Rajecká dolina, MAS Rajeckej doliny a OOCR ☐ zvyšovanie transparentnosti a participácie verejnosti na rozhodovaní ☐ tvorba dlhodobej stratégie rozvoja mesta a aktualizácia územnoplánovacej dokumentácie ☐ spolupráca s vysokými školami, výskumnými inštitúciami a regionálnymi aktérmi ☐ zapájanie mladých ľudí do rozvojových iniciatív mesta	☐ limitované personálne a odborné kapacity samosprávy pre implementáciu väčších projektov ☐ rast administratívnej záťaže a legislatívnych povinností miest ☐ nedostatok koordinácie medzi samosprávami a štátnymi orgánmi ☐ riziko nevyužitia finančných možností EÚ fondov v novom programovom období ☐ odchod skúsených pracovníkov z verejnej správy do súkromného sektora ☐ nízka angažovanosť verejnosti v rozhodovacích procesoch ☐ nestabilita dotačných a legislatívnych rámcov pre samosprávy

3 ROZVOJOVÁ ČASŤ

3.1 Stratégia rozvoja

Táto kapitola predstavuje strategickú časť dokumentu a určuje základné smerovanie rozvoja mesta.

Vízia vyjadruje cieľový stav, ku ktorému mesto Rajec smeruje – je výsledkom analýzy východísk, zistených potrieb a potenciálu územia. Vyjadruje nielen želanú, ale aj reálne dosiahnuteľnú predstavu o budúcnosti mesta, pričom strategické priority a ciele Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja sú nástrojom jej naplnenia.

VÍZIA MESTA RAJEC

Rajec – moderné, živé a udržateľné mesto v srdci Rajeckej doliny, ktoré spája tradíciu s inováciou a ponúka kvalitný život pre všetky generácie.

Chceme, aby bol Rajec vnímaný ako:

- **zodpovedne a transparentne riadené mesto**, ktoré efektívne hospodári s verejnými zdrojmi a rozvíja spoluprácu v rámci regiónu Rajeckej doliny,
- **inovatívne a dynamicky sa rozvíjajúce centrum**, ktoré využíva svoj potenciál v oblasti priemyslu, služieb, cestovného ruchu a kultúry,
- **mesto pre ľudí** – bezpečné, zdravé, čisté a priateľské k obyvateľom i návštevníkom,
- **vzdelané a aktívne mesto**, ktoré podporuje tvorivosť, vzdelávanie a občiansku angažovanosť,
- **mesto s rešpektom k prírode a tradíciám**, ktoré chráni svoje kultúrne dedičstvo a rozvíja zeleň, verejné priestory a ekologické riešenia,
- **atraktívne miesto pre život, prácu a oddych**, ponúkajúce kvalitnú infraštruktúru, služby a pestrý spoločenský život.

Predkladané rozvojové zámery a ciele mesta **vychádzajú z objektívneho zhodnotenia súčasnej situácie**, zo silných stránok územia a z identifikovaných potrieb obyvateľov. Stratégia rozvoja mesta **nie je politickým dokumentom**, ale dlhodobým plánom, ktorý stavia na princípoch udržateľnosti, inkluzívnosti a transparentnosti. Preto je akceptovateľná pre všetky budúce vedenia mesta a tvorí základ kontinuálneho rozvoja Rajca bez ohľadu na politické cykly.

Predložená stratégia sa sústreďuje na **kľúčové oblasti identifikované v analytickej časti** dokumentu a reaguje na aktuálne výzvy aj budúce trendy. Zameriava sa na vytváranie podmienok pre trvalo udržateľný rozvoj, zvyšovanie kvality života, posilňovanie regionálnej identity a podporu ekonomickej vitality mesta.

Rozvoj mesta je **živý a dlhodobý proces**, ktorý odráža potreby jeho obyvateľov, podnikateľov a návštevníkov. Mesto Rajec vníma rozvoj ako **spoločnú zodpovednosť všetkých aktérov** – samosprávy, občanov, podnikateľov, neziskových organizácií a inštitúcií pôsobiacich v regióne.

V modernej spoločnosti sú mestá prirodzene vnímané ako **konkurenčné prostredie**, ktoré súťaží o obyvateľov, investorov i návštevníkov. Rajec preto bude dlhodobo smerovať k tomu, aby si udržal a posilnil svoju pozíciu **atraktívneho, udržateľného a spolupracujúceho mesta** – mesta, kde sa dobre žije, pracuje a podniká.

Hlavný cieľ PHSR

Vybudovať stabilné, moderné a atraktívne mesto, ktoré ponúka kvalitný život, rozvinuté služby a priateľské prostredie pre všetky generácie.

Hlavný cieľ PHSR	Vybudovať stabilné a atraktívne miesto pre život		
Oblasť	INFRAŠTRUKTÚRA	ĽUDSKÉ ZDROJE	EKONOMICKÝ ROZVOJ
Špecifické ciele PHSR	**Vytvoriť modernú a udržateľnú infraštruktúru podporujúcu rozvoj mesta, ekologickú mobilitu a energetickú efektívnosť**	**Rozvíjať vzdelanie, sociálne služby a komunitný život s cieľom zlepšiť kvalitu života a podporiť aktívne občianstvo**	**Posilniť konkurencieschopnosť miestneho hospodárstva, podporiť inovácie, malé podnikanie a efektívne využitie potenciálu mesta Rajec**

3.2 Program rozvoja

Táto kapitola predstavuje programovú časť dokumentu, ktorá rozvíja strategické ciele do konkrétnych priorít, opatrení a aktivít. V štruktúrovanej forme určuje kroky potrebné na realizáciu vízie mesta Rajec v jednotlivých oblastiach rozvoja.

OBLASŤ: INFRAŠTRUKTÚRA

CIEĽ: VYTVORIŤ MODERNÚ, EFEKTÍVNU A UDRŽATEĽNÚ INFRAŠTRUKTÚRU STIMULUJÚCU ROZVOJ MESTA A ZVYŠUJÚCU KVALITU ŽIVOTA JEHO OBYVATEĽOV.

Charakteristika oblasti

Pre celkovú atraktívnosť a kvalitu života v meste je rozhodujúce, aby **technická, dopravná a občianska infraštruktúra** bola komplexná, funkčná a environmentálne udržateľná. Rajec disponuje pomerne rozvinutou technickou infraštruktúrou – vodovodnou, kanalizačnou, plynárenskou a elektrickou sieťou. V mnohých prípadoch však ide o systémy, ktoré si vyžadujú **modernizáciu, rekonštrukciu alebo rozšírenie**.

Dôležitým rozvojovým smerom je **skvalitnenie dopravnej infraštruktúry**, a to nielen pre motorovú dopravu, ale aj pre **cyklistov, chodcov a verejnú dopravu**. S rastúcim počtom vozidiel rastie potreba riešiť **statickú dopravu** (parkovanie), kvalitu ciest a bezpečnosť premávky. Prioritou mesta je preto **postupné budovanie cyklotrás, chodníkov a bezbariérových prepojení** medzi jednotlivými časťami mesta a okolitými obcami Rajeckej doliny.

Z hľadiska budov a zariadení v správe mesta je cieľom ich **energetická modernizácia**, znižovanie prevádzkových nákladov a využívanie **obnoviteľných zdrojov energie**. Súčasťou tohto prístupu je aj **zelená infraštruktúra**, zadržiavanie dažďovej vody, výsadba stromov a podpora modro-zelených riešení.

Mesto má vhodné priestory pre **rozvoj bývania**, pričom kľúčová je spolupráca s vlastníkmi a investormi na zabezpečení technickej vybavenosti území. Kvalitu života výrazne ovplyvňuje aj **dostupnosť možností trávenia voľného času** – športové a rekreačné zariadenia, oddychové zóny a verejné priestory. Mesto sa preto zameriava na **rekonštrukciu existujúcich športovísk** a budovanie nových objektov, ktoré podporia komunitný a rodinný život.

Dôležitou súčasťou rozvoja je tiež **zlepšenie nakladania s odpadmi** – rozšírenie systému separácie, zvyšovanie environmentálneho povedomia a digitalizácia zberu údajov o odpadoch (smart senzory, zberové aplikácie).

Priorita 1: Rozvoj základnej infraštruktúry

Opatrenie 1.1: Rozvoj dopravnej infraštruktúry

Cieľ opatrenia:
Zabezpečiť modernú, bezpečnú a environmentálne šetrnú dopravnú infraštruktúru, ktorá podporuje mobilitu obyvateľov, prepojenie regiónu a rozvoj hospodárstva.

Aktivita 1.1.1: Vytvorenie koncepcie rozvoja dopravnej infraštruktúry

- Vytvorenie koncepcie rozvoja dopravy v nadväznosti na legislatívne zmeny, strategické dokumenty ŽSK a SR a nové potreby mesta.
- Zohľadnenie environmentálnych aspektov, bezpečnosti a bezbariérovosti dopravy.

Aktivita 1.1.2: Rozšírenie a rekonštrukcia cestnej infraštruktúry regionálneho významu

- Výstavba a dobudovanie obchvatu mesta I/64 (úsek Kľače – Šuja).
- Rekonštrukcia a modernizácia cesty II/517 (Rajec – Považská Bystrica).
- Zlepšenie dopravného napojenia mesta na nadradenú cestnú sieť (napr. budovanie odbočovacích pruhov, kruhových objazdov).
- Koordinácia s vyššími úrovňami samosprávy a Slovenskou správou ciest.

Aktivita 1.1.3: Budovanie cyklistických a peších prepojení

- Vybudovanie prepojenia Bystrická ulica – Rybník – Šuja – Partizánska – Rajec (zokruhovanie).
- Spracovanie koncepcie rozvoja prímestskej cyklistickej dopravy v Rajeckej doline.
- Realizácia cyklotrás s dôrazom na bezpečnosť, turizmus a dochádzkovú dopravu najmä smer Ďurčiná a Jasenové.

Aktivita 1.1.4: Rekonštrukcia cestnej infraštruktúry mestského významu

- Postupná rekonštrukcia miestnych komunikácií a mostných objektov.
- Budovanie nových premostení, lávok a prechodov pre peších.
- Revitalizácia chodníkov, verejných priestranstiev a schodísk s dôrazom na bezbariérovosť.
- Rekonštrukcia hlavných schodov na cintoríne a verejných prístupových ciest.

Aktivita 1.1.5: Modernizácia verejnej dopravy

- Rekonštrukcia a modernizácia autobusovej stanice (ako prestupového uzla v rámci IDS)
- Rekonštrukcia a modernizácia zastávok
- Zavedenie elektronických informačných tabúľ a koordinácia s vlakovou dopravou.
- Budovanie prestupových terminálov a parkovísk P+R (Park and Ride).

Aktivita 1.1.6: Revitalizácia železničnej stanice a okolia

- Rekonštrukcia a modernizácia železničnej stanice Rajec v spolupráci so ŽSR.
- Revitalizácia jej okolia pre dopravné, kultúrne a komunitné účely.
- Zlepšenie prepojenia železničnej stanice s centrom mesta (pešia a cyklo dostupnosť).

Aktivita 1.1.7: Rozvoj statickej dopravy

- Vybudovanie nových parkovacích kapacít (napr. parkoviská, garáže, P+R).

- Aktualizácia Analýzy dopravných vzťahov v meste Rajec v kontexte riešenia možností parkovania v meste.
- Zavádzanie moderných technológií parkovania (napr. senzory obsadenosti, SMS platby, mobilné aplikácie).

Aktivita 1.1.8: Revitalizácia historického centra a verejných priestorov

- Pokračovanie v projekte revitalizácie pamiatkovej zóny Rajec – II. etapa.
- Zlepšenie kvality povrchov, mobiliáru, zelene a estetickej hodnoty verejných priestranstiev.
- Podpora kultúrnych a spoločenských funkcií centra mesta.

Aktivita 1.1.9: Zlepšenie dopravnej bezpečnosti a mobility

- Inštalácia dopravno-bezpečnostných prvkov (inteligentné priechody, merače rýchlosti).
- Zvyšovanie bezpečnosti detí a seniorov v doprave.
- Podpora projektov trvalo udržateľnej mobility (Smart City riešenia, zdieľané bicykle, elektromobilita)

Opatrenie 1.2: Rozvoj občianskej infraštruktúry

Cieľ opatrenia:
Zabezpečiť modernú, funkčnú a dostupnú občiansku infraštruktúru, ktorá podporuje kvalitné životné podmienky, vzdelávanie, kultúru, zdravie a sociálne služby v meste Rajec.

Aktivita 1.2.1: Aktualizácia koncepcie rozvoja občianskej infraštruktúry

- aktualizácia koncepcie rozvoja mesta v oblasti hospodárskeho a sociálneho rozvoja v súlade s aktuálnou legislatívou a stratégiami ŽSK a SR.

Aktivita 1.2.2: Intenzifikácia a rozšírenie kapacít ČOV

- Implementácia technológií pre opätovné využitie vyčistenej vody a environmentálne šetrné spracovanie kalov.

Aktivita 1.2.3: Rekonštrukcia, modernizácia a rozširovanie kanalizačnej a vodovodnej siete

- Vybudovanie napojenia na kanalizáciu a vodovod pre nové obytné a rekreačné územia

  Postupná obnova starších úsekov vodovodu a kanalizácie s cieľom predísť únikom a zlepšiť tlakové pomery.

Aktivita 1.2.4: Regulačné a protipovodňové opatrenia

- V spolupráci so správcom toku zabezpečiť reguláciu toku rieky Rajčanky a rekonštrukciu existujúcich úsekov.
- V spolupráci so správcom toku zabezpečiť pravidelnú údržbu, čistenie a úprava brehov potokov Ďurčanka, Krivínka a Čierňanka.
- Využitie prírode blízkych riešení (retenčné a vsakovacie plochy, zelené pásy, mokrade) na zadržiavanie dažďovej vody.

Aktivita 1.2.5: Modernizácia školských a predškolských zariadení

- Rekonštrukcia a energetická modernizácia materských škôl (areály, interiéry, vybavenie, zeleň, detské ihriská).
- Znižovanie energetickej náročnosti a modernizácia vybavenia základnej školy (učebne, športoviská, IKT vybavenie, zeleň).
- Zlepšenie dostupnosti a kvality odborného a umeleckého vzdelávania (modernizácia ZUŠ, tvorivé dielne).
- Podpora iniciatív neziskového sektora v oblasti vzdelávania a poradenstva (napr. centrum špeciálno-pedagogických služieb).

Aktivita 1.2.6: Obnova a rozvoj kultúrnej infraštruktúry

- Rekonštrukcia a modernizácia pamäťových inštitúcií (mestské múzeum, knižnica) vrátane digitalizácie fondov a zlepšenia dostupnosti.
- Obnova a údržba kultúrnych pamiatok (radnica, kostol, pamätníky, židovský cintorín, evanjelická modlitebňa).
- Zavádzanie moderných foriem prezentácie kultúry (hlasoví sprievodcovia, QR kódy, interaktívne panely).
- Rozvoj komunitných a kultúrnych priestorov pre verejnosť.

Aktivita 1.2.7: Rozšírenie a modernizácia sociálnych služieb

- Rekonštrukcia a rozšírenie zariadení sociálnych služieb (napr. Domov vďaky, Denné centrum).
- Zvyšovanie energetickej efektívnosti, modernizácia interiérov, digitalizácia evidencie klientov.
- Zriadenie zariadenia hospicového typu a podpora terénnych sociálnych služieb (opatrovateľská služba, sociálny taxík).
- Posilnenie sociálneho poradenstva a podpory rodinám s deťmi.

Aktivita 1.2.8: Modernizácia zdravotníckych zariadení a služieb

- Zlepšenie dostupnosti zdravotnej starostlivosti prostredníctvom nových odborných ambulancií.
- Rekonštrukcia a energetická modernizácia polikliniky.

- Zabezpečenie bezbariérového prístupu a modernizácia interiérového vybavenia.

Aktivita 1.2.9: Skvalitnenie nekomerčných záchranných služieb

- Zvyšovanie povedomia obyvateľov o bezpečnosti, prvej pomoci a požiarnej prevencii.

Aktivita 1.2.10: Zvýšenie bezpečnosti a ochrany obyvateľov a majetku

- Rozšírenie a modernizácia kamerového systému mesta.
- Inštalácia meračov rýchlosti a dopravných senzorov.
- Realizácia projektov prevencie kriminality a komunitnej bezpečnosti.
- Zlepšenie komunikácie s občanmi prostredníctvom informačných technológií (aplikácie, SMS upozornenia, mapové portály).

Aktivita 1.2.11: Podpora bytovej výstavby a rozvoj bývania

- Výstavba nových nájomných a bytových domov s podporou ŠFRB a environmentálne úspornými riešeniami.
- Príprava a vybavenie území pre individuálnu bytovú výstavbu.

Aktivita 1.2.12: Rozvoj oddychových a rekreačných zón

- Rekonštrukcia a údržba parkov, oddychových zón a verejných priestorov.
- Výsadba zelene, zlepšenie mobiliáru, vytváranie bezbariérových prístupov.

Aktivita 1.2.13: Modernizácia športovej infraštruktúry a zariadení CR

- Výstavba a modernizácia športových areálov (futbalový štadión, detské a workoutové ihriská, vybudovanie pump trackového areálu, rekonštrukcia športového areálu pri Spojenej škole).
- Podpora celoročných športových a rekreačných aktivít.
- Spolupráca so športovými klubmi a organizáciami v rámci Rajeckej doliny.

Aktivita 1.2.14: Funkčnosť dopravného ihriska a dopravnej výchovy

- Údržba a modernizácia dopravného ihriska ako centra výchovy detí a mládeže k bezpečnosti v doprave.

Aktivita 1.2.15: Integrovanie dopravných investícií do rozvoja cestovného ruchu

- Prepojenie rozvojových projektov v doprave s ponukou cestovného ruchu (cyklotrasy, tematické trasy, oddychové zóny).

Aktivita 1.2.16: Rekonštrukcia a modernizácia Mestského úradu

- Debarierizácia objektu.
- Znižovanie energetickej náročnosti, modernizácia IT infraštruktúry, digitalizácia služieb mesta (Smart City prvky).

Aktivita 1.2.17: Rekonštrukcia a výstavba lesných ciest

- Údržba a modernizácia existujúcich lesných komunikácií.
- Budovanie nových lesných ciest v súlade s ochranou prírody a krajinotvorbou.

Aktivita 1.2.18: Rozvoj lesníctva a udržateľné hospodárenie v lesoch

- Podpora prírode blízkeho hospodárenia, ochrana biodiverzity a protierózne opatrenia.
- Využitie drevnej biomasy a zvyškov ako obnoviteľného zdroja energie.

Aktivita 1.2.19: Pozemkové úpravy a efektívne využitie územia

- Vypracovanie projektov pozemkových úprav nadväzujúcich na ukončený ROEP.
- Riešenie majetkových vzťahov s cieľom uľahčiť investičnú a územnú prípravu projektov.
- Zlepšenie prístupu k pôde pre rozvoj služieb, bývania a rekreácie

Opatrenie 1.3: Rozvoj informačnej spoločnosti

Cieľ opatrenia:
Podporovať rozvoj digitálnych technológií, inteligentných riešení a elektronických služieb mesta s cieľom zvýšiť kvalitu správy, transparentnosť a dostupnosť informácií pre občanov, podnikateľov a návštevníkov mesta Rajec.

Aktivita 1.3.1: Spracovanie koncepcie rozvoja informačnej spoločnosti

- Spracovanie a pravidelná aktualizácia strategického dokumentu pre digitalizáciu mesta Rajec.
- Prepojenie s národnými stratégiami eGovernmentu, Smart City a konceptom digitálnej transformácie Žilinského samosprávneho kraja.

Aktivita 1.3.2: Digitalizácia služieb mesta a rozvoj eGovernmentu

- Zavedenie elektronických služieb pre občanov (podania, poplatky, žiadosti, komunikácia so samosprávou).
- Digitalizácia interných procesov mestského úradu (elektronická spisová služba, obeh dokumentov, cloudové riešenia).
- Implementácia systému elektronickej identifikácie a podpisovania dokumentov.

Aktivita 1.3.3: Rozvoj Smart City riešení a inteligentného riadenia mesta

- Zavádzanie moderných technológií pre riadenie verejného osvetlenia, parkovania, odpadového hospodárstva a spotreby energií.
- Využitie dát z IoT senzorov a online monitoringov (napr. kvalita ovzdušia, pohyb vozidiel, zaplnenosť parkovísk).
- Pilotné projekty pre zber a analýzu dát podporujúce rozhodovanie vedenia mesta (Data Driven City).

Aktivita 1.3.4: Modernizácia komunikačných kanálov mesta

- Modernizácia webového portálu mesta – prehľadnosť, responzívny dizajn, prepojenie na mobilné aplikácie.
- Aktualizácia mobilnej aplikácie mesta Rajec na oznamovanie udalostí, porúch a podujatí.
- Posilnenie komunikácie prostredníctvom sociálnych sietí a newsletterov.

Aktivita 1.3.5: Rozvoj geografických informačných systémov (GIS)

- Digitalizácia mapových a katastrálnych podkladov.
- Aktualizácia verejne prístupného GIS portálu mesta (územné plánovanie, infraštruktúra, zeleň, investície).
- Prepojenie GIS so systémom elektronického stavebného konania a územného plánovania.

Aktivita 1.3.6: Podpora kybernetickej bezpečnosti a ochrany údajov

- Implementácia opatrení kybernetickej bezpečnosti v súlade s platnou legislatívou (NIS2, GDPR).
- Pravidelné školenia zamestnancov mesta a inštitúcií v oblasti digitálnej bezpečnosti.
- Zavedenie systému zálohovania a obnovy dát.

Aktivita 1.3.7: Zlepšenie digitálnej gramotnosti obyvateľov

- Organizovanie kurzov a workshopov pre seniorov, žiakov a verejnosť zameraných na prácu s digitálnymi technológiami.
- Spolupráca s miestnymi školami, knižnicou a neziskovými organizáciami pri vzdelávaní v oblasti digitálnych zručností.

- Vytváranie verejných prístupových miest k internetu (Wi-Fi zóny, digitálne kiosky).

Aktivita 1.3.8: Elektronizácia kultúrnych a informačných zdrojov mesta

- Digitalizácia mestských kroník, archívnych materiálov a historických dokumentov.
- Zriadenie online databázy fotografií, máp a dokumentov o histórii Rajca.
- Vytvorenie interaktívnych prvkov pre turistov (QR kódy, virtuálne prehliadky, 3D modely pamiatok).

Aktivita 1.3.9: Podpora otvorených dát a transparentnosti mesta

- Zverejňovanie otvorených dát o hospodárení mesta, investíciách a životnom prostredí.
- Implementácia otvorenej platformy pre participatívne rozpočtovanie a spätnú väzbu od občanov.
- Zlepšenie transparentnosti rozhodovacích procesov prostredníctvom online prenosov zasadnutí a prístupu k uzneseniam.

Priorita 2: Rozvoj environmentálnej infraštruktúry

Opatrenie 2.1: Optimálne využívanie prírodných zdrojov

Cieľ opatrenia:
Zabezpečiť udržateľné a efektívne využívanie prírodných zdrojov v súlade s princípmi ochrany životného prostredia, adaptácie na zmenu klímy a energetickej efektívnosti.

Aktivita 2.1.1: Optimálne využívania prírodných zdrojov

- Vypracovať strategické dokumenty mesta v oblasti ochrany a využívania prírodných zdrojov podľa najnovších legislatívnych zmien a environmentálnych trendov.
- Integrovať prvky zelenej a modrej infraštruktúry do územného plánovania mesta.
- Zohľadniť klimatické riziká a environmentálne limity územia.

Aktivita 2.1.2: Monitorovanie kvality životného prostredia

- Zriadiť a prevádzkovať systém monitorovania kvality ovzdušia, vody, pôdy a hluku v meste.
- Nadviazať na projekt *Čisté mesto* a rozšíriť ho o prvky inteligentného merania (IoT senzory, online mapy, verejné dáta).
- Pravidelne informovať obyvateľov prostredníctvom webu, aplikácie a informačných tabúľ o stave životného prostredia.

Aktivita 2.1.3: Štúdia využívania obnoviteľných a geotermálnych zdrojov energie

- Vypracovať odbornú štúdiu o možnostiach využitia obnoviteľných zdrojov energie (OZE) – solárna, veterná, vodná, biomasa, geotermálna.
- Overiť potenciál využitia geotermálnej energie pre kúpalisko, rekreačné zariadenia a vykurovanie verejných budov.
- Navrhnúť pilotné projekty pre lokálne zdroje energie v správe mesta.

Aktivita 2.1.4: Podpora alternatívnych a ekologických zdrojov energie a pohonov

- Podpora využívania biomasy a drevnej štiepky pre centrálne vykurovanie – modernizácia rozvodov tepla, napojenie nových objektov.
- Podpora využívania LPG, CNG a elektromobilov (budovanie nabíjacích a plniacich staníc).
- Podpora zapájania domácností a podnikov do komunitnej energetiky a lokálnej výroby zelenej energie.

Aktivita 2.1.5: Zmapovanie a dlhodobé plánovanie zelene v meste

- Spracovať „Plán starostlivosti o zeleň mesta Rajec“ ako nástroj manažmentu zelene.
- Realizovať výsadbu stromov a obnovu zelene v súlade s klimatickou adaptáciou a ekologickou stabilitou územia.
- Koordinovať túto aktivitu s opatrením **1.2.12 – Oddychové a rekreačné zóny**.

Aktivita 2.1.6: Budovanie parkov, oddychových a rekreačných zón v extraviláne mesta

- Vytvoriť nové parky, rekreačné zóny a oddychové plochy v prírodnom prostredí mimo zastavaného územia mesta.
- Vybudovať náučné chodníky a oddychové body (lavičky, prístrešky, tabule) s využitím podpory z cezhraničných projektov.
- Prepojiť mestské a prírodné územia do funkčnej zelenej siete, prístupnej pre obyvateľov aj návštevníkov.

Aktivita 2.1.7: Rozvoj cyklotrás a športovo-rekreačných trás v prírode

- Rozšíriť sieť značených cyklotrás, bežeckých a korčuliarskych trás v okolí mesta.
- Vytvoriť okruhové trasy, ktoré sa v zimnom období využijú ako udržiavané bežecké trate.
- Podporiť prepojenie cyklotrás s dopravnými a turistickými uzlami mesta (železničná stanica, kúpalisko).

Aktivita 2.1.8: Vybudovanie záchytných a rekreačných parkovísk pri vstupoch do dolín

- Vyčleniť a upraviť vhodné parkovacie plochy pred vstupmi do dolín (napr. Porubská dolina).

- Doplnkové vybavenie: lavičky, ohniská, odpadkové koše, informačné tabule o turistických trasách a ochrane prírody.
- Minimalizovať negatívny dopad motorovej dopravy na prírodné územia a podporovať ekologické formy prístupu (pešo, bicykel, elektrovozidlá).

Opatrenie 2.2: Rozvoj odpadového hospodárstva

Cieľ opatrenia:
Zabezpečiť efektívny, ekologický a moderný systém nakladania s odpadmi v meste Rajec, založený na princípoch cirkulárnej ekonomiky, minimalizácie odpadu a maximálneho zhodnocovania využiteľných zložiek.

Aktivita 2.2.1: Aktualizácia Stratégie nakladania s komunálnymi odpadmi v meste Rajec

- Zohľadniť nové legislatívne požiadavky, ciele SR a EÚ (napr. 60 % miera recyklácie komunálneho odpadu).
- Vyhodnotiť fungovanie systému separácie a navrhnúť jeho optimalizáciu.

Aktivita 2.2.2: Rozšírenie systému separácie a zberu odpadu o nové komodity

- Zavádzať nové druhy triedených komodít .
- Rozširovať počet zberných nádob a stanovíšť v bytovej zástavbe.
- Zaviesť evidenciu množstva odpadu podľa pôvodcov – občanov a organizácií.
- Realizovať pravidelné informačné kampane o separácii odpadu a správnom triedení.
- Zaviesť množstvový zber KO v meste Rajec

Aktivita 2.2.3: Modernizácia zberného dvora a vybudovanie kompostovacieho zariadenia

- Rozšíriť kapacitu a funkcie existujúceho zberného dvora o nové komodity (napr. elektroodpad, objemný odpad, textil) v rámci Združenia obcí Rajecká dolina.
- Zaviesť moderný informačný systém na monitorovanie naplnenosti zberných nádob.
- Vybudovať novú triediacu linku, automatický lis a doplniť manipulačnú techniku v rámci Združenia obcí Rajecká dolina a Skládky odpadov Rajeckého regiónu.
- Vytvoriť podmienky pre vybudovanie mestskej kompostárne.

Aktivita 2.2.4: Technické zabezpečenie separovania

- Obnova a doplnenie vozového parku pre zvoz separovaného odpadu.
- Zakúpenie moderných zberných vozidiel, nádob a kontajnerov s čipovým označením.
- Zavedenie systému elektronickej evidencie a váženia odpadu (smart riešenia).

Aktivita 2.2.5: Vybudovanie mestskej kompostárne a využívanie kompostu

- Realizovať mestskú kompostáreň na spracovanie biologicky rozložiteľného odpadu.
- Zabezpečiť využitie vyprodukovaného kompostu v rámci mesta (verejná zeleň, parky, mestské plochy).
- Vytvoriť systém zberu kuchynského a záhradného bioodpadu od domácností.

Aktivita 2.2.6: Podpora systému zberu a recyklácie zeleného odpadu (BKO)

- Zaviesť a podporovať systém zberu, recyklácie a využitia biologicky rozložiteľného odpadu (BKO).
- Znižovať množstvo odpadu ukladaného na skládky a podporovať kompostovanie v domácnostiach.
- Poskytovať občanom nádoby alebo kompostéry na domáce kompostovanie.

Aktivita 2.2.7: Environmentálna osveta a vzdelávanie obyvateľov

- Organizovať kampane, prednášky a praktické ukážky pre žiakov MŠ, ZŠ a verejnosť (napr. *Deň Zeme*, *Čistenie mesta*, *Recykluj s nami*).
- Spolupracovať so školami, neziskovými organizáciami a podnikmi pri podpore environmentálnej výchovy.
- Zvýšiť povedomie občanov o cirkulárnej ekonomike, predchádzaní vzniku odpadu a jeho zhodnocovaní.

Aktivita 2.2.9: Optimalizácia využitia skládky Rajec – Šuja

- Vyhodnotenie technického a environmentálneho stavu množstva odpadu umiestneného na skládku odpadov.
- Implementácia opatrení na minimalizáciu negatívnych dopadov na životné prostredie.
- Spolupráca so združením Rajecká dolina a Žilinským samosprávnym krajom pri riešení regionálneho systému odpadového hospodárstva.
- Postupný prechod na model „zero waste“ – minimalizácia ukladania odpadov na skládku.

Opatrenie 2.3: Riešenie energetickej efektívnosti mesta

Cieľ opatrenia:
Znížiť energetickú náročnosť mesta Rajec, podporiť prechod na obnoviteľné zdroje energie a posilniť nízkouhlíkovú transformáciu samosprávy aj domácností v súlade s princípmi udržateľného rozvoja a klimatickej neutrality.

Aktivita 2.3.1: Vytvorenie koncepcie riešenia energetickej efektívnosti mesta

- Zohľadniť nové legislatívne požiadavky, európsky Zelený dohovor (Green Deal) a ciele do roku 2030.
- Integrovať prvky energetického manažmentu do plánovania rozvoja mesta.

Aktivita 2.3.2: Aktualizácia energetického plánovania a monitoring spotreby

- Pravidelne vykonávať **energetické audity** budov vo vlastníctve mesta.
- Zriadiť systém **monitoringu spotreby energií** (voda, teplo, elektrina, plyn) v mestských objektoch.
- Využívať údaje z auditov pre plánovanie úspor, opráv a investícií.
- Vytvoriť centrálnu databázu energetických údajov mesta.

Aktivita 2.3.3: Podpora využívania obnoviteľných zdrojov energie (OZE)

- Vypracovať **nízkouhlíkovú stratégiu mesta Rajec** s dôrazom na rozvoj OZE.
- Podporovať inštaláciu solárnych panelov a tepelných čerpadiel na verejných aj súkromných objektoch.
- Znížiť podiel fosílnych palív vo vykurovaní verejných budov.

Aktivita 2.3.4: Využívanie geotermálnej energie

- Preskúmať možnosti využitia geotermálnych zdrojov pre vykurovanie kúpalísk, športových a rekreačných zariadení.
- Zapájať mesto do národných a medzinárodných projektov zameraných na obnoviteľné zdroje energie.

Aktivita 2.3.5: Pokračovanie v aktivitách Brundtlandského mesta

- Nadviazať na dlhodobú víziu Rajca ako *Brundtlandského mesta* – mesta energeticky efektívneho, ekologického a zodpovedného.
- Implementovať pilotné projekty energetických úspor v budovách verejnej správy, školách a kultúrnych zariadeniach.
- Zavádzať systémy merania a regulácie spotreby energie (smart technológie).
- Propagovať udržateľné správanie medzi obyvateľmi – znižovanie spotreby energie a uhlíkovej stopy.

Aktivita 2.3.6: Modernizácia verejného osvetlenia

- Realizovať komplexnú rekonštrukciu verejného osvetlenia – prechod na **LED technológiu** s automatickým riadením intenzity.

- Zaviesť inteligentný systém osvetlenia (Smart Lighting) s prepojením na monitoring spotreby a údržbu.
- Optimalizovať rozmiestnenie svietidiel z hľadiska bezpečnosti a energetických úspor.
- Využiť možnosti financovania z programov obnovy a modernizácie infraštruktúry.

OBLASŤ : ĽUDSKÉ ZDROJE

CIEĽ: ROZVOJ ĽUDSKÝCH ZDROJOV PRE ZLEPŠENIE KVALITY ŽIVOTA.

Rozvoj ľudských zdrojov je kľúčovým predpokladom trvalo udržateľného rozvoja mesta. Zahŕňa nielen vzdelávanie a zvyšovanie kvalifikácie obyvateľov, ale aj podporu aktívneho občianstva, zamestnanosti a sociálnej inklúzie.

Mesto Rajec si uvedomuje, že kvalita ľudských zdrojov priamo ovplyvňuje úroveň poskytovaných služieb, efektívnosť verejnej správy, ale aj schopnosť mesta reagovať na nové spoločenské a ekonomické výzvy. Silné ľudské zdroje sú základom konkurencieschopnosti mesta, jeho inovatívnosti a atraktivity pre investorov, návštevníkov i samotných obyvateľov.

Rozvoj ľudského potenciálu si vyžaduje úzku spoluprácu medzi samosprávou, školami, podnikateľským sektorom a neziskovými organizáciami. Prepojenie vzdelávania s potrebami trhu práce je nevyhnutné pre zníženie nezamestnanosti, zvýšenie kvalifikácie a lepšie uplatnenie obyvateľov na trhu práce.

Rovnako dôležitá je spolupráca občanov s mestom a ich zapojenie do verejného života. Aktívna participácia posilňuje súdržnosť komunity, podporuje dôveru v samosprávu a zvyšuje kvalitu rozhodovania. Mesto Rajec sa chce profilovať ako mesto otvorené, vzdelané a sociálne spravodlivé — miesto, kde občan cíti, že je jeho súčasťou.

Priorita 3: Zníženie nezamestnanosti a zvyšovanie kvalifikácie pracovnej sily

Opatrenie 3.1: Podpora aktivizácie nezamestnaných

Cieľ opatrenia:
Podporovať pracovné začlenenie nezamestnaných obyvateľov, najmä z ohrozených a znevýhodnených skupín, prostredníctvom aktivačných nástrojov, sociálnych programov a spolupráce s Úradom práce, sociálnych vecí a rodiny.

Aktivita 3.1.1: Podpora aktivizácie nezamestnaných

- Zosúladiť aktivity mesta s národnými politikami trhu práce a regionálnymi stratégiami.

Aktivita 3.1.2: Podpora zamestnávania znevýhodnených skupín

- Spolupracovať s podnikateľským sektorom a neziskovými organizáciami na vytváraní pracovných miest.

- Využívať aktivačné práce a komunitné služby ako nástroj integrácie a získania pracovných návykov.

Aktivita 3.1.3: Podpora zamestnávania občanov so zdravotným postihnutím

- Podporovať existujúce chránené pracoviská a dielne v meste.
- Vytvárať nové pracovné príležitosti pre zdravotne znevýhodnených obyvateľov.
- Spolupracovať s organizáciami tretieho sektora na zabezpečení trvalej udržateľnosti týchto pracovísk

Opatrenie 3.2: Vzdelávanie a rekvalifikácia pracovnej sily

Cieľ opatrenia:
Zvyšovať úroveň vzdelania, digitálnych zručností a odbornosti obyvateľov mesta prostredníctvom celoživotného vzdelávania, rekvalifikácií a podpory vzdelávacích inštitúcií.

Aktivita 3.2.1: Podpora vzdelávania a rekvalifikácie pracovnej sily

- Posilniť spoluprácu medzi školami, zamestnávateľmi a mestom s cieľom prispôsobiť ponuku vzdelania reálnym potrebám regiónu.

Aktivita 3.2.2: Rozvoj ľudských zdrojov mestského úradu a organizácií v zriaďovateľskej pôsobnosti mesta

- Zavádzať vzdelávacie a rozvojové programy pre zamestnancov mesta.
- Zvyšovať odbornosť, efektívnosť práce a kvalitu poskytovaných služieb pre občanov a návštevníkov mesta.
- Podporovať digitálne a manažérske zručnosti pracovníkov verejnej správy.

Aktivita 3.2.3: Zvýšenie kvality výučby cudzích jazykov

- Podporovať jazykové vzdelávanie detí, žiakov, dospelých aj seniorov.
- Organizovať kurzy a konverzačné programy v spolupráci so školami, centrami voľného času a partnerskými mestami.

Aktivita 3.2.4: Zvýšenie digitálnej gramotnosti

- Zabezpečiť vzdelávanie v oblasti základnej obsluhy počítača, internetu a online služieb seniorov a zraniteľných skupín obyvateľstva a používania digitálnych technológií v každodennom živote
- Realizovať projekty digitálnej inklúzie pre seniorov a sociálne zraniteľné skupiny.

Aktivita 3.2.5: Podpora činností asistenta učiteľa a školského psychológa

- Zabezpečiť systematickú podporu pre pedagogických asistentov a školských psychológov v základnej škole a materských školách.
- Posilniť inkluzívne vzdelávanie a individuálny prístup k žiakom so špeciálnymi potrebami.
- Spolupracovať s Centrom poradenstva a prevencie a neziskovými subjektmi v oblasti psychologickej a sociálnej podpory.

Priorita 4: Zlepšenie služieb pre občanov a podpora občianskych aktivít

CIEĽ: Zlepšenie služieb pre občanov a podpora občianskych aktivít

Kvalita života v meste sa nehodnotí len podľa technickej infraštruktúry či hospodárskej úrovne, ale aj podľa kvality verejných služieb, úrovne komunikácie samosprávy s občanmi a možností aktívne sa zapájať do spoločenského diania.
Mesto Rajec sa usiluje o vytvorenie prostredia, v ktorom je občan informovaný, rešpektovaný a má možnosť ovplyvniť rozvoj mesta. Cieľom je otvorená, moderná a participatívna samospráva – mesto, ktoré občan nevníma len ako inštitúciu, ale ako partnera pre spoluprácu.

Podpora občianskeho aktivizmu, vzdelávania, voľnočasových a komunitných aktivít vedie k posilneniu identity mesta a budovaniu súdržnej komunity. Rovnako dôležité je zachovávanie tradičných hodnôt, kultúrneho dedičstva a posilňovanie vzťahu obyvateľov k mestu Rajec a Rajeckej doline.

Opatrenie 4.1: Posilnenie komunikácie samosprávy a občanov, podpora občianskeho aktivizmu

Cieľ opatrenia:
Zvýšiť transparentnosť a otvorenosť samosprávy, rozvíjať moderné formy komunikácie s občanmi a podporovať ich aktívne zapojenie do rozvoja mesta.

Aktivita 4.1.1: Podpora komunikácie samosprávy a občanov

- Posilniť participatívne procesy v rozhodovaní (verejné prerokovania, online ankety, diskusné fóra).

Aktivita 4.1.2: Zabezpečenie aktuálnej a účelnej informovanosti občanov o činnosti mesta

- Vydávanie informačných materiálov (brožúry, letáky, newsletter).
- Pravidelná publikačná činnosť – mesačník **Rajčan**, **Spravodajca mestského múzea**.
- Prevádzka komplexného informačného systému mesta:
  - webové sídlo mesta,
  - SMS systém, mobilná aplikácia,
  - mestský rozhlas,
  - informačné tabule a digitálne kiosky.

- Prepojenie na aktivity **opatrenia 1.3 – Rozvoj informačnej spoločnosti.**

Aktivita 4.1.3: Modernizácia webovej stránky mesta

- Transformovať web mesta na interaktívny komunikačný portál s občanmi.
- Zaviesť nové funkcionality: participatívne hlasovania, mapy projektov, elektronické formuláre, sekciu pre verejné pripomienkovanie.

Aktivita 4.1.4: Podpora občianskej participácie na rozvoji mesta

- Podporovať projekty, podujatia a iniciatívy miestnych občanov, neziskových organizácií a komunít.
- Zriadiť **register námetov a projektových zámerov občanov** – online formulár s možnosťou spätnej väzby.
- Vytvoriť participatívny rozpočet mesta, v rámci ktorého môžu obyvatelia navrhovať a spolurozhodovať o časti investícií.

Aktivita 4.1.5: Vytváranie a rozvíjanie partnerstiev mesta

- Budovať nové a udržiavať existujúce partnerstvá na regionálnej, národnej a medzinárodnej úrovni.
- Spolupracovať s inštitúciami, obcami, školami, podnikateľmi a neziskovým sektorom.
- Organizovať spoločné podujatia, výmeny skúseností, stretnutia a projekty.

Aktivita 4.1.6: Podpora tvorivých, vzdelávacích a voľnočasových aktivít občanov

- Podporovať športové, kultúrne, umelecké a tradičné podujatia.
- Rozvíjať záujmové krúžky, kluby a komunitné centrá.
- Vytvárať príležitosti pre neformálne vzdelávanie a rozvoj talentov.

Aktivita 4.1.7: Sprístupnenie voľných kapacít školských zariadení verejnosti – „Otvorená škola“

- Využiť priestory škôl pre komunitné a voľnočasové aktivity (športoviská, telocvične, učebne).
- Organizovať kurzy a školenia, napríklad **digitálne vzdelávanie pre seniorov**.
- Posilniť prepojenie škôl s komunitným životom mesta.

Opatrenie 4.2: Posilnenie tradičných hodnôt jednotlivca a spoločnosti

Cieľ opatrenia:
Podporovať hodnoty rodiny, vzdelávania, solidarity a kultúrnej identity ako základ zdravého a súdržného spoločenstva. Rozvíjať komunitný život, medzigeneračné vzťahy a vedomie spolupatričnosti občanov k mestu a regiónu Rajec.

Aktivita 4.2.1: Rešpektovanie tradičných hodnôt jednotlivca a spoločnosti

- Zohľadniť aktuálne potreby rodín, detí, seniorov a občianskych komunít v rozvojových plánoch mesta
- Integrovať princípy medzigeneračnej spolupráce, solidarity a inklúzie do mestských politík a programov.

Aktivita 4.2.2: Podpora aktivít realizovaných v trojuholníku „rodina – škola – voľný čas“

- Podporovať činnosť občianskych združení, školských a mimoškolských organizácií, ktoré rozvíjajú spoluprácu rodiny, školy a komunity.
- Realizovať vlastné aktivity mesta zamerané na rodiny, deti a mládež (krúžky, letné tábory, tematické dni, workshopy).
- Vytvárať priestor pre neformálne vzdelávanie, spoločné podujatia rodičov, učiteľov a detí.
- Podporovať rozvoj dobrovoľníctva v oblasti výchovy a voľnočasových aktivít.

Aktivita 4.2.3: Podpora aktivít na posilnenie vzťahu občanov k mestu, regiónu a jeho kultúrno-prírodnému dedičstvu

- Organizovať kultúrne, spoločenské a komunitné podujatia pod záštitou mesta (napr. mestské dni, tematické výročia, oslavy, jarmoky, spomienkové a sviatočné akcie).
- Spolupracovať s regionálnymi a cezhraničnými partnermi na spoločných projektoch zameraných na propagáciu kultúrneho a prírodného dedičstva.
- Realizovať vzdelávacie a prezentačné aktivity podporujúce poznanie histórie mesta a regiónu.
- Súvislosť s **aktivitou 6.1.7 – Skvalitnenie a rozšírenie kultúrno-spoločenských aktivít.**

OBLASŤ: EKONOMICKÝ ROZVOJ

CIEĽ : RAST KONKURENCIESCHOPNOSTI PRIEMYSLU A SLUŽIEB S VYUŽITÍM POTENCIÁLU MESTA RAJEC .

Ekonomický rozvoj mesta Rajec je postavený na efektívnom využívaní jeho vnútorného potenciálu – polohy, tradície remeselnej výroby, rozvíjajúceho sa cestovného ruchu, kvalifikovanej pracovnej sily a rastúceho záujmu o podnikateľské prostredie regiónu Rajeckej doliny.

Zámery mesta v tejto oblasti smerujú k vytváraniu priaznivých podmienok pre podnikanie, k zvyšovaniu produktivity a k podpore moderných, udržateľných foriem hospodárskej činnosti.

Rozvoj malého a stredného podnikania (MSP) predstavuje jednu z hlavných priorít hospodárskej politiky mesta. MSP vytvárajú významnú časť pracovných miest, podporujú inovácie, flexibilitu a adaptáciu na meniace sa podmienky trhu. Mesto Rajec chce byť partnerom podnikateľského sektora – poskytovať informácie, priestory, služby a spolupracovať na projektoch zameraných na udržateľný ekonomický rast.

Kľúčovou úlohou je tiež prepojenie podnikateľskej sféry s rozvojom cestovného ruchu. Mesto plánuje koordinovať aktivity s okolitými obcami a podnikateľmi s cieľom rozšíriť ponuku služieb, vytvárať nové produkty cestovného ruchu a posilniť ekonomickú atraktivitu regiónu.

Priorita 5: Aktivizácia ekonomického potenciálu

Opatrenie 5.1: Podpora malého a stredného podnikania

Cieľ opatrenia:
Podporovať rozvoj podnikateľského prostredia, inovácií a spolupráce medzi mestom, podnikateľskými subjektmi a inštitúciami s cieľom zvýšiť zamestnanosť a udržateľný ekonomický rast.

Aktivita 5.1.1: Budovanie aktívneho partnerstva medzi mestom, podnikateľmi a firmami

- Sprostredkovanie kontaktov a spolupráce medzi mestom, podnikateľskými subjektmi a investormi.
- Poskytovanie priestorov pre činnosť firiem v majetku mesta (napr. MsÚ, radnica, iné mestské objekty).
- Podpora rozvoja lokálnych podnikateľských iniciatív, poradenstva a inovačných aktivít.

Aktivita 5.1.2: Zriadenie a prevádzka podnikateľského inkubátora

- Zabezpečiť priestory pre začínajúcich podnikateľov .
- Realizovať školenia, workshopy a mentoringové programy pre podnikateľov.
- Poskytovať poradenstvo v oblasti podnikateľských plánov, marketingu, digitalizácie a prístupu k fondom EÚ.
- Prepájať podnikateľské subjekty s odbornými inštitúciami, školami a regionálnymi partnermi.

Opatrenie 5.2: Podpora nových strategických investorov a existujúcich veľkých podnikov

Cieľ opatrenia:
Zlepšiť podmienky pre pôsobenie a rozvoj veľkých zamestnávateľov a zároveň vytvoriť vhodné prostredie pre príchod nových investorov, ktorí prispejú k diverzifikácii a modernizácii hospodárstva mesta.

Aktivita 5.2.1: Podpora investorov a priemyselného rozvoja

- Identifikovať kľúčové sektory, v ktorých má Rajec konkurenčnú výhodu (ľahký priemysel, spracovanie dreva, služby, cestovný ruch).
- Pripravovať investičné profily mesta v súlade s územným plánom a infraštruktúrou.

Aktivita 5.2.2: Podpora budovania infraštruktúry pre rozvoj podnikania

- Zlepšovať dopravnú a technickú infraštruktúru v lokalitách určených pre podnikanie.
- Zabezpečiť dostupnosť energií, prístupových komunikácií, parkovacích plôch a dátových sietí.
- Spolupracovať s regionálnymi a štátnymi orgánmi pri realizácii infraštruktúrnych projektov.

Aktivita 5.2.3: Príprava pozemkov pre potenciálnych investorov v extraviláne mesta

- Identifikovať a pripraviť vhodné územia pre budúce investície.
- Vypracovať územnoplánovacie a majetkovoprávne podklady pre rozvojové zóny.
- Ponúkať tieto lokality v súlade s princípmi udržateľného rozvoja.

Aktivita 5.2.4: Využitie hnedých parkov (brownfieldov)

- Identifikovať nevyužité alebo opustené areály (napr. areál bývalého Korasanu).

- Vyvíjať aktivity pre ich nové využitie s vlastníkmi – remeselné dielne, skladové priestory, drobnú výrobu alebo kreatívne centrá.

Priorita 6: Aktivizácia potenciálu cestovného ruchu

CIEĽ: Aktivizácia potenciálu cestovného ruchu a jeho prepojenie s kultúrnym, spoločenským a ekonomickým rozvojom mesta

Cestovný ruch predstavuje jednu z hlavných rozvojových príležitostí mesta Rajec a celého regiónu Rajeckej doliny. Mesto disponuje výnimočným prírodným, kultúrno-historickým a ľudským potenciálom, ktorý umožňuje rozvoj rôznych foriem turizmu – od rekreačného a športového, cez kultúrny a vidiecky, až po kongresový a eko-turizmus.
Zámerom mesta je podporovať udržateľný a inteligentný rozvoj cestovného ruchu, ktorý bude chrániť životné prostredie, zachovávať tradície a zároveň vytvárať nové príležitosti pre miestne podniky a obyvateľov.

Opatrenie 6.1: Podpora infraštruktúry a služieb v cestovnom ruchu

Cieľ opatrenia:
Zlepšiť kvalitu a dostupnosť infraštruktúry cestovného ruchu, posilniť propagáciu mesta a regiónu, podporiť cezhraničnú spoluprácu a rozvíjať kultúrne, športové a spoločenské aktivity s pridanou hodnotou pre návštevníkov i obyvateľov.

Aktivita 6.1.1: Podpora turistického informačného centra (TIC)

- Spolupráca s oblastným TIC v Rajeckých Tepliciach a podpora miestnej príležitostnej informačnej kancelárie v Mestskom múzeu.
- Zlepšenie služieb pre návštevníkov – aktualizované mapy, propagačné materiály, digitálne informačné panely.
- Posilnenie prepojenia TIC s online platformami mesta a regiónu.

Aktivita 6.1.2: Spracovanie „Stratégie rozvoja cestovného ruchu mesta Rajec“

- Vypracovanie strategického dokumentu pre rozvoj CR ako záväzného podkladu pre plánovanie investícií a projektov.
- Prepojenie stratégie s dokumentmi mikroregiónu Rajecká dolina, MAS Rajecká dolina a OOCR Rajecká dolina, ktorých je mesto Rajec členom.
- Definovanie spoločnej vízie, turistických produktov a marketingových nástrojov.

Aktivita 6.1.3: Posilnenie cezhraničnej a regionálnej spolupráce v cestovnom ruchu

- Budovanie nových partnerstiev a rozvíjanie existujúcich (v súčinnosti s **aktivitou 4.1.5**).
- Spoločné projekty s partnerskými mestami a obcami v Poľsku a Česku.
- Organizovanie výmenných podujatí, tematických cyklotrás, turistických a kultúrnych akcií.

Aktivita 6.1.4: Vytvorenie a modernizácia priestorového orientačného systému pre cestovný ruch

- Pravidelná údržba a obnova turistických trás a náučného chodníka.
- Modernizácia orientačného systému v meste (tabule, značky, QR kódy).
- Zhotovenie **mobilnej aplikácie orientačného systému mesta** s mapami, tipmi a navigáciou pre návštevníkov.

Aktivita 6.1.5: Propagácia mesta a regiónu ako destinácie cestovného ruchu

- Tvorba a aktualizácia webovej stránky o CR.
- Vydávanie tematických propagačných materiálov a brožúr.
- Príprava **monografie mesta Rajec** (nadväzujúc na regionálnu knihu *Rajecká dolina*).

Aktivita 6.1.6: Rekonštrukcia pamiatkových objektov pre doplnkové služby cestovného ruchu

- Modernizácia a využitie historických objektov ako atraktívnych priestorov pre CR:
    - **Mestské múzeum** (expozície, interaktívne prvky, sprievodcovské systémy),
    - **Radnica** (reprezentačné a výstavné priestory, kultúrne akcie)
    - **Realizácia nového múzea telefónov**.

Aktivita 6.1.7: Skvalitnenie a rozšírenie kultúrno-spoločenských aktivít a podujatí

- Organizovanie pravidelných mestských a regionálnych podujatí:
    - **Veľký rajecký deň**, **Kultúrne leto**, **Hudobné leto**, **Rajecké hody**, **Fašiangová slávnosť**, **Vianočné trhy**, **Deň šedín**, spomienkové slávnosti (SNP, Deň Zeme a pod.).
- Zavádzanie nových formátov podujatí – open-air kino, tematické trhy, festival remesiel, eko-dni.
- Podpora spolupráce kultúrnych inštitúcií, združení a súkromného sektora.

Aktivita 6.1.9: Pravidelná aktualizácia kalendára podujatí

- Každoročné vydávanie prehľadného kalendára kultúrnych, športových a spoločenských akcií.

- Digitalizácia kalendára – online prepojenie s mestským webom a mobilnou aplikáciou.

Aktivita 6.1.10: Podpora budovania doplnkových služieb cestovného ruchu

- Vytváranie **komplexných balíkov služieb s celoročným využitím**.
- Budovanie infraštruktúry pre verejnosť – hygienické zariadenia, úschovne, zázemie pre šport a oddych.
- Prepojenie s aktivitou **5.1.1 – Podpora podnikania** (rekonštrukcia haly na krytú tržnicu).

Aktivita 6.1.11: Podpora rozvoja agroturistiky a vidieckeho turizmu

- Vytváranie podmienok pre rozvoj ekologických fariem, poľnohospodárskych usadlostí a vidieckych penziónov.
- Podpora lokálnych producentov a rozvoj gastroturistiky (regionálne produkty, trhy, ochutnávky).
- Prepojenie agroturistiky s environmentálnou výchovou a školskými aktivitami.

3.3 Realizácia rozvoja

Táto kapitola predstavuje **realizačnú časť Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja (PHSR)** a definuje spôsob, systém a postupy jeho implementácie. Realizácia programu sa uskutočňuje v súlade so zákonom č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja a vychádza z princípov partnerstva, transparentnosti, efektívnosti a udržateľnosti.

Na samotnú realizáciu majú zásadný vplyv organizačné kapacity mesta, finančná stabilita a aktívna spolupráca s miestnymi a regionálnymi partnermi.

3.3.1 Organizačné zabezpečenie realizácie stratégie

PHSR je strategický dokument mesta Rajec, ktorý podľa § 11 zákona o podpore regionálneho rozvoja schvaľuje **mestské zastupiteľstvo**. Po jeho schválení sa dokument stáva verejne dostupným – v listinnej podobe na mestskom úrade a v elektronickej forme na oficiálnej webovej stránke mesta.

Zodpovednosť za realizáciu PHSR

Za realizáciu a aktualizáciu PHSR zodpovedá **primátor mesta Rajec**, ktorý koordinuje implementáciu prostredníctvom útvarov mestského úradu, odborných komisií a ďalších organizačných zložiek mesta. Primátor zodpovedá aj za **predkladanie správy o plnení PHSR príslušnému samosprávnemu kraju** v súlade s § 12 ods. 1 zákona – **každoročne do 31. mája**.

Inštitucionálna štruktúra

V meste Rajec pôsobí sedem odborných komisií mestského zastupiteľstva (na ochranu verejného poriadku, sociálno-zdravotná, pre školstvo, kultúru a šport, finančná, výstavby a životného prostredia, prešetrenie sťažností, ochranu verejného záujmu). Tieto komisie sa budú podieľať na hodnotení, monitorovaní a aktualizácii implementácie PHSR.

V prípade potreby môže mestské zastupiteľstvo zriadiť **novú Komisiu pre rozvoj a strategické plánovanie**, ktorá by koordinovala činnosti všetkých zložiek zapojených do implementácie stratégie.

Projektový manažment a externá spolupráca

Mesto využíva činnosť **projektového manažéra**, ktorý zabezpečuje prípravu, administráciu a realizáciu projektov, sleduje výzvy na financovanie a koordinuje proces čerpania externých zdrojov (EÚ, štátne fondy, grantové schémy).

Podľa potreby mesto spolupracuje aj s **externými odborníkmi a poradenskými organizáciami**, ktoré poskytujú technickú, projektovú a právnu podporu.

3.3.2 Akčný plán

Všeobecná časť

Akčný plán predstavuje konkrétny realizačný nástroj PHSR, ktorý rozpracúva strategické ciele, priority a opatrenia do podoby časovo a vecne ohraničených aktivít a projektov.
Jeho úlohou je pretransformovať víziu a ciele rozvoja mesta Rajec do reálne uskutočniteľných krokov s definovanými zodpovednosťami, termínmi a finančnými zdrojmi.

Akčný plán slúži ako zásobník rozvojových projektov mesta, podklad pre tvorbu rozpočtu a rozvojových programov, nástroj riadenia, koordinácie a monitorovania plnenia stratégie a ako komunikačný most medzi mestom, obyvateľmi, podnikateľmi a partnermi.

Akčný plán je živý dokument, ktorý sa aktualizuje každoročne v súlade s rozpočtom mesta, schvaľuje mestským zastupiteľstvom a zverejňuje v elektronickej a listinnej podobe.

Tabuľková časť – Návrh akčného plánu (zásobník projektov)

Číslo / Názov opatrenia	Opis / cieľ aktivity	Termín realizácie	Zodpovedný subjekt / partneri	Odhadované náklady (EUR)	Väzba na prioritu PHSR
Opatrenie 1.1 Rozvoj dopravnej infraštruktúry	Obnova ciest, chodníkov, lávok a parkovísk	2026-2032	Mesto Rajec	1 200 000	Priorita 1 – Rozvoj základnej infraštruktúra
Opatrenie 1.1 Rozvoj dopravnej infraštruktúry	Obnova verejných priestranstiev - námestia, fontány a verejného mobiliáru	2026–2030	Mesto Rajec	400 000	Priorita 1 – Rozvoj základnej infraštruktúry
Opatrenie 1.1 Rozvoj dopravnej infraštruktúry	Prepojenie centier Rajeckej doliny prostredníctvom cykloinfraštruktúry – cyklotrasy Rajec-Rajecké Teplice, Rajec-Ďurčiná	2026–2030	Mesto Rajec, OOCR, ŽSK	1 500 000	Priorita 1 – Rozvoj základnej infraštruktúry
Opatrenie 1.1	Zlepšenie parkovania	2026–2030	Mesto Rajec	150 000	Priorita 1 – Rozvoj

Číslo / Názov opatrenia	Opis / cieľ aktivity	Termín realizácie	Zodpovedný subjekt / partneri	Odhadované náklady (EUR)	Väzba na prioritu PHSR
Rozvoj dopravnej infraštruktúry	pre obyvateľov a návštevníkov vybudovaním parkovacích plôch v meste a centre mesta				základnej infraštruktúry
Opatrenie 1.2 Rozvoj občianskej infraštruktúry	Aktualizácia ÚPD pre rozvoj bývania a občianskej vybavenosti	2026-2035	Mesto Rajec, externý projektant	35 000	Priorita 1 – Rozvoj základnej infraštruktúry
Opatrenie 1.2 Rozvoj občianskej infraštruktúry	Zvýšenie dostupnosti bývania pre mladé rodiny a sociálne slabších výstavbou nájomných bytov	2026–2030	Mesto Rajec, ŠFRB	1 000 000	Priorita 1 – Rozvoj základnej infraštruktúry
Opatrenie 1.2 Rozvoj občianskej infraštruktúry	Zlepšenie verejných priestorov a voľnočasových možností výstavbou detských ihrísk	2026–2030	Mesto Rajec	80 000	Priorita 1 – Rozvoj základnej infraštruktúry
Opatrenie 1.2 Rozvoj občianskej infraštruktúry	Zníženie strát vody, zlepšenie odkanalizovania častí mesta dobudovaním a modernizáciou vodovodu a kanalizácie	2026-2035	Mesto Rajec, SEVAK	900 000	Priorita 1 – Rozvoj základnej infraštruktúry
Opatrenie 1.2 Rozvoj občianskej infraštruktúry	Projekty pre deti so špeciálnymi potrebami	priebežne	Mesto Rajec, ZŠ	90 000	Priorita 1 – Rozvoj základnej infraštruktúry
Opatrenie 1.2 Rozvoj občianskej infraštruktúry	Modernizácia učební, didaktickej techniky a IT vybavenia školských zariadení	priebežne	Mesto Rajec, ZŠ	250 000	Priorita 1 – Rozvoj základnej infraštruktúry
Opatrenie 2.1 Optimálne využívanie prírodných zdrojov	Zvýšenie biodiverzity a kvality verejných plôch výsadbou zelene a úpravou parkov	priebežne	Mesto Rajec	120 000	Priorita 2 – Rozvoj environmentálnej infraštruktúry
Opatrenie 2.1 Optimálne využívanie prírodných zdrojov	Podpora obnoviteľných zdrojov a úspory energií vypracovaním nízkouhlíkovej stratégie mesta	2026-2028	Mesto Rajec	50 000	Priorita 2 – Rozvoj environmentálnej infraštruktúry
Opatrenie 2.2 Rozvoj odpadového hospodárstva	Vytvorenie podmienok pre zvýšenie miery vytriedenia a digitalizácia systému odpadového hospodárstva	2026-2030	Mesto Rajec, dodávateľ	100 000	Priorita 2 – Rozvoj environmentálnej infraštruktúry
Opatrenie 2.3 Riešenie	Úspora energie a zvýšenie bezpečnosti	priebežne	Mesto Rajec	100 000	Priorita 2 – Rozvoj environmentálnej

Číslo / Názov opatrenia	Opis / cieľ aktivity	Termín realizácie	Zodpovedný subjekt / partneri	Odhadované náklady (EUR)	Väzba na prioritu PHSR
energetickej efektívnosti	v meste modernizáciou a rekonštrukciou verejného osvetlenia				infraštruktúry
Opatrenie 3.2 Vzdelávanie a rekvalifikácia pracovnej sily	Kurzy a školenia zamestnancov MsÚ	priebežne	Mesto Rajec	10 000	Priorita 3 – Zníženie nezamestnanosti a zvyšovanie kvalifikácie pracovnej sily
Opatrenie 4.1 Posilnenie komunikácie samosprávy a občanov, podpora občianskeho aktivizmu	Digitalizácia úradu - elektronická podateľňa, smart služby pre občanov	2026-2030	Mesto Rajec	30 000	Priorita 4 – Zlepšenie služieb pre občanov a podpora občianskych aktivít
Opatrenie 4.1 Posilnenie komunikácie samosprávy a občanov, podpora občianskeho aktivizmu	Modernizácia webovej stránky mesta a zlepšenie komunikácie samosprávy s občanmi	priebežne	Mesto Rajec	5 000	Priorita 4 – Zlepšenie služieb pre občanov a podpora občianskych aktivít
Opatrenie 4.1 Posilnenie komunikácie samosprávy a občanov, podpora občianskeho aktivizmu	Podpora aktivít rodina-škola- voľný čas: Podujatia, krúžky, tábory, občianske združenia	priebežne	Mesto Rajec, školy	20 000 ročne	Priorita 4 – Zlepšenie služieb pre občanov a podpora občianskych aktivít
Opatrenie 5.1 Podpora malého a stredného podnikania	Poradenstvo pre začínajúcich podnikateľov – podnikateľský inkubátor	2026-2030	Mesto Rajec	120 000	Priorita 5 – Aktivizácia ekonomického potenciálu
Opatrenie 5.2 Podpora nových strategických investorov a existujúcich veľkých podnikov	Technická a právna príprava územia pre rozvoj podnikania (podpora investorov)	2026–2035	Mesto Rajec	250 000	Priorita 5 – Aktivizácia ekonomického potenciálu
Opatrenie 5.2 Podpora nových strategických investorov a existujúcich veľkých podnikov	Revitalizácia nevyužívaných areálov na nové funkcie – využitie hnedých parkov – napr.. areál býv. Korasanu	2026–2035	Mesto Rajec	600 000	Priorita 5 – Aktivizácia ekonomického potenciálu
Opatrenie 6.1	Podpora turistického	priebežne	Mesto Rajec,	15 000 ročne	Priorita 6 –

Číslo / Názov opatrenia	Opis / cieľ aktivity	Termín realizácie	Zodpovedný subjekt / partneri	Odhadované náklady (EUR)	Väzba na prioritu PHSR
Podpora infraštruktúry a služieb v cestovnom ruchu	informačného centra - Zlepšenie služieb pre návštevníkov regiónu		TIC		Aktivizácia potenciálu cestovného ruchu
Opatrenie 6.1 Podpora infraštruktúry a služieb v cestovnom ruchu	Spracovanie stratégie cestovného ruchu - Integrovaný dokument CR pre Rajeckú dolinu	2026-2030	Mesto Rajec, MAS Rajecká dolina, OOCR Rajecká dolina	25 000	Priorita 6 – Aktivizácia potenciálu cestovného ruchu
Opatrenie 6.1 Podpora infraštruktúry a služieb v cestovnom ruchu	Modernizácia orientačného značenia a mapy mesta – orientačný systém mesta	2026-2028	Mesto Rajec	40 000	Priorita 6 – Aktivizácia potenciálu cestovného ruchu
Opatrenie 6.1 Podpora infraštruktúry a služieb v cestovnom ruchu	Zachovanie kultúrneho dedičstva a rozvoj služieb CR prostredníctvom rekonštrukcie múzea a radnice	2026-2035	Mesto Rajec	500 000	Priorita 6 – Aktivizácia potenciálu cestovného ruchu
Opatrenie 6.1 Podpora infraštruktúry a služieb v cestovnom ruchu	Realizácia múzea telefónov	2026-2028	Mesto Rajec, OOCR Rajecká dolina	60 000	Priorita 6 – Aktivizácia potenciálu cestovného ruchu
Opatrenie 6.1 Podpora infraštruktúry a služieb v cestovnom ruchu	Organizácia podujatí pre podporu kultúry a CR ako sú kultúrne leto, Rajecké hody a pod.	každoročne	Mesto Rajec	15 000 ročne	Priorita 6 – Aktivizácia potenciálu cestovného ruchu
Opatrenie 6.1 Podpora infraštruktúry a služieb v cestovnom ruchu	Prepojenie farmárov a cestovného ruchu podporou agroturistiky a propagáciou lokálnych produktov	2026–2030	Mesto Rajec, podnikatelia	70 000	Priorita 6 – Aktivizácia potenciálu cestovného ruchu

(Údaje sú orientačné, akčný plán sa aktualizuje každoročne podľa aktuálnych výziev, priorít a rozpočtových možností.)

FINANCOVANIE ROZVOJA

3.4 Financovanie rozvoja

Financovanie rozvojových aktivít mesta Rajec sa riadi princípmi viaczdrojového financovania, udržateľnosti, efektívnosti, predvídateľnosti a partnerstva. Základným zdrojom je rozpočet mesta, ktorý bude dopĺňaný o externé zdroje financovania – najmä z fondov Európskej únie, štátnych programov, grantov a súkromných príspevkov.

Prehľad zdrojov financovania

Zdroj financovania	Popis / príklad	Typické použitie v PHSR
Rozpočet mesta Rajec	Vlastné príjmy, dane, poplatky, prenájmy	Spolufinancovanie projektov, menšie investície
Štátny rozpočet SR	Ministerstvá (MIRRI, MŠVVaŠ, MŽP SR)	Dotácie na infraštruktúru, školy, kultúru
Žilinský samosprávny kraj	Regionálne dotačné programy	Podpora ciest, kultúry, športu
Štrukturálne fondy EÚ	OP Slovensko, Interreg, ďalšie v kontexte návrhu stratégie financovania EÚ na roky 2028-2034	Investície do infraštruktúry, CR, vzdelávania
Envirofond a ŠFRB	Národné fondy pre ŽP a bývanie	Zberné dvory, osvetlenie, zelené opatrenia
Granty a nadácie	FPU, SOZA, Nadácia EPH, SPP	Kultúrne a vzdelávacie aktivity
Súkromné zdroje a PPP	Podnikatelia, sponzori	Rozvoj služieb, CR, športové zariadenia

4 ZÁVER

Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja mesta Rajec predstavuje základný strategický dokument samosprávy, ktorý určuje smerovanie mesta v období nasledujúcich siedmich rokov. Jeho cieľom je vytvoriť ucelený rámec pre plánovanie, koordináciu a realizáciu rozvojových aktivít, ktoré prispejú k zlepšeniu kvality života obyvateľov, k udržateľnému rozvoju a k posilneniu postavenia mesta Rajec v rámci regiónu Rajeckej doliny aj Žilinského kraja.

Aktualizovaný PHSR nadväzuje na predchádzajúce strategické dokumenty mesta a reflektuje aktuálne spoločenské, ekonomické a environmentálne výzvy. Zohľadňuje tiež nové legislatívne požiadavky, princípy udržateľnosti, klimatickej odolnosti a digitálnej transformácie, ako aj ciele rozvojových politík Slovenskej republiky a Európskej únie pre obdobie 2021 – 2027.

Dokument definuje víziu rozvoja mesta, stanovuje strategické ciele a priority, a konkretizuje ich prostredníctvom opatrení a aktivít v akčnom pláne. Zároveň predstavuje základ pre efektívne využívanie finančných zdrojov, najmä z fondov EÚ, štátnych programov a vlastných zdrojov mesta. PHSR má slúžiť nielen ako plánovací nástroj, ale aj ako podklad pre rozhodovanie mestského zastupiteľstva a komunikáciu mesta so svojimi partnermi, obyvateľmi a inštitúciami.

Program je koncipovaný ako **„živý dokument“**, ktorý sa priebežne aktualizuje v závislosti od potrieb mesta, zmien legislatívy a dostupnosti finančných zdrojov. V prípade zmeny podmienok, priorít alebo nových príležitostí je možné dokument dopĺňať, prehodnocovať a prispôsobovať tak, aby zostal relevantný a efektívny.

Hlavným predpokladom úspešnej realizácie PHSR je **spolupráca všetkých aktérov** – mestských orgánov, podnikateľov, inštitúcií, neziskových organizácií, škôl, kultúrnych a športových subjektov i samotných obyvateľov. Len aktívnym zapojením komunity môže Rajec dosiahnuť rozvoj, ktorý bude nielen ekonomicky udržateľný, ale aj sociálne spravodlivý a environmentálne zodpovedný.

Víziou PHSR mesta Rajec je **moderné, atraktívne a udržateľné mesto**, ktoré stavia na svojom kultúrnom dedičstve, prírodnom prostredí, kvalitných službách a aktívnej občianskej spoločnosti. Cieľom je, aby Rajec zostal mestom, kde sa dobre žije, tvorí a podniká – mestom pre ľudí všetkých generácií.